

Intellectual Archive

Volume 6

Number 2

March/April
2017

Intellectual Archive

Volume 6

Number 2

March/April
2017

Editorial Board

Editor in Chief

Mark Zilberman, MSc, Shiny World Corporation, Toronto, Canada

Scientific Editorial Board

Viktor Andrushhenko, PhD, Professor, Academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, President of the Association of Rectors of pedagogical universities in Europe

John Hodge, MSc, retired, USA

Petr Makuhin, PhD, Associate Professor, Philosophy and Social Communications faculty of Omsk State Technical University, Russia

Miroslav Pardy, PhD, Associate Professor, Department of Physical Electronics, Masaryk University, Brno, Czech Republic

Lyudmila Pet'ko, Executive Editor, PhD, Associate Professor, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

IntellectualArchive, Volume 6, Number 2

Publisher : Shiny World Corp.
Address : 9200 Dufferin Street
P.O. Box 20097
Concord, Ontario
L4K 0C0
Canada

E-mail : support@IntellectualArchive.com
Web Site : www.IntellectualArchive.com
Series : Journal
Frequency : Bimonthly
Month : March/April of 2017
ISSN : 1929-4700
Trademark : **IntellectualArchive™**

© 2017 Shiny World Corp. All Rights Reserved. No reproduction allowed without permission. Copyright and moral rights of all articles belong to the individual authors.

Intellectual Archive

Volume 6

Number 2

March/April 2017

Table of Contents

Economics

S. Petko	Risk Management in the Global Banking Business (Chinese aspect)	1
-----------------	---	---

History

R. Bilyk	Role of the Local Authorities in Implementing of Reforms in Ukraine and Ensuring Economic Security of the Territories	10
-----------------	---	----

Education

I. Ferenchuk	Sub-system of Exercises for Forming of German Competence in Reading Mass Media Texts of Future Philologists with the Use of the Moodle E-Learning Management System	22
A. Rud	Formation of Gender - Competent Manager for Management Education	35
I. Chorna	Subsystem of Exercises and Assignments for the Formation of English Lexical Competence in Written Business Communication of Prospective Marketers	40
A. Kotlovskyi	The Essence and Structure of English Lexical and Grammar Competence of Prospective Economists	58
I. Semeriak	Methodological Basis of the System of Exercises and Assignments for Building EPP Communicative Strategies of Prospective Programmers	68

Pedagogic

S. Sovgira, N. Dushechkina	A Synthesis of Humanitarian and Ecological Knowledge for Ecocultural Personal Development	77
V. Grigorenko, O. Matviienko	The Peculiarities in Formation Senior Preschool Children's Attitude Toward Arts and Crafts	83
O. Liashchenko, S. Babiy	Designing Virtual Learning Environment for Teaching English for Special Purposes	92
A. Paletska - Iukalo	Subsystem von Übungen für lexikalische Kompetenz-Bildung (auf Basis von authentischen literarischen Werke)	101
T. Humeniuk	The Training Masters of Professional Education in Modern European Integration Processes	113
N. Tytova	Modern Prospects in Development of Vocational Education in Ukraine	120
O. Lebid	Pedagogical Monitoring as a Mechanism for Managing the Quality of the Electro-Technical Training of the Future Technology Teachers	126

continued

Table of Contents (continued)

M. Liashenko	The Use of Interactive Teaching Methods in the Process Learning the Basics of Entrepreneurship by Future Technical Education Teachers	133
A. Shevchenko	Genesis of Design Education In Ukraine	139
A. Shaura	The Formation of Future Teacher's Competencies in Specialization "Food Technologies" For Vocational and Technical Educational Institutions	146
O. Kovalchuk	Typological Transformation of the Ukrainian Magazine «Zhinka» («Woman») ..	152
	Manuscript Guidelines. Where to Find Us	161

Toronto, March/April 2017

Risk Management in the Global Banking Business (Chinese aspect)

Petko Stanislav

Ph.D. in Economics (Ukraine, Kyiv)

Abstract

This article examined the most serious issues related to risk management. The implementation of the risk management strategies in global banking business is inherited as risk in all business activity of the banking intermediaries on the financial services market. If not managed well, risks can result in financial loss, damage to the reputation of banking organization, penalties and regulatory sanctions, each of which may adversely impact organization's ability to execute its business strategy. The issue of risk management in the global banking and finance sector could hardly be more topical. Perceived deficiencies in this area have been widely linked with the Asian financial crisis in 1997, global banking crises in 2007–2009, European banking crises 2011–2013 and a great deal of attention has since been paid by everyone – from financial authorities to the media – to risk management and regulation.

Key words: risk management, corporations, financial services, organizational structure, business strategy, subsidiaries, organizational transformations.

Introduction. Risk management in banks has changed substantially over the past ten years. The regulations that emerged from the global financial crisis and the fines that were levied in its wake triggered a wave of change in risk functions. The management of nonfinancial risks became more important as the standards for compliance and conduct tightened. Stress testing emerged as a major supervisory tool, in parallel with the rise of expectations for bank risk-appetite statements. Banks also invested in strengthening their risk cultures and involved their boards more closely in key risk decisions. They also sought to further define and delineate their lines of defense. Given the magnitude of these and other shifts, most risk functions in banks are still in the midst of transformations that respond to these increased demands [4, p. 5].

There is an inherent advantage that large, diversified financial services companies generally have a range of risk management functions and departments already in place. Thus, while corporate real estate issues haven't historically been prominent in the risk management arena, there are existing centers of thinking and practice within these companies that functions can tap into. To this extent, prevailing

corporate cultures and organizational structures are helpful in spreading risk awareness as broadly as possible around the business [8, p. 2].

In this article we take for analysis risk management of 3 the biggest Chinese banks: China Construction Bank, Industrial and Commercial Bank of China and Agriculture Bank of China.

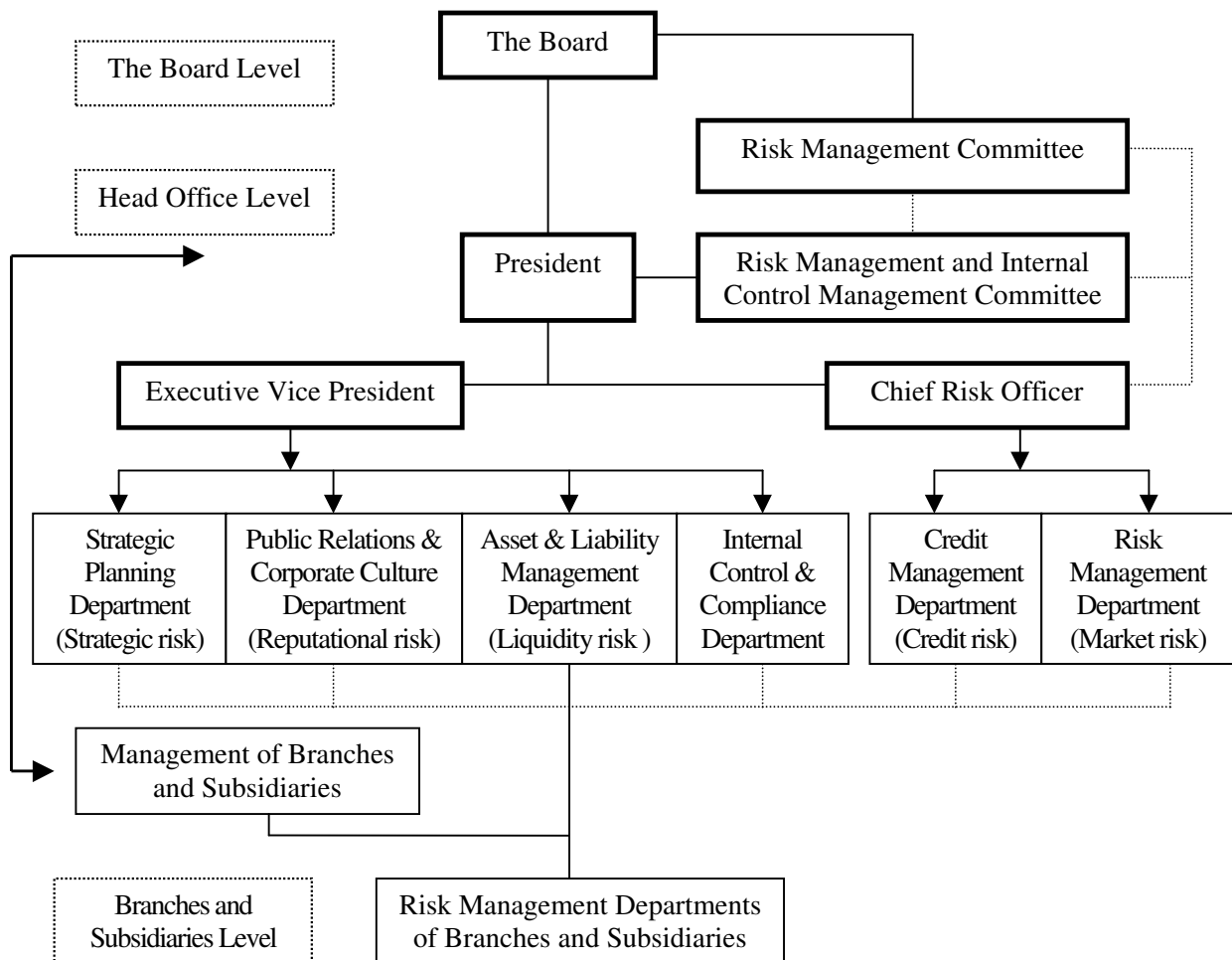
The main results of research. In 2015, China Construction Bank effectively strengthened the comprehensive risk management, promoted the re-examination, monitoring, conduction and implementation of its risk appetite, strengthened risk management of overseas institutions and subsidiaries, and promoted the unified risk management at the Group level. The risk management organizational structure of the China Construction Bank constitutes the Board and its special committee, the senior management and its special committee, the Risk Management Department, etc. The basic risk management structure of the Bank is shown in table 1.

The Board carries out the risk management responsibility pursuant to the Articles of Association of the China Construction Bank and other related regulatory requirements. The Risk Management Committee under the Board is responsible for making risk management strategies, monitoring the implementation, and evaluating the overall risk profile on a regular basis. As the core component of the risk management structure, the Board deliberates and approves the statements of risk appetite regularly, and delivers and communicates its risk appetite through corresponding capital management policies, risk management policies and business policies, to ensure that the business operation of the China Construction Bank adheres to its risk appetite. The Board of Supervisors oversees the establishment of the comprehensive risk management system as well as the performance of the Board and the senior management in assuming their comprehensive risk management responsibilities. The senior management is responsible for carrying out the risk strategy established by the Board and organizing the implementation of the comprehensive risk management of the Group [1, p. 55].

However, it should be noted that the senior management appoints Chief Risk Officer who assists the President with the corresponding risk management work.

Table 1

Risk Management Structure of China Construction Bank [1, p. 55]

Risk Management Department is the comprehensive management department responsible for the overall business risk management. Credit Management Department is the comprehensive management department responsible for the overall credit risk management. Credit Approval Department is the comprehensive management department responsible for the credit granting and approval of the overall credit business. Asset and Liability Management Department is the comprehensive management department responsible for the management of liquidity risk and interest rate risk of banking book. Internal Control and Compliance

Department is the comprehensive management department responsible for internal control management, compliance risk and operational risk management. Other specialized departments are responsible for other respective risks.

As we can see, China Construction Bank attaches importance to executing, monitoring and re-examining risk appetite. China Construction Bank strengthens the policy guidance of risk selection and allocation of risky assets by implementing communication mechanism of risk appetite. It monitors, analyses and reports execution of risk appetite quarterly. Taking the change of risk trend under the “new normal” of the macro-economy into consideration, the Bank initiates the re-examining and revising of risk appetite of the Group. Subsidiaries implement risk management requirements of the Group through corporate governance mechanism, establish and improve internal risk appetite, risk management system and risk policies [1, p 55].

Thus, enterprise risk management is a process where the Board of Directors, the Senior Management and other employees of the ICBC perform their respective duties and responsibilities to take effective control of all the risks at various business levels in order to provide reasonable guarantee to the achievement of objectives of the ICBC. The principles of risk management include matching return with risk, internal check and balance with consideration as to efficiency, risk diversification, combination of quantitative and qualitative analysis, dynamic adaptability adjustments and gradual improvement, etc [2, p. 52].

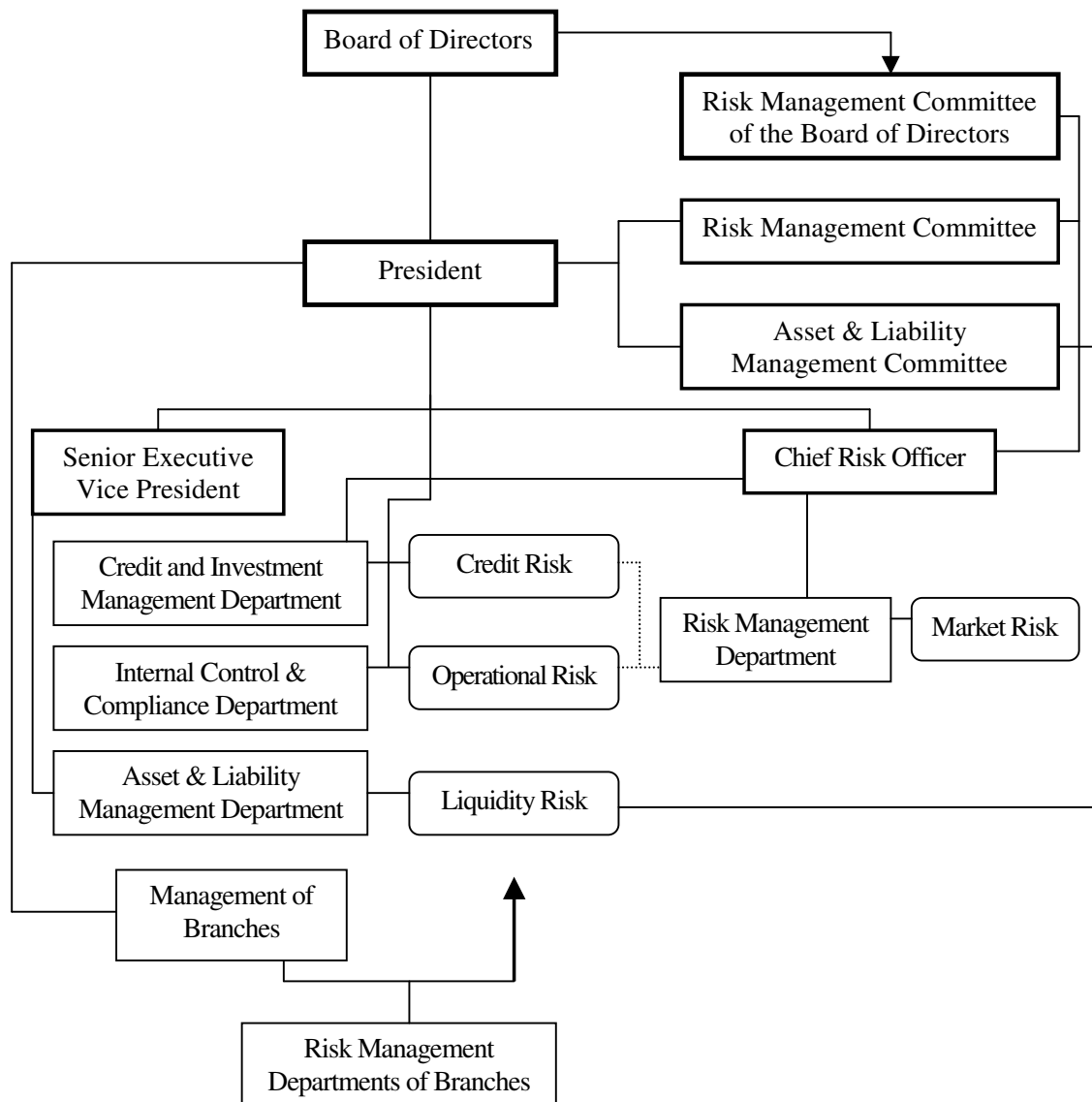
The ICBC’s organizational structure of risk management comprises the Board of Directors and its special committees, the Senior Management and its special committees, the Risk Management Department, the Internal Audit Department, etc. The risk management organizational structure of ICBC is illustrated below in table 2.

In 2015, ICBS further improved the enterprise risk management system, pushed ahead with the implementation of regulatory requirements on systemically important banks, and continuously improved risk management technologies and methods. The level of its enterprise risk management was further enhanced. It

reinforced consolidated risk management at the Group level, with the focus on risk management of non-banking subsidiaries, reinforced country risk management and strengthened country risk monitoring and limit management of key countries and regions. It also enhanced the market risk management through proactively classifying

Table 2

Risk Management Structure of Industrial and Commercial Bank of China

the market risk management of overseas institutions, carrying out standard product control and bolstering market risk management of asset management business. Additionally, it propelled the implementation of advanced capital management

approaches, improved the measurement system concerning credit risk, market risk and operational risk and continued to promote monitoring, validation and management application of the risk measurement system [2, p. 52–53].

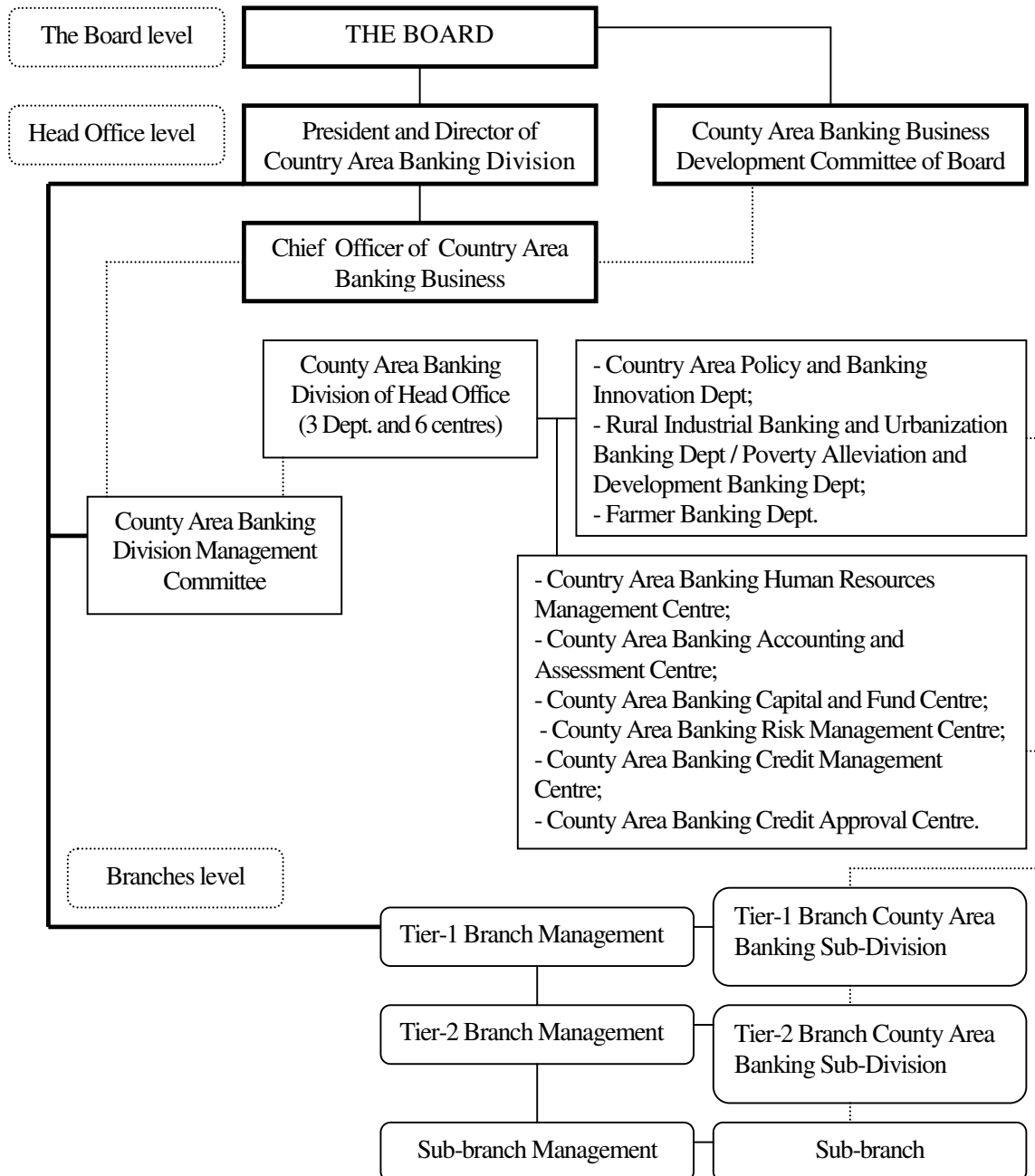
Agriculture Bank of China provided customers in the County Areas with a broad range of financial services through all branch outlets in the County Areas in China. In 2015 Agriculture Bank of China adhered to its business strategy of catering to the needs of «Sannong» and fully implemented reform of County Area Banking Division. Through speeding up the transformation of County Area Banking Business, improving financial services for major fields and key customers and enhancing product innovation, and further improved its service capabilities of County Area Banking Business and consolidated leading position in the County Areas and illustrated in table 3 [3, p. 72].

The Board of the Agriculture Bank of China established the County Area Banking Business Development Committee. The senior management is responsible for organizing and carrying out the County Area Banking Business of the Bank. The County Area Banking Division Management Committee is subordinate to the senior management. Three departments and six centers were established under the County Area Banking Division. “Three departments” refer to the County Area Policy and Banking Innovation Department, Rural Industrial Banking and Urbanization Banking Department/Development-oriented Poverty Reduction Banking Department, and Farmer Banking Department. “Six centers” refer to the six management centers of the County Area Banking Business for the middle and back offices covering six major aspects of human resources management, accounting and assessment, capital and fund management, risk management, credit management, as well as credit approval, in order to formulate the mechanism of sharing resources of the middle and back office between County Area Banking Business and Urban Area Banking Business. County Area Banking Sub-Divisions are set up in tier-1 branches and tier-2 branches according to the structure of “three departments and six centers” of head office. Sub-branches in County Areas are the basic operation units of County Area Banking Division [3, p. 73].

In 2014, Agriculture Bank of China promulgated the annual credit policy guideline for County Area Banking Business and refined our credit policy for agriculture-related industries. Agriculture Bank of China introduced new review

Table 3

Management structure and management mechanism in Agriculture Bank of China

standards for major agriculture-related industries, such as loans for new-type urbanization construction, loans for hydraulic engineering construction and rural land contracting right mortgage loan, in order to improve the efficiency and quality of credit review in Country Area Division. Some sub-branches in Country Areas were qualified to independently approve certain loans to rural households and small and simple loans to small enterprises in order to improve their market competitiveness. Agriculture Bank of China strengthened its cooperation with government and 19 branches participated in credit enhancement through government arrangement. The Bank continued its specialized reviews on risks from loans to rural households and «Huinongtong» projects and focused on the risk control on branches and corporate customers related to Sannong with high risk. Agriculture Bank of China continuously optimized the separate mechanism of risk allowance and write-off. The Bank put great efforts in disposing of non-performing loans in Country Areas by various ways such as collection activity, restructuring, extension and write-off [3, p. 74].

Conclusions. *According to our research, we can conclude* that Agriculture Bank of China, ICBC and China Construction Bank manages a variety of risks that can significantly affect their financial performance and ability to meet the expectations of customers, stockholders, regulators and other stakeholders. Among the risks that manage this banking financial organizations are operational risk, credit risk, and asset/liability management risk, which includes interest rate risk, market risk, and liquidity and funding risks. The risk culture of this Banks is strongly rooted in the vision and values, and in order to succeed in their mission of satisfying their customers' financial needs and helping them succeed financially, their business practices and operating model must support prudent risk management practices.

References

1. China Construction Bank / Annual Report. – 2015. – 288 p.
2. Industrial and Commercial Bank of China / Annual Report. – 2015. – 296 p.
3. Agricultural Bank of China / Annual Report. – 2015. – 340 p.

4. The future of bank risk management [Web site] / [Philipp Härle Andras Havas Andreas Kremer Daniel Rona Hamid Samandari]. – Practice December 2015 Copyright © McKinsey & Company Designed by US Design Center www.mckinsey.com 2015. – 31 p. – Access mode : Global Risk Authored by: Philipp Härle Andras Havas Andreas Kremer Daniel Rona Hamid Samandari

5. Pet'ko S.M. Integration component of Asian-Pacific region development (on example APEC) / S.M. Pet'ko // Economics, management, law: innovation strategy: Collection of scientific articles. – Henan Science and Technology Press, Zhengzhou, China. 2016. – P. 152–155.

6. Pet'ko S.M. The essence of the transnational corporations in the modern economy development / S.M. Pet'ko // Intellectual Archive. – January 2014. – Volume 3. – Number 1. – Toronto : Shiny Word Corp. – P. 60–66.

7. Pet'ko S.M. Transnational Corporations in the World Economy / S.M. Pet'ko // Applied Sciences and technologies in the United States and Europe: common challenges and scientific findings: Papers of the 4th International Scientific Conference (December 23, 2013). Cibunet Publishing. New York, USA, 2013. – P. 150–152.

8. Risk management in corporate real estate within the global banking and finance sector [Web site] / [Richard Holberton, Andrew Hallissey, David Chang, Ben Chirgwin] // Global Research and Consulting. London, 2012. – 7 p. – Access mode : http://www.cbre.eu/emea_en/services/global_corporate_services/financial_services/docs/Risk%20Management%20within%20CRE%20

Role of the Local Authorities in Implementing of Reforms in Ukraine and Ensuring Economic Security of the Territories

Bilyk Rostyslav

*Ph.D. in Economics, associate professor, doctoral candidate,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

Abstract

The paper studies the essence of reform of local self-government and decentralization of the authorities in the context of the role played by the local authorities in this process. The overview has been provided for the main problems and obstacles to the realization of territory development potential. The analysis has been performed for the basic measures of the state regional policy in the area of reforming local authorities' organization. The paper defines that in general Ukraine has a legislative framework for the effective development of the regions and local self-government, but it still requires further organizing and ordering, as some issues have not been completely resolved. In this regard, efforts should be further provided on establishing an effective legal framework of the regional policy in Ukraine and harmonizing legislative framework for regional development based on the practice of the European Union. The paper offers a hierarchy of the institutions responsible for the development of regional policy during reforms implementation: at the strategic, tactical and operational level.

Keywords: local authorities, local self-government, decentralization, deconcentration, region, economic security of territories, principle of subsidiarity, institutional environment for stimulating regional development.

Problem definition. Excessive centralization as the main principle of the domestic regional policy that prevailed up to 2013 resulted in a number of negative consequences: obvious paternalism of the regions, dependence on the financial refill of the state budget, losses of an economic initiative at the local level, drop of production rates etc. The effect, which emerged as a result of these processes, multiplied by corruption influence, burdensome regulatory policy and firmness of mythical apprehension of existence of “regions-earners”, resulted in a threat to lose territorial integrity of the country. As a result, a problem of renewing public power at all levels and reforming system of relations between the center and regions acquired special urgency and topicality.

In terms of the practical aspect of its resolving by the Ukrainian authorities, there has been proclaimed implementation of regional development policy on the principle of decentralization. Accretion of powers of local communities in their relations with the center, rights to establish and implement development strategies and define perspectives for the region without excessive administrative interference from Kyiv, concentration of necessary volume of financial resources at the level of local communities for self-development were and still remain main requirements at the local level. Decentralization in this aspect is not an absolute panacea, but it is quite capable of preserving unitarity and integrity of the state and

satisfying administrative ambitions of the local authorities. At the same time, under such conditions, there increases a responsibility level of local elite as to ensuring economic security of the territories.

Research objective. To define peculiarities and tasks of the policy of local authorities in Ukraine (local authorities of executive power and local self-government authorities) from the point of practical implementation of the initiated reforms and ensuring development of subordinated territories.

Summary of basic materials. Historically, local self-government is a natural form of implementing ideas of self-governed society, which launches regulative mechanisms of social activity based on the unified behavioral rules for all community members established by this community. Considering local self-administration, it is possible to define a decentralized form of administration. Decentralization characterizes a transformation process for implementing powers of authorities in the system of state administration, consisting of the governing sub-system (subjects of administration) and governed sub-system (objects of administration) and interaction between the subjects and objects of administration.

Decentralization of the state authorities as a unified phenomenon reflects processes of redistribution of powers between the state and local self-government authorities. Besides, advantages from accretion of powers of local authorities for ensuring economic security of the territories mean increase of economic methods of influence share on the managed object of administration; improvement of the administrative system according to the flexibility parameters; development and strengthening of the overall democratic development of the state.¹

In this context we should define that administration of local issues can be performed within two models:

- through bodies and officials of state administration assigned by the central authorities that act as a peripheral link of the state apparatus (whose authorities are implemented by way of deconcentration of power);
- through representative and executive bodies elected directly by the population and whose powers are mainly implemented by decentralization of power.

¹ Matviienko A. Local self-government as a key subject of decentralization of power, URL (access on 13.05.2015): <http://www.viche.info/journal/959/>

Agreeing with Yu. Paneiko as to determining phenomenon of local self-government as a form of decentralization of state authorities, it can be concluded that decentralization of authorities in Ukraine is possible only through administrative reform.² Respectively, the results of such reforms will lead to the effective fulfillment of the leader role by local authorities in the territory development. According to this logic, administrative and territory units of the basic level are the first to undergo reforming. In this regard, there are certain conceptual difficulties in Ukraine, which certainly affect general process of reform implementation.

As of today, decentralization is one of the key and urgent reforms. However, the information on main directions, objects and the process of reforming still remains contradictory. As a result of different interpretation and discussions as to the reform content, dissatisfaction also emerges and local authorities use it to react towards main principles of the Center. Reform stipulates transfer of powers to the local levels, creation of capable local communities that will possess financial resources and will be able to allocate them. As a result of the expected transition to the condition, when all decisions related to the sustainment of local communities are made at the local level, a role of local authorities in the development of the territories also increases.

In this regard, decentralization is simply regarded as an instrument to choose development vector for each region under the conditions of different starting opportunities and establishment of conditions for effective competition between them in attracting investments.³

Main tasks of decentralization of authorities are as follows:

- approaching not only of authorities to its source and carrier – the people, but also to the results of this authorities – public services;
- transforming local communities into the key powerful subject at the local level;
- maximum approaching of the centers making administrative decisions to the citizens.

² Paneiko Yu. Theoretical fundamentals of self-administration. – Lviv: Litopys, 2002. – P. 19.

³ About the main reform of the country, URL (access on 13.05.2015): <http://m.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/pro-golovnu-reformu-krayiny>

Respectively, first priority steps in implementing reforms are as follows:⁴

- defining territorial basis of local self-government authorities and executive power through establishing a three-level system of the administrative-territorial system in Ukraine: 27 regions, 120-150 districts, 1500-1800 communities;
- separating powers between local self-government authorities of different levels based on the principle of subsidiarity, when the most important for people authorities are centered on the nearest to them level of power;
- separating powers between local self-government authorities and territorial subdivisions of executive authorities with the transfer of main powers of local state administrations to the bodies of local self-government and concentration of exclusively control functions at the executive vertical;
- renewing budgetary system for the purpose of concentrating resources in the hands of the community and local authorities, necessary to resolve urgent development issues;
- reporting of local self-government authorities to the voters and state.

The process for establishing normative legal base for a possible realization of territories' potential still goes on, but a number of laws have been passed: "On Fundamentals of the State Regional Policy" d/d February 5, 2015, "On Voluntary Association of Territorial Communities" d/d February 5, 2015, "On Cooperation of Territorial Communities" June 14, 2014 etc.

Accretion of powers of local authorities currently comes down to stimulating local communities to voluntarily integrate for the purpose of strengthening their financial and resource abilities, establishing respective cooperation between local communities and creating their sufficient financial basis. For this purpose the Decree by the Cabinet of Ministers of Ukraine d/d April 8, 2015 No. 214 approves Methodology for establishing capable territorial communities.

At the end of April 2015, there was initiated the establishment of the regional offices on the issues of implementing reforms in the area of local self-government, decentralization of powers of local executive authorities, so-called Reform Offices. To establish and support functionality of the Reform Offices in the regions the government has obtained technical

⁴ 5 necessary steps towards reform implementation, URL (access on 13.05.2015): <http://decentralization.gov.ua/>

support of the Council of Europe, as well Association of the Cities of Ukraine within the framework of the project “Dialog”, financed by the United States Agency for International Development. According to the plans, the process for association of territorial communities had to be finished to the middle July 2015, that is why newly created Reform Offices had to prove their efficiency during four months.⁵ At the same time, such structures were established only in Rivne, Kherson and Zakarpattia region out of 24 planned. In the nearest future, all regional state administrations should allocate premises, technically equip future Reform Offices, as well as suggest candidates of their heads, who will create an expert team of four specialists, who are contractual experts and not civil servants.

The Main task of the Offices is to help regional state administrations in implementing legislative innovations and communication with the public as to the process of creating capable territorial communities, establishing perspective plans for territory development etc. This is the way to resolve a key problem – local unawareness as to the purpose and essence of the decentralization reform, lack of communication between central and local power and mechanism of its implementation.

Guaranteed by the Constitution of Ukraine (art. 140) a right of the territorial communities (inhabitants of the cities, settlements and villages) to independently resolve issues of local meaning on the practice is not supported by the instruments for its implementation. Especially in the rural area, where lives almost one-third of the population. Current rural inhabitant network in Ukraine includes over 28,000 settlements, administratively united into over 10,000 rural administrations (approximately one per 3 villages). 92 % of rural territorial communities have the population of less than 3,000 people, and almost 11% of rural territorial communities have less than 500 inhabitants.⁶

Moreover, efficiency and capacity of local authorities are also affected by other problems:

- lack or insufficiency of financial resources;
- inactivity and potential resistance of rural communities to reforming, lack of qualification staff at the local level;

⁵ Reform Office on Decentralization has been opened in Kherson region, URL (access on 13.05.2015): <http://decentralization.gov.ua/reform/item/id/114>

- inability to implement measures of strategic planning of rural territories development without the respective base;
- cities of regional subordination and local meaning often are limited by suburban villages, which objectively prevents from development the ones and the others;⁷
- as a result of the imperfect model of interaction between the center and suburban areas, members of territorial communities are often deprived of the opportunity of operative influence on the development of their settlements;
- over 90 % of budgets of territorial communities are granted, and budget field of local authorities of self-administration is ensured only for 3/4 of the real necessity;
- vulnerability of funds of territorial communities on the accounts of the State Treasury.

At the beginning of 2015 powers of the majority of rural administrations in practice passed to the regional level, and local budgets of small territorial communities after introduction of innovations in the budgetary and fiscal area started receiving considerably fewer funds than before. This is explained by the principle “no powers – no money”. In practice, this is manifested in the inability of small villages to maintain independently schools, kindergartens, cultural objects etc. Only associated communities will be able to realize such functions.

Preconditions for the association of territorial communities are laid in the Law of Ukraine on Cooperation of Territorial Communities d/d June 17, 2014. Specified by the Law definition of organizational and legal fundamentals of cooperation, its principles, forms and mechanisms allows defining points of contact between separate territorial communities, their potential ability to associate and its possible consequences.⁸

In the given context under cooperation, one should understand relations between two or more territorial communities, implemented on a contractual basis for the purpose of ensuring socioeconomic and cultural development of the territories and improving the quality

⁶ Priorities of modernization of infrastructure of life-sustaining activity of rural territories, URL (access on 13.05.2015): <http://www.niss.gov.ua/articles/1624/>

⁷ Reasoning of voluntary association of communities, URL (access on 13.05.2015): <http://polityka.volyn.ua/ukr/blog/62/>

⁸ The Law of Ukraine on Association of Territorial Communities d/d 17.06.2014, URL (access on 13.05.2015): <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/card6#Public>

of services for the population. The specified contract determines conditions of cooperation, its form, liabilities and responsibilities of the parties, sources and volume of financing.

At the same time, according to the art. 3 of the Law, cooperation is realized within the limits of powers of the respective bodies of local self-administration, except as otherwise provided by the law. A list of such areas can be as large as possible depending on the location of settlements, a number of members of territorial communities, resource possibilities, and availability of ambitious plans or creative ideas with the desire to implement them. A logic of cooperation between territorial communities stipulates combination of efforts of territorial communities in resolving issues of urgent nature for all members of such cooperation: their resolving with own efforts is material consuming, requires engagement of resources, inaccessible by the community under general conditions, or impossible at all.

As options for such cooperation between territorial communities can be projects related to the housing and utilities infrastructure (water supply, water disposal, energy efficiency etc.), handling of solid domestic waste, renewing and ensuring secure work of fire protection service, improving rendering of administrative services and resolving many issues of life necessities, recreation, and public education.⁹

On the other hand, a main threat to the effective implementation of the idea of the association of communities' territories is posed by current legislative uncertainty of the process and procedure for its realization. Territorial communities cannot be united into the one (or to live it) exclusively based on the decision of local referendums as far as this will inevitably mean the change of the administrative center, and the issue of administrative-territorial system is controlled by the Constitution of Ukraine and cannot be resolved on the local level. Territorial organization of the state (establishment, liquidation, change of limits of administrative-territorial units) is an issue of general national meaning, resolving of which belongs to the competence of the state authorities (for ex., The Verkhovna Rada of Ukraine) and cannot be fulfilled without their participation.

Mentioned above institutional and legal contradictions require immediate resolving. For this purpose on February 5, 2015, The Verkhovna Rada of Ukraine passed the Law on

⁹ Practical implementation of the Law of Ukraine on Association of Territorial Communities has been initiated, URL (access on 13.05.2015): <http://www.dialogueauc.org.ua/node/45279>

Voluntary Association of Territory Communities, according to which the process of association should be realized with the fulfillment of the following conditions:

- 1) one joint community – one representative body of local self-government;
- 2) territory of the joint territorial community consists of the territories of the communities that united over their external limits;
- 3) associated territorial community has to be located within the limits of the Autonomous Republic of Crimea or one region;
- 4) quality and accessibility of public services after association should increase;
- 5) administrative center of the associated territorial community defines a settlement with the developed infrastructure and located closer to its geographic center;
- 6) authorities of local self-administration of the associated territorial community are the assignees of the assets and liabilities of local self-administration authorities of territorial communities that were joint.

At the end of 2014 due to amendments to the Budget and Fiscal codes a financial and material bases were established for the purpose of implementing powers by local authorities, in particular, the regarding increase of competitive ability of the territories. As a result, a way of setting local budgets is being changed. If earlier before they included expenditures for realization of own and delegated powers and, based on the level of forecasted incomes of the community, the state either retained the rest of funds or covered deficit by “donation of leveling up”, than since 2015 such model has been liquidated, and retention of excessive funds will be based on other fundamentals. Instead, two new donations have emerged: basic and reverse.

Based on the data for the previous year, the Ministry of Finance of Ukraine calculates the general amount of profits of the community from the tax on income of physical persons and tax on incomes of private enterprises. This amount is divided by the number of population of the country, and the result – by the number of community. This correlation is called “index of fiscal capacity”: if it is lower than 0.9 – a community gets a basic donation up to 80 % of lacking amount, if within the limits of 0.9-1.1 – the state receives nothing from such

community, but also gives in nothing.¹⁰

As a result of these and some other practical steps as of April 1, 2015, local budgets received UAH 40.050 billion of transfers, which makes up 92.8% of forecasted assignments for this period. Moreover, general fund of local budgets received UAH 21 billion, which is by 35.4% more than the figure for the similar period of the previous year (in the comparative conditions and without consideration of the territories, beyond the control of the Ukrainian authorities).

In particular, local budgets received 10% of tax on income of enterprises, 100% of state duty, 100% of payments for administrative services, 80% of ecologic tax, excise duty, 25% of payment for resources, tax on property, single tax, tax on income of municipal enterprises, local fees and other taxes.¹¹

Final establishment of material basis to exercise powers of the local authorities and to ensure economic (and social) security of the respective territories requires the following measures: establishing direct relations between the budgets of associated territories of the communities and the State Budget; developing industry-specific social standards of financing delegated powers in the area of healthcare and education to change normative of budget provisioning; introducing a principle of preserving subventions – forecasting of the possibility to transfer unused volume of subventions in this period to the next budget period; increasing financial resource of local budgets to maintain social infrastructure at the expense of funds, released after optimization of the list of the state purpose-oriented programs (in particular, programs on protection against taxes, protection of rural territories against adverse effect of waters, liquidation of flood consequences etc.) and revision of the number of subventions for the purpose of fulfilling investment programs and financing of capital projects.

Conclusions.

For the development and implementation of the state policy for regional development and ensuring economic security in the process of reforming should be responsible authorities

¹⁰ Reform of local self-administration, or Decentralization on a short lead, URL (access on 13.05.2015): <http://www.rbc.ua/ukr/analytics/reforma-mestnogo-samoupravleniya-ili-detsentralizatsiya-na-21012015115300>

¹¹ Decentralization in action: local budgets received funds by 40% more, URL (access on 13.05.2015): <http://economics.unian.ua/finance/1076011-detsentralizatsiya-v-diji-domistsevih-byudjetiv-nadiyshlo-na-40-bilshe-groshey.html>

in the following hierarchy:

1. Strategic level. Envisages defining of priorities, establishing objectives of the state regional policy, developing landmarks of its reforming.

Institutions: President of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine.

2. Tactical level. Envisages coordination of actions of central and local executive authorities in the process of establishing and implementing state regional policy; developing plans as to the realization of strategic documents on regional development and determining their financing; monitoring and assessing efficiency of regional development policy.

Institutions: The Ministry of Regional Development, Construction, and Communal Living of Ukraine, The Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, The Ministry of Finance of Ukraine, other central bodies of executive authorities within the scope of their competence.

3. Operational level. Includes ensuring current implementation of the state regional policy; developing development strategy on the regional, district and community level; implementing mutual interests of territorial communities; ensuring interaction of local state authorities and local self-government authorities.

Institutions: regional administrations, Kyiv City State Administration, district state administrations, regional, district, city, settlement and rural councils.

Improvement of the institutional and legal basis for ensuring regional development policy on the current stage requires the following:

- legislative regulation of current administrative-territory system of Ukraine;
- legal groundwork to support development of local self-administration;
- establishment of the effective field for the optimization of resources' provision of the regional development, functioning of municipal property;
- adjustment of the mechanism for development and implementation of program and plan and normative and legislative documents as to ensuring regional development;
- legislative regulation of the practice of consolidation of financial resources for the needs of regional development;
- adjustment of the national and European norms of institutional and legal basis to reform state administration of the regional development.

Anyway, the main engine of the development of territories under the conditions of power decentralization and reformation of local self-administration should be represented by the local elite or local authorities. According to the Vice-Premier-Minister of the regional development, construction and communal living of Ukraine, H. Zubko, eventually territorial community will possess the entire information as to their own financial condition and on this basis will be able to determine how and where to develop so to increase budget revenue.¹² In this context main task of local leaders is an effective determining of development vectors (on the basis of industrial specialization, location, and other factors) of separate territories, settlements and region on the whole.

References

1. 5 necessary steps towards reform implementation, URL (access on 13.05.2015): <http://decentralization.gov.ua/>
2. Decentralization in action: local budgets received by 40% more funds, URL (access on 13.05.2015): <http://economics.unian.ua/finance/1076011-detsentralizatsiya-v-diji-do-mistsevih-byudjetiv-nadiyshlo-na-40-bilshe-groshey.html>
3. The Law of Ukraine on Association of Territorial Communities d/d 17.06.2014, URL (access on 13.05.2015): <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/card6#Public>
4. Matviienko A. Local self-government as a key subject of decentralization of power, URL (access on 13.05.2015): <http://www.viche.info/journal/959/>
5. Reform Office on Decentralization has been opened in Kherson region, URL (access on 13.05.2015): <http://decentralization.gov.ua/reform/item/id/114>
6. Paneiko Yu. Theoretical fundamentals of self-administration. – Lviv: Litopys, 2002. – 196 p.
7. Priorities of modernization of infrastructure of life-sustaining activity of rural territories, URL (access on 13.05.2015): <http://www.niss.gov.ua/articles/1624/>
8. About the main reform of the state, URL (access on 13.05.2015): <http://m.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/pro-golovnu-reformu-krayiny>
9. Reform of local self-administration, or Decentralization on a short lead, URL (access on 13.05.2015): <http://www.rbc.ua/ukr/analytics/reforma-mestnogo-samoupravleniya-ili-detsentralizatsiya-na-21012015115300>
10. Reasoning of voluntary association of communities, URL (access on 13.05.2015): <http://polityka.volyn.ua/ukr/blog/62/>
11. Practical implementation of the Law of Ukraine on Association of Territorial

¹² About the main reform of the state, URL (access on 13.05.2015): <http://m.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/pro-golovnu-reformu-krayiny>

Communities has been initiated, URL (access on 13.05.2015): <http://www.dialogueauc.org.ua/node/45279>

12. Ukraine needs not federalization, but decentralization, URL (access on 13.05.2015): <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25333210.html>

Translation of title and Abstract to author's language

Bilyk Rostyslav –
*Ph.D. in Economics, associate professor, doctoral candidate,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

**РОЛЬ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ У РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ В УКРАЇНІ
ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЙ**

У статті досліджено сутність реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади крізь призму ролі, яку в цьому процесі відіграє місцева влада. Здійснено огляд основних проблем та перешкод в реалізації потенціалу розвитку територій. Проаналізовано основні заходи державної регіональної політики у сфері реформування організації влади на місцях. Визначено, що в Україні загалом створено правове поле для ефективного розвитку регіонів та місцевого самоврядування, однак воно потребує систематизації та упорядкування, оскільки деякі питання досі залишаються остаточно не врегульованими. У цьому зв'язку має бути продовжено роботу щодо формування дієвого інституційно-правового поля державної регіональної політики в Україні та гармонізації законодавчих засад регіонального розвитку із вимогами Європейського Союзу. Запропоновано ієрархію інститутів, відповідальних за розробку регіональної політики у процесі реалізації реформ: на стратегічному, тактичному та оперативному рівні.

Ключові слова: місцева влада, місцеве самоврядування, децентралізація, деконцентрація, регіон, економічна безпека територій, принцип субсидіарності, інституційне середовище стимулювання регіонального розвитку.

Sub-system of Exercises for Forming of German Competence in Reading Mass Media Texts of Future Philologists with the Use of the Moodle E-Learning Management System

Iryna Ferenchuk

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

Abstract

In the article the sub-system of exercises for forming of German competence in reading mass media texts of future philologists with the use of the moodle e-learning management system has been devised. Forming of German competence in reading mass media texts is a lasting process depending directly upon the level of psychological mechanisms development. It requires effective subsystem of exercises based on new educational materials and sources for forming of German competence in reading mass media texts of future philologists with the use of the moodle e-learning management system Three stages of forming of German competence in reading mass media texts such as the preparatory stage, the main stage and the final stage have been defined and described. The represented subsystem of exercises for forming of German competence in reading mass media texts correlates with the stages of forming of German competence in reading mass media texts. The examples of exercises to each group and subgroup have been given.

Key words: reading, sub-system of exercises, German language competence in reading, media competence, Moodle e-learning management system, mass media texts (newspaper and magazine articles).

Das Problem der Bildung des Systems der Computerübungen für die Formulierung bei den Studenten deutschsprachiger Kompetenz während des Lesens wurde von folgenden Wissenschaftlern wie O. W. Byrjuk [1], T. O. Wdowina [2], L. H. Kozhedub [3], I. W. Korejba [4], Ju. W. Romanjuk [6], N. K. Skljarenko [7] und von anderen betrachtet. Doch das Problem der Bildung des Subsystems für die Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte von zukünftigen Philologen mit der Verwendung des Systems Moodle bleibt unerforscht, was die Aktualität dieses Artikels bestimmt.

Deswegen ist **das Ziel** des Artikels die Begründung des Subsystems für die Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte von zukünftigen Philologen mit der Verwendung des Systems Moodle. Um das Ziel zu erreichen sollen wir folgende Aufgaben erfüllen: 1) die Stufen der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte von zukünftigen Philologen mit der Verwendung des Systems Moodle zu bestimmen; 2) die Gruppen und Untergruppen der Übungen zu analysieren, die dem Subsystem angehören, die Typen und Arten der Übungen anhand der Stufen der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen

publizistischer Texte von zukünftigen Philologen mit der Verwendung des Systems Moodle zu verteilen.

Das in diesem Artikel erarbeitete System der Übungen wurde anhand allgemeines Systems der Übungen zum Lernen der Fremdsprache [5] und anhand schon verwandten Subsystemen der Übungen angeboten [1; 2; 4; 6].

Anhand der Analyse der bestimmten wissenschaftlichen Quellen, wenn wir auf die Stufenförmigkeit der Lesefertigkeiten und die Besonderheiten der Studenten des dritten Studienjahres ausrechnen (Fähigkeit der Studenten die Ziele zu bestimmen, Berichtigung eigener Tätigkeit zu bewerten), nennen wir drei Stufen der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte:

- 1. Eingeführte/vorbereitende Stufe.**
- 2. Hauptsächliche/textliche Stufe.**
- 3. Abschließende/interpretierende Stufe.**

Wenn wir den Bestandteil des Inhalts der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte ausrechnen, ist **das Ziel** der eingeführten/vorbereitenden Stufe die Aktivierung der Grundkenntnisse der Studenten zum erlernten Thema, für die Formulierung der Orientierung im Struktur der Webseiten deutschsprachiger Zeitungen und Zeitschriften, Fähigkeiten der Verwendung des Online-Wörterbuches und des grammatischen Online-Nachschlagewerkes, Formulierung und Entwicklung der Fertigkeiten sich in strukturell-sinnvollen Organisation des Artikels in der Zeitung bzw. Zeitschrift und Fertigkeit «des Lesens» graphischer und anschaulicher Präsentation, der Entwicklung vorausgesehener Fertigkeiten beim Lesen riesiger Texte zurechtzukommen, was die Genauigkeit des Verstehens der Auskunft gewährleistet. **Das Ziel** hauptsächlicher/textlicher Stufe ist die Entwicklung und Vervollkommnung bei zukünftigen Philologen der sprachlichen Fähigkeiten während des Lesens publizistischer Texte im System Moodle und auf den offiziellen Web-Seiten deutschsprachiger Zeitungen und Zeitschriften (die Entwicklung der Fertigkeiten des überschauenden, suchenden, eingeführten, lernenden Lesens mit der Verwendung des Systems Moodle), Formulierung und Vervollkommnung lexikalischer und grammatischer Fähigkeiten während des Lesens deutschsprachiger Zeitungen und Zeitschriften online, was das ganze Verstehen der Auskunft gewährleistet. **Das Ziel** der abschließender/interpretierender Stufe ist die Kontrolle des Verstehens gelesenes Artikels, Verstehen graphischer und anschaulicher Auskunft (Wiedergabe der Auskunft, die man aus den Web-Seiten deutschsprachiger Zeitungen und Zeitschriften bekommt, der

Zusammenfassungen der Studenten über die Wichtigkeit der Auskunft). An dieser Stufe wird die Kontrolle der Formulierungsstufe der Fertigkeiten des überschauenden, suchenden, eingeführten, lernenden Lesens. Wenn wir aus den gezielten Stufen hervorgehen, werden von uns die Gruppen der Übungen bestimmt, die den Inhalt jeder Stufe bilden.

Jetzt übergehen wir zur Analyse des von uns erarbeitenden Subsystems der Übungen. Unter dem System der Übungen wird von uns die Zusammenheilt notwendiger Typen und Arten der Übungen verstanden, die in solcher Reihenfolge und im solchen Masse benutzt werden, die die Gesetzmäßigkeiten der Bildung sprachlicher Fähigkeiten und Fertigkeiten anerkennen und das höchste Niveau der Beherrschung der Fremdsprache unter bestimmten Bedingungen gewährleisten [8; c. 59].

Für die Erarbeitung des Systems der Übungen soll man ihre Typologie bestimmen. Der bekannte ukrainische Wissenschaftler N. K. Skljarenko [7] unterscheidet folgende Merkmale: Motivation, nach der die Übungen motiviert und nicht motiviert sind; Kommunikation, die nicht sprachliche, konventionell-sprachliche, sprachliche Übungen unterscheidet; Merkmale, die auf die Annahme und Wiedergabe der Auskunft gerichtet sind, nach denen man rezeptive, rezeptiv-reproduktive, produktive, rezeptiv-produktive Übungen unterscheidet; Merkmale des Vorhandenseins der Stütze bestimmen die Übungen ohne Stützen, mit besonders gebildeten Stützen, mit natürlichen Stützen; der Art der Zusammenarbeit nach unterscheidet man die Übungen, die man zu zweit, gruppenweise, im Team, individuell, frontal macht; dem Niveau gezielter Tätigkeit der Studenten nach unterscheidet man die Übungen mit ganzer, partieller und niedriger Ausrichtung [7, c. 9-11]. Unserer Ansicht nach wäre es zweckmäßig, sich an die erwähnte Qualifikation zu erinnern, damit die Übungen charakterisiert werden, die dem Subsystem der Übungen der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte gehören.

Infolgedessen stützen wir bei der Bestimmung der Übungstypen für die Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte auf die Typologie der Übungen, die von N. K. Skljarenko erarbeitet wurde [7], und zwar nach folgenden Merkmalen: 1) Ausrichtung der Übungen auf die Annahme und Wiedergabe der Auskunft, nach der man rezeptive, rezeptiv-reproduktive, produktive, rezeptiv-produktive Übungen unterscheidet; 2) Kommunikation, der nach man die nicht sprachliche, konventionell-sprachliche, sprachliche Übungen unterscheidet; 3) der Form der Organisation des Lernprozesses, der nach man die Übungen, die man zu zweit, gruppenweise, im Team, individuell, frontal macht unterscheidet.

Auf der **eingeführten /vorbereitenden Stufe** macht man folgende Gruppen der Übungen, die die Genauigkeit des Verstehens der Auskunft bestimmen: 1) Gruppe der Übungen für die Beherrschung der Mediafähigkeit (für die Formulierung der Fähigkeiten, sich im Struktur der Web-Seite zurechtzukommen, für die Formulierung der Fähigkeiten der Verwendung des Online-Wörterbuches und des grammatischen Nachschlagewerkes); 2) Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung lexikalischer und grammatischer sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen deutschsprachiger Zeitungen und Zeitschriften online; 3) Gruppe der Übungen für die Entwicklung voraussehender Fähigkeiten des Lesens deutschsprachiger zeitung- und zeitschriftlicher Artikel online.

1. Gruppe der Übungen für die Beherrschung der Mediafähigkeit

Untergruppe der Übungen für die Entwicklung der Fähigkeiten, sich in der Struktur der Web-Seiten deutscher Zeitungen und Zeitschriften zurechtzukommen

Die erste Übung.

Ziel: die Fähigkeit zu entwickeln, sich auf den Seiten deutscher elektronischer Zeitungen und Zeitschriften zurechtzukommen.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive, teilweise geleitete Übung für das Finden der Auskunft auf den Seiten deutscher elektronischer Zeitungen und Zeitschriften.

Aufgabe: Führen Sie die Adresse zu: <http://www.zeit.de/index> und übergehen diesem Hinweis nach auf die Seite der Zeitung. Schreiben Sie Überschriften der fünf Artikel, die für das Erlernen deutscher Sprache an der Hochschule wichtig sind. Besprechen Sie Ihre Auswahl in der Gruppe.

Untergruppe der Übungen für die Formulierung der Fähigkeiten der Verwendung des Online-Wörterbuches und des grammatischen Nachschlagewerkes

Die zweite Übung.

Ziel: Formulierung der Fähigkeiten der Verwendung des Online-Wörterbuches (Fertigkeiten, die richtige Bedeutung des Wortes im online-Wörterbuch auszuwählen).

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive, völlig geleitete Übung; Test der alternativen Auswahl, Auswahl der Bedeutungen der Wörter im Online-Wörterbuch.

Aufgabe: Lesen Sie den Satz und bestimmen, ob das Wort in Klammern ein Synonym zum untergestrichenen Wort ist. Tasten Sie richtig (R), wenn das Wort in Klammern ein Synonym

ist und falsch (F), wenn das Wort in Klammern kein Synonym ist. Wählen Sie falsche Paare der Synonyme und schreiben Sie richtige Synonyme, die dem Kontext entsprechen. Wenn Sie irgendwelche Schwierigkeiten bei der Übersetzung der Wörter haben, übergehen Sie auf den Hinweis: <http://www.lingvo.ua/uk>.

2. Gruppe der Übungen für die Vorbereitung auf das Lesen im Netz online

Untergruppe der Übungen für die Entwicklung der Fähigkeiten, sich in der strukturell-sinnlichen Organisation des Artikels zurechtzukommen

Die dritte Übung.

Ziel: Kenntnisse der Studenten über die Hauptstruktur deutsches zeitungszeitschriftliches Artikels zu sammeln.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptive, teilweise geleitete, die wichtig für die Beherrschung der Kenntnisse über die Hauptstruktur des Artikels ist.

Aufgabe: Lesen Sie den Artikel. Verteilen Sie in sechs Bestandteilen anhand des Schemas, das unten gegeben wurde.

Bestandteil zeitungszeitschriftliches Artikels:

Hauptkomponenten:

- Benennung;
- Einleitung;
- Hauptteil;
- Zusammenfassung;

Zusatzkomponente:

- Untertitel;
- Anschaulichkeit.

Untergruppe der Übungen für die Formulierung und Entwicklung der Fähigkeiten, graphische und anschauliche Auskunft zu «lesen»

Die vierte Übung.

Ziel: Studenten lernen, bildliche soziokulturelle Auskunft anhand der Stütze auf den Fotos zu erkennen.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptive, die Übung für die Bestimmung der Nichtübereinstimmung des Inhaltes des Fotos den genannten Beispielen.

Aufgabe: Sie sind Redakteur der Zeitung „Die Welt“. Sie überschauen die neueste Hinausgabe, die morgen veröffentlicht werden soll und Sie haben bemerkt, dass einige Fotos

falsch untergeschrieben sind. Korrigieren Sie diese Fehler. Schauen Sie aufmerksam Fotos und ihre Unterschriften durch und machen Sie eine Fehlerberichtigung.

3. Gruppe der Übungen für die Formulierung vorauszusehender Fertigkeiten

Untergruppe der Übungen für die Formulierung und Entwicklung der Fertigkeiten, den Inhalt des Artikels vorauszusehen

Die fünfte Übung.

Ziel: Entwicklung der Fertigkeit, die Auskunft über den Text anhand seiner Überschrift vorauszusehen, paralinguistische Mittel des Textes (Bilder, Schemas) wiederzugeben.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptiv-produktive, teilweise geleitete; Gespräch zum Thema mit der Verwendung vieler Hinweise auf die graphischen Mittel der Darstellung der Auskunft.

Aufgabe: Lesen Sie die Überschrift eines Artikels, schauen Sie Fotos durch und übergehen Sie auf den Hinweis <https://www.welt.de/kultur/kunst-und-architektur/article161922719/Der-Maler-der-vom-Sehen-ueberwaeltigt-ist.html>

Besprechen Sie in der Gruppe, dass die Bilder auf den Fotos angeblich in einem Artikel beschrieben sind.

Der **hauptsächlichen/textlichen Stufe** entsprechen solche Gruppen der Übungen, die das ganze Verstehen der Auskunft gewährleisten: 1) Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel (1.1 – für die Formulierung und Vervollkommnung sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel; 1.2 – für die Formulierung und Vervollkommnung grammatischer Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel); 2) Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel (2.1 – für die Formulierung und Vervollkommnung der suchenden und überschauenden Arten des Lesens elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel; 2.2 – für die Entwicklung und Vervollkommnung der Fertigkeiten der eingeführten Art beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel; 2.3 – für die Entwicklung und Vervollkommnung der Fertigkeiten der lernenden Art beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel).

**1. Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung
sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher
Artikel**

**Untergruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung lexikalischer
Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher Artikel**

Die sechste Übung.

Ziel: Studenten lernen, Wortschatz auf dem Gebiet Computer zu beherrschen.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive, teilweise geleitete Übung für die Vervollkommnung lexikalischer Fähigkeiten beim Lesen.

Aufgabe: Wählen Sie das passende Wort, um die Lücken zu ergänzen. Die Wörter können mehrmals gebraucht werden.

**Untergruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung
grammatischer Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher
Artikel**

Die siebente Übung.

Ziel: Formulierung allgemeiner grammatisch-sprachlicher Fähigkeiten des Textes grammatische Struktur des Satzes mit der Bedeutung und mit dem Inhalt gegenüberzustellen.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive, völlig geleitete; Test alternativer Auswahl und Ergänzung der Lücken im Satz.

Aufgabe: Lesen Sie den Artikel diesem Hinweis nach: <https://www.welt.de/kultur/kunst-und-architektur/article161922719/Der-Maler-der-vom-Sehen-ueberwaeltigt-ist.html> und erfüllen Sie die unten gegebenen Aufgaben.

**2. Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung
sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungszeitschriftlicher
Artikel**

**Untergruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung der
Fertigkeiten suchender und überschauender Arten des Lesens elektronischer
zeitungszeitschriftlicher Artikel**

Die achte Übung.

Ziel: Studenten lernen, notwendige fachliche Auskunft der Benennung und ausführlicher Zusammenfassung wissenschaftlich-populären Artikels nach zu erkennen.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptive, weniger geleitete Übung mit künstlich gebildeter verbaler Stütze für die Entwicklung der Fertigkeiten übersehender Art des Lesens.

Aufgabe: Nennen Sie Übereinstimmung zwischen den Artikelsteilen und ihren Überschriften.

**Untergruppe der Übungen für die Entwicklung und Vervollkommnung der
Fertigkeiten eingeführter Art beim Lesen elektronischer zeitungs-zeitschriftlicher
Artikel**

Die neunte Übung.

Ziel: Formulierung der Fertigkeiten der aus dem Text erhaltenen allgemeinen Auskunft ohne Gebrauch bekannter Wörter (eingeführtes Lesen).

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive, völlig geleitete; Test alternativer Auswahl und Ergänzung der Lücken im Satz.

Aufgabe: Übergehen Sie auf diesen Hinweis: <https://www.welt.de/kultur/kunst-und-architektur/article161922719/Der-Maler-der-vom-Sehen-ueberwaeltigt-ist.html> und lesen Sie den Artikel. Versuchen Sie zu verstehen, wovon die Rede ist und auf welche Weise der Inhalt des Artikels mit ihrer Überschrift verbunden ist. Besprechen Sie das in der Gruppe.

Auf der **abschließenden/interpretierenden Stufe** machen die Studenten solche Gruppen der Übungen, die das ganze Verstehen der Auskunft gewährleisten: 1) Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung sprachlicher Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitungs-zeitschriftlicher Artikel (Kontrolle der Formulierungsstufe der Fertigkeiten des überschauenden, suchenden, eingeführten, lernenden Lesens); 2) Gruppe der Übungen für die Entwicklung ersetzlicher Fähigkeiten beim Lesen großer Texte.

**Untergruppe der Übungen für die Kontrolle der Entwicklung der Fertigkeiten
verschiedenartigen Lesens in elektronischen zeitungs-zeitschriftlichen Artikeln**

Die zehnte Übung.

Ziel: Fähigkeiten der Studenten zu prüfen, den Satz/Absatz als die einzige semantische Einheit wahrzunehmen.

Übungsarten und Typen: konventionell-sprachliche, rezeptive, weniger geleitete Übung für die Kontrolle der Bereitungsstufe der Fähigkeiten eingeführter Art des Lesens umfangreicher zeitungs-zeitschriftlicher Artikel.

Aufgabe: Wählen Sie Ergänzung des Satzes, die seinem Anfang entspricht. Prüfen Sie sich selbst mit der Hilfe der Lösungen.

Im Allgemeinen wird das System der Übungen für die Formulierung bei den zukünftigen Fachleuten in Ingenieurmechanik englischer Lesefertigkeit mit der Verwendung der Web-Seite in der Tabelle 1 dargestellt.

Tabelle 1

**Das System der Übungen für die Formulierung deutschsprachiger Kompetenz
beim Lesen publizistischer Texte von zukünftigen Philologen mit der Verwendung des
Systems Moodle**

Unterrichtsstufe	Gruppen/Untergruppen der Übungen	Übungstypen und Erfüllungszeit	Übungsarten
5	1. Gruppe der Übungen für die Beherrschung der Mediafähigkeit		
	1.1 – für die Entwicklung der Fähigkeiten, sich in der Struktur der Web-Seiten deutscher Zeitungen und Zeitschriften zurechtzukommen;	nicht sprachliche, konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line/online);	Übereinstimmung der Begriffsdefinitionen (Menütasten) mit ihren graphischen Symbolen; Annahme und Anerkennung lexikalischer Einheiten (LO) (Adresse der Web-Seiten);
	1.2 – für die Formulierung der Fähigkeiten der Verwendung des Online-Wörterbuches und des grammatischen Nachschlagewerkes;	nicht sprachliche, konventionell-sprachliche, rezeptive, rezeptiv-reproduktive (online);	Finden der Stichwörter o, Text, Auswahl der Bedeutungen der Wörter im Online-Wörterbuch; Differenzierung grammatischer Strukturen; Ergänzung der Lücken im Satz
	2. Gruppe der Übungen für die Vorbereitung des Lesens online im Netz		
	2.1 – für die Entwicklung der Fähigkeiten, sich in der strukturell-sinnlichen Organisation des Artikels zurechtzukommen	nicht sprachliche, konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line/online);	Bestimmung der Spezifik riesiger Struktur elektronischer zeitungss-zeitschriftlicher Artikel; Analyse ihrer Bestandteile

		2.2 – für die Formulierung und Entwicklung der Fähigkeiten, graphische und anschauliche Auskunft zu «lesen»	konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line/online);	Übereinstimmung des Inhaltes anschauliches Stoffes mit dem Inhalt des Artikels; Gespräch über graphische und anschauliche Auskunft
		3. Gruppe der Übungen für die Formulierung voraussehender Fertigkeiten		
		3.1 – für die Formulierung und Entwicklung der Fertigkeiten, den Inhalt des Artikels vorzusehen	konventionell-sprachliche, rezeptive, rezeptiv-reproduktive (on-line);	Gespräch mit der Verwendung riesiger Hinweise auf graphische Ausdrucksmittel der Auskunft
	Stufe II Haupt- sächlich e/textli	1. Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung sprachlicher Fähigkeiten des Lesens elektronischer deutschsprachiger zeitung- und zeitschriftlicher Artikel		
		1.1 – für die Formulierung und Vervollkommnung lexikalischer Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitung- und zeitschriftlicher Artikel;	nicht sprachliche, konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line / online);	Auswahl, Ersatz oder Ergänzung lexikalischer Einheiten
		1.2 – für die Formulierung und Vervollkommnung grammatischer Fähigkeiten beim Lesen elektronischer zeitung- und zeitschriftlicher Artikel;	konventionell-sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line/online);	Bestimmung der verbundenen Mittel zwischen den Artikelskomponenten; Ergänzung der Lücken im Satz
		2. Gruppe der Übungen für die Formulierung und Vervollkommnung sprachlicher Fertigkeiten des Lesens elektronischer deutschsprachiger zeitung- und zeitschriftlicher Artikel		

	2.1 – für die Formulierung und Vervollkommnung der Fertigkeiten suchender und überschauender Arten des Lesens elektronischer zeitungsschriftlicher Artikel;	sprachliche, rezeptiv-reproduktive (online);	Lesen der Titelnahmen auf den Web-Seiten; Auswahl der Sätze, die dem Problem entspreche
	2.2 – für die Entwicklung und Vervollkommnung der Fertigkeiten eingeführter Art beim Lesen elektronischer zeitungsschriftlicher Artikel;	sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line/online);	Auswahl der Grundbegriffe, Lesen der Artikel;
	2.3 – für die Entwicklung und Vervollkommnung der Fertigkeiten der lernenden Art beim Lesen elektronischer zeitungsschriftlicher Artikel;	sprachliche, rezeptiv-reproduktive /produktive (online / off-line);	Analyse der Bestandteile
Stufe III Abschließende/interpretierende	1.1. – für die Kontrolle der Entwicklung der Fertigkeiten verschiedenartigen Lesens in elektronischen zeitungsschriftlichen Artikeln;	konventionell-sprachliche, sprachliche, rezeptiv-reproduktive (off-line/ online);	Gespräch zum ganzen Text, Besprechung der wissenschaftlichen Probleme, Schreiben der Thesen, Zusammenfassungen, Benotung, Wiedergabe der gelesenen Auskunft aus dem Internet
	1.2 – für die Vervollkommnung der Mediafähigkeit (bei der Verwendung der Selbstreflexion der Studenten)	sprachliche, rezeptiv-reproduktive (online);	Vervollkommnung der Fertigkeiten, verschiedene Arten kostenloser Wörterbücher online zu benutzen.

Es lohnt sich zu betonen, dass folgende Verteilung der Übungen anhand den Stufen der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte bei zukünftigen Philologen vorläufig ist und kann vom Lehrer ersetzt werden der Bereitungsstufe entsprechender Fähigkeiten und Fertigkeiten der Studenten nach. Obligatorische technische Bedingung für die Verwendung von uns angebotenem Subsystem der Übungen im Unterricht ist die Möglichkeit in Übungsräumen mit den Computern im Internet zu arbeiten, weil die Mehrheit der Übungen unserer Methodik nach online gemacht werden soll.

Infolgedessen haben wir in unserem Artikel ein Subsystem der Übungen vorgestellt, das eines der Bestandteilen von uns erarbeitender Methodik der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte von zukünftigen Philologen mit der Verwendung des Systems Moodle ist. Das von uns angebotene Subsystem der Übungen besteht aus drei Stufen der Formulierung deutschsprachiger Kompetenz beim Lesen publizistischer Texte: eingeführte/vorbereitende, hauptsächliche/textliche, abschließende/interpretierende, die ihrerseits auf entsprechende Gruppen und Untergruppen verteilt sind.

Unsere nächsten Forschungen sind auf das Modell des Unterrichts aufgrund des von uns angebotenen Subsystems der Übungen gerichtet.

References

1. Byryuk O. V. *Metodyka formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi maybutnikh uchyteliv u navchanni chytannya anhlomovnykh publitsystychnykh tekstiv : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02.* [Methodology of Forming Future Teachers' Socio-Cultural Competence While Reading English Mass Media Texts: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.02.] / Ol'ha Vasylivna Byryuk. – K. : 2005. – 201s.
2. Vdovina T. O. *Metodyka navchannya maybutnikh uchyteliv inozemnoyi movy chytannya anhliys'kykh khudozhnykh tekstiv: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02* [Methodology of Teaching Future Teachers of Foreign Languages Reading English Literary Texts: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.02.] / Tetyana Oleksandrivna Vdovina. – Drohobych, 2002. – 282 s.
3. Kozhedub L. H. *Formuvannya u maybutnikh filolohiv nimets'komovnoyi kompetentsiyi v chytanni na osnovi interpretatsiyi khudozhnykh tekstiv resursiv : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02* [Formation of German-Language Competence in Reading on the Basis of Interpretation of Fiction Literature in Future Philologists: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.02.] / Lidiya Heorhiyivna Kozhedub. – K., 2010. – 286 s.
4. Koreyba I. V. *Metodyka navchannya profesiynoho chytannya uchyteliv nimets'koyi movy z vykorystannyam Internet-resursiv: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02*

[Methodology of teaching professional reading skills to future teachers of German by means of Web resources: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.02.] / Inna Vasylivna Koreyba. – K. : 2011. – 287 s.

5. *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kul'tur : teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: Theory and Practice] / O. B. Bihych, N. F. Borysko, H. E. Borets'ka ta in. / za zahal'n. red. S.YU. Nikolayevoi – K. : Lenvit, 2013. – 590 s.

6. Romanyuk YU. V. *Metodyka formuvannya u maybutnikh fakhivtsiv z inzhenernoyi mekhaniky chytats'koyi anhlomovnoyi kompetentsiyi z vykorystannyam navchal'noho veb-saytu : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02* [Methodology of Forming the English Language Competence of Future Engineers in Reading in the Process of the Learning Web-site Usage: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.02.] / Yuliya Viktorivna Romanyuk. – K., 2011. – 277 s.

7. Sklyarenko N. K. *Suchasni vymohy do vprav dlya formuvannya inshomovnykh movlennyevykh navychok i vmin'* [Modern requirements to exercises for formation of foreign-language speech skills and abilities] / N. K. Sklyarenko // *Inozemni movy.* — 1999. — № 3. — S. 3–7.

8. Shatilov S.F. *Metodika obucheniya nemetskomu yazyku v sredney shkole* [Methods of Teaching German in Secondary School] / S. F. Shatilov. — M. : Prosveshcheniye, 1986. — 223 s.

Formation of Gender - Competent Manager for Management Education

Aleksander Rud

Postgraduate student

Zaporozhye National University

Mariupol, Ukraine

Abstract

This article is dedicated to the investigation of pedagogical and managements conditions of development of gender competence of heads of secondary educational institutions and for the preparation of undergraduates, as future leaders.

The work analyzes main theoretical foundations of the investigation of problems relevant to gender and individuals' gender competence in pedagogical and managements science.

The author considers the contents and components of gender competence of heads of secondary educational institutions as well as the levels and factors of their gender competence of managements.

The writer has determined the pedagogical and managements conditions of development of gender competence and the formation of a gender-competent future leader of school principals as well as successfully tested a training course to develop gender competence of heads of secondary educational institutions which proves its high efficiency in the system of post-graduate pedagogical and managements training.

Keywords: gender, gender competence, heads of secondary educational institutions, post-graduate pedagogical training of managements, formation of a gender-competent future leader.

Аналіз змін, що відбуваються в сучасному менеджменті освіти, показує, що співвідношення кількості чоловіків і жінок на управлінських посадах середньої школи нестримно змінюється. Все більше жінок виявляється залученими в підприємництво і управління. Активна інтеграція жіночої і чоловічої моделей поведінки в середніх школах формує передумови для вивчення гендерних особливостей поведінки особи та гендерної компетенції, в управлінській діяльності.

Різні публікації, присвячені питанням гендерного менеджменту та гендерної проблематики (А. Річ, Дж. Мані, С. де Бовуар, Р. Столер, Р. Кентер, Б. Гутек, Дж. Боумен, С. Суттон, Р. Пауз, Дж. Хант, Ф. Фідлер, Е. Іглі, Л. Мартін та ін.); праці вітчизняних дослідників з управління навчальним закладом освіти (О. Вороніна, Г. Рубін, Н. Грицяк, Т. Говорун, В. Москаленко, С. Оксамитна, І. Кльоцина, О. Ніжинська, М. Радзивілова, Т. Грабовська та ін.); розробки проблем формування гендерного підходу та гендерної компетентності в управлінні освітою (О. Бондаренко, Т. Кікінеджи, О. Крутлова, Л. Пампуха, Г. Гончарук, С. Крисюк, В. Громовий, С. Оксамитна, В. Москаленко та ін.); свідчать про те, що кардинальних відмінностей між чоловіками і жінками з точки зору ефективності керівництва немає, проте виявляють ситуаційну гендерну специфіку його проявів – в одних управлінських ситуаціях і ролях ефективніші чоловіки, а у інших – жінки. Незважаючи на велику гендерну "ситуативність" жіночого менеджменту у школі в порівнянні з чоловічим, жінка ефективно реалізує не лише стратегії

виживання, але і стратегії розвитку, вибудовуючи обережніші гендерні стосунки зі своїми партнерами, і уникаючи занадто "ризикових" стратегій. Багато чоловіків, працюючих під керівництвом жінок, задоволені жіночим керівництвом і не хотіли б зміни управління. Ключовим критерієм, що красномовно характеризує специфіку управлінської діяльності, являється стиль управління з урахуванням гендерних компетентностей, по відношенню до своїх підлеглих, який багато в чому визначає успіх та динаміку розвитку організації, і від якого безпосередньо залежать мотивація працівників, їх відношення до праці, взаємовідносини в сучасному гендерно-комфортному середовищі.

Мета публікації – виявлення теоретичних і експериментальних обґрунтувань, педагогічних умов, щодо формування гендерної компетентності у магістрів, і у менеджерів та керівників освіти.

Об'єктом дослідження є – професійна підготовка сучасного керівника ЗНЗ.

Предметом дослідження є – формування гендерної компетентності у магістранта, менеджера та сучасного керівника освіти.

Гіпотезою дослідження виступає те, що формування гендерної компетентності сучасного керівника та магістранта у процесі його професійної підготовки, буде успішним, з урахуванням наступних педагогічних умов: **інтеграції** гендерних і психолого-педагогічних знань, гендерного підходу в зміст професійної підготовки майбутнього керівника; **облік** гендерних особливостей студентів-магістрантів, щодо організації сучасного педагогічного процесу, і у формуванні усвідомлення власної гендерної ролі – індивідуально-особистісного гендерного стилю поведінки, у рамках педагого-психологічної взаємодії; **відповідність** процесуально-технологічним компонентам сучасної професійної підготовки майбутнього менеджера – принципам соціально-гендерних підходів в управлінні освітою; **моніторинг** гендерної компетентності магістрантів педагогічних і гуманітарних вузів країни.

Формування гендерно-компетентного стилю, та компетентнісного управління має важливе практичне значення для майбутніх менеджерів, керівників освітою, оскільки це дає їм можливість усвідомити свої реальні можливості, ідентифікувати, сформувати і удосконалювати свій власний – гендерно-компетентнісний стиль керівництва не інтуїтивно, а обґрунтовано, відповідно до зовнішніх і внутрішніх умов організації, та її соціальних умов. Традиційний погляд полягає в тому, що жінки вибирають керівництво, орієнтоване на стосунки, оскільки за природою вони емоційніші, а чоловіки демонструють орієнтацію на завдання, оскільки частіше характеризуються наполегливістю і цілеспрямованістю.

Проте українські психологи припускають, що відповідні якості не взаємовиключають один одного, і приписування переважання тій або іншій орієнтації в стратегії компетентного керівництва тільки одній статі неправомірно: воно обумовлюється особовими особливостями, або ситуаційним запитом, а зовсім не статевими характеристиками.

Однією з важливих передумов забезпечення можливостей для самореалізації особи кожного учасника управлінського процесу - є формування в ньому власної гендерної рівності і гендерних компетентностей. Розуміння принципової важливості використання гендерно-компетентного підходу в управлінні середньою школою нині не просто бажано, але і необхідно. По-перше, у будь-якій школі існує організована модель соціальних стосунків між жінками і чоловіками, що характеризує не лише їх міжособове спілкування, але і що визначає їх соціальні стосунки в професійній діяльності. З одного боку, ці стосунки будуються за допомогою соціалізації, розподілу праці, системи гендерних ролей, майже гендерних контрактів, засобів масової комунікації, з іншого - вони конструюються самими індивідами на рівні їх свідомості, через прийняття і підстроювання заданих суспільством норм і ролей.

Гендер і гендерна компетентність керівника - є потужним механізмом, який робить, відтворює і легітимізує вибори і межі, наказані категорією приналежності до статі. Розуміння того, як створюються гендерні стосунки, дозволяє прояснити і сам гендерно-компетентний процес управління кадрами середньої школи на рівні взаємодії індивідів, і виявити ті механізми соціального контролю, які забезпечують її існування.

Як свідчать результати досліджень (Е. Бондарчук [4], Т. Говорун [5], О. Кікінежди [5] та ін.), керівники шкільної освіти часто не усвідомлюють значущість управлінських проблем гендерної природи, не ідентифікують їх як такі, утруднюються з визначенням, а тим більше з формуванням, та використанням гендерно-компетентних шляхів їх вирішення, проявляють гендерні упередження і традиційні гендерні стереотипи. В результаті, досить велика частина керівників загальноосвітніх учбових закладів України характеризується недостатнім рівнем гендерної компетентності, гендерної грамотності, та діючи тільки у рамках гендерних компетенцій – яскравим свідомством чого, являються гендерні упередження і стереотипи, виявлені згідно з їх дослідженнями. За їх даними, таким дослідженням було охоплено 400 керівників загальноосвітніх учбових закладів з різних шкіл України, з них – 33,3% чоловіків і 66,7% жінок. У процесі їх дослідження використовувалися: опитувач Е. Бондарчук "Гендерна компетентність керівників загальноосвітніх учбових закладів" [4], а також опитувач Т. Говорун, О. Кікінежди "Гендерні стереотипи в освіті" [5].

Результати емпіричного дослідження свідчать про наявність традиційних гендерних стереотипів і упереджень, і не компетентності, у значної частини керівників та їх утворення, які утрудняють впровадження гендерного підходу і формування гендерних компетентностей у практику управління загальноосвітнім учбовим закладом. Так, 77,8% випробовуваних керівників вважають, що існують типово "жіночі" і "чоловічі" психологічні риси, при цьому 40,8% з них стверджують, що біологічна стать однозначно визначає і психологічну стать. Встановлено, що 17,9% опитаних управлінців не визнають існування дискримінації в учбових закладах за ознакою статі, а 45,9% респондентів вважають, що сьогодні в управлінні освітою не існує гендерна нерівність, та велика частина менеджерів, керівників вважає, щодо успішного управління, досить лише управлінських компетенцій. Як говорять директори шкіл, гендерних асиметричних проблем немає, і більшість керівників не ідентифікують їх як такі, посиляючись на те, що гендерна компетенція і гендерна компетентність поняття ототоженні, і не вимагають ніякого аналізу та дій [4].

Слід зазначити, що підкріпленню таких упереджень та стереотипів сприяє, і ширший контекст освітньої галузі. Так, найпрестижніші посади в системі освіти, як правило, обіймають чоловіки. При цьому, 9,8% опитаних жінок - керівників загальноосвітніх учбових закладів, вказали на стать, як один з основних чинників, що перешкоджає їх кар'єрному зростанню. На рівні учбових програм гендерна нерівність та гендерна не компетентність, утілюється в андроцентричності наукових концепцій (зосередженні в основному на досвіді чоловіків і практично повному ігноруванні життєвого досвіду, цінностей і особливостей жінок, їх ролі, в житті суспільства).

У зв'язку з цим, є очевидним необхідність спеціальної підготовки керівників до реалізації гендерного підходу в управлінні учбовим закладом, фундаментація гендерних знань, вмінь, а потім і навичок, як компетентностей сучасного педагога, керівника, менеджера, так і у майбутніх фахівців-управлінців сучасної освіти. До умов забезпечення такої підготовки можна, на нашу думку віднести: 1) формування гендерної компетентності у керівників та у майбутніх керівників середніх шкіл, що може бути здійснене в системі післядипломної освіти; 2) розробку не дискримінаційних підходів до освіти і професійної гендерної підготовки, підготовка програм, підручників і навчальних посібників, які адекватно відображають в учбовому матеріалі досвід, як чоловіків, так і жінок, заохочують їх рівноправну співпрацю, гендерну компетентність, гендерну сіметрію, і взаємну повагу в управлінні; 3) надання гендерно-компетентними, практичними психологами системи освіти, психологічній допомозі в корекції гендерних упереджень і традиційних стереотипів, в усіх учасників учбово-виховного і управлінського процесу.

Таким чином, формування гендерно-компетентного підходу в управлінні середньою школою, і спеціальної підготовки, являється на наш погляд, актуальнішим напрямом сучасної теорії та практики у сучасному менеджменті. Імплементація гендерного підходу і формування сучасних гендерних компетентностей в управлінні ЗНЗ, необхідно застосовувати ще і у декількох напрямках.

По-перше, як дослідницький в області управління учбовим закладом, а також для виявлення основних проблем в управлінні, та компетентностей.

По-друге, для вироблення оптимальної половозрастної структури в управлінні середніх шкіл, що забезпечує максимальну ефективність процесу навчання, виховання та роботи, і як відтворення висококваліфікованих, гендерно-компетентних науково-педагогічних кадрів, необхідних у сучасних умовах реформування системи середньої освіти.

По-третє, в напрямках вдосконалення системи мотивації, встановлення найбільш сприятливого, гендерокомфортного, гендерно-компетентного та гендерно-паритетного клімату в управлінських колективах, щодо підвищення ефективності праці.

References

1. Balgimbayeva Z.M. Psychology of gender bias / Z.M. Balgimbaeva. - Alma-Ata: Alla-prima, 2008. - 160 p.
2. Beem S. Lenses of gender: the transformation of views on the problem of gender inequality / S. Beem; Per. With the English. - M.: ROSSPEN, 2004. - 336 p.
3. Bern Sh. Gender psychology. (Secrets of the Psychology of Men and Women: Forming Opinions and Behavior, Prejudice of Dominance of Discrimination, Mechanisms of Influence) / Sh. Bern; Ed. D. Gippius. - 2-nd Intern. Ed. - St. Petersburg. : Prime-Euroznak, 2001. - 320 p.
4. Bondarchuk A.I. Gender issues personal development of managers of secondary schools / A.I. Bondarchuk // Socio-psychological basis of personality development managers of secondary schools in professional activities, monograms. - K: Science. World, 2008. - P. 181-213.
5. T. Govorun Gender Psychology: teach. guidances. / T. Govorun, A. Kikinezhdi. - K: Academy, 2004. -308 p.
6. Kletsina I.S. A woman in Russian society / I.S. Klecina // Ros. Sci. Journal. - 2007. - No. 3 (44). - P. 60-65.
7. Nezhynska A.A. Psychological conditions of formation of gender competence of heads of secondary schools: Dis.... Candidate. Psychology. Sciences specials. 19.00.07 "Educational and Developmental Psychology" / A.A. Nezhynska; NAPS Ukraine, University of Education Management. - K., 2011. - 272 p.
8. Kark R. Gender and leadership: Negotiating the labyrinth / R. Kark , A. Eagly // Chrisler J. C. Handbook of gender research in psychology / Ed. D. R. McCreary. – New York : Springer, 2010. – P. 443–468.

Subsystem of exercises and assignments for the formation of English lexical competence in written business communication of prospective marketers

Chorna I. Yu.

Ivan Franko National University of Lviv

Abstract

The article is dedicated to deep analysis of the scientific and methodological literature on the problem of establishment of a system of exercises and assignments for the formation of the English lexical competence in written business communication of future marketing experts. The stages of lexical competence formation and stages of formation competence in writing has been defined. The system of exercises for English lexical competence formation and system of exercises for writing competence formation has been analyzed and according to the topic of our research the basic types of exercises and assignments for the formation of lexical competence in written business communication are derived. Grounded kinds of exercises and tasks that correspond to formation of skills needed for English lexical competence in written business communication. A subsystem of exercises and assignments for English lexical competence in written business communication of the perspective marketers, which is based on the gradual implementation of training has been justified.

The subsystem of exercises and assignments for ELC in WBC of PM is based on combination that consist of two different competences, namely the features of lexical competence and competence in writing. Moreover such subsystem of exercises and assignments is based on the stages of its' formation. Accordingly, the formation of English lexical competence in written business communication of perspective marketers is based on the several stages of implementation of exercises and assignments, in particular:

1) Receptive - introductory stage of formation of English lexical competence in business written communication; 2) Receptive-reproductive stage of automation of students' actions with lexical units in business written communication; 3) Productive stage of lexical units usage in the samples of business written communication.

Key words: stages of lexical foreign language competence formation, stages of competence in writing formation, types of exercises and assignments, skills and abilities, subsystem of exercises and assignments for ELC in WBC of PM formation.

Підсистема вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів

Чорна І. Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Анотація

Статтю присвячено аналізу науково-методичної літератури з питань створення системи вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з маркетингу. Визначено етапи формування лексичної компетентності та етапи формування компетентності у письмі. Проаналізовано систему вправ для формування англомовної лексичної компетентності та систему вправ для формування компетентності у письмі і відповідно до тематики нашого дослідження виведено основні види вправ і завдань для формування лексичної компетентності у діловому писемному спілкуванні. Обґрунтовано види вправ і завдань, котрі відповідають сформованості необхідних навичок та умінь для англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні. Створено підсистему вправ для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів, котра базується на поетапності навчання.

Ключові слова: етапи формування іншомовної лексичної компетентності, етапи формування компетентності у письмі, види вправ і завдань, навички і вміння, підсистема вправ для формування АЛК в ДПС ММ.

Для формування будь-якої іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців немовних спеціальностей необхідна система вправ і завдань, котрі б відповідали поетапності навчального процесу. Таким чином, для визначення необхідної нам підсистеми вправ пропонуємо розглянути вправи і завдання та етапи формування кожної з компетентностей (лексична компетентність та компетентність у письмі) та визначити такі вправи і завдання, котрі відповідатимуть потребам АЛК в ДПС ММ при поетапному формуванні такої компетентності.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та розробити підсистему вправ та завдань для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів.

Отже, окрім видів завдань при створенні підсистеми вправ для формування іншомовної фахово орієнтованої лексичної компетентності вважаємо за доцільне базуватись на основні етапи формування такої компетентності. Вітчизняні учені-методисти виділяють 3 основні етапи формування лексичної компетентності: етап ознайомлення з лексичними одиницями, етап автоматизації дій з лексичними матеріалом та етап безпосереднього застосування лексичних одиниць у мовленнєвій практиці [1, ст.223-227]. За визначенням Є. Пассова існує три етапи формування англомовної лексичної компетентності, а саме:

- етап формування навичок роботи з лексичними одиницями;

- етап вдосконалення навичок роботи з лексичним матеріалом;
- етап розвитку вмінь використання лексичних одиниць в мовних ситуаціях[2, с. 115].

Ще одним розподілом поетапності формування іншомовної лексичної компетентності є запропонована С. Шатіловим теорія, в якій автор виділяє в системі формування лексичної компетентності такі етапи її формування, як: орієнтовно-підготовчий, ситуативно - стереотипний та варіативно-ситуативний.

- орієнтовно – підготовчий етап формування ЛК полягає у процесі ознайомлення з невідомим лексичним матеріалом та створенні основи для подальшого засвоєння ЛО.
- ситуативно – стереотипний етап формування ЛК відповідає за аналітичну діяльність студентів, під час якої вони тренуються вживати ще не засвоєні ЛО у різних видах вправ та завдань.
- варіативно – ситуативний етап допомагає довести попередньо пройдені етапи вивчення ЛО до автоматизму їх вживання у відповідній мовній ситуації [3, с. 29-30].

При формуванні англомовної лексичної компетентності у діловому писемному спілкуванні беремо за основу класифікацію вітчизняних дослідників О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєвої та Є. Пассова, відповідно етапи формування ЛК в ДПС ММ виглядатиме наступним чином:

1. Етап ознайомлення з лексичним матеріалом та формування навичок роботи з лексичними одиницями;
2. Етап вдосконалення навичок роботи з лексичними одиницями до повної автоматизації дій з лексичним матеріалом;
3. Етап розвитку вмінь застосування лексичних одиниць у зразках мовлення [1, ст. 223-227., 2 ст. 115]

Окрім етапів формування лексичної компетентності розглядаємо також етапи формування компетентності у письмі. Вітчизняні вчені (О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєвої) визначають етапи формування компетентності у письмі наступним чином:

1. Рецептивний етап на якому відбувається ознайомлення студентів із зразками писемного мовлення та ієдивідуальний чи контрольований вчителем аналіз зразку писемного мовлення;
2. Рецептивно-репродуктивний етап під час якого студенти набувають навичок та розвивають вміння, необхідні для створення власного зразку писемного мовлення;
3. Продуктивний етап на якому студенти відтворюють за зразком писемного мовлення власні писемні тексти чи за завданням створюють власні зразки писемного мовлення [401].

Отже, після визначення етапів формування нашої компетентності варто розглянути групи і підгрупи вправ, необхідних для сформованості ЛК в ДПС ММ. Для формування іншомовної лексичної компетентності існують групи вправ, серед яких вчені-методисти виділяють: некомунікативні вправи і завдання (відповідають за формування рецептивних та репродуктивних навичок), умовно-комунікативні вправи (сприяють автоматизації дій з лексичними одиницями) та комунікативні вправи (закріплюють попередньо вивчений лексичний матеріал, застосовуючи його на практиці) [1, ст.227-232].

Група некомунікативних вправ для формування рецептивних лексичних навичок у письмі, а саме:

- **підгрупа 1:** вправи для набуття навичок семантизації лексичних одиниць (вибір із ряду лексичних одиниць відповідного слова/фрази тощо, відповідно до певної теми);
- **підгрупа 2:** вправи для набуття навичок сполучуваності лексичних одиниць (заповнення пропусків у зразках мовлення, мікротекстах тощо, поєднання лексичних одиниць із дефініцією/поясненням);
- **підгрупа 3:** вправи для набуття навичок відносної цінності лексичних одиниць (здатність слова мати синоніми/антоніми тощо) [1, ст. 228].

Група некомунікативних вправ для формування репродуктивних лексичних навичок у діловому писемному спілкуванні:

- **підгрупа 1:** вправи для набуття навичок семантизації і сполучуваності лексичних одиниць (вибір та підстановку лексичних одиниць із запропонованого ряду слів у реченнях/фразах/мікротекстах);
- **підгрупа 2:** вправи для набуття навичок сполучуваності і функціональності лексичних одиниць (початок чи завершення речення/фрази/мікротексту за допомогою відповідних лексичних одиниць);
- **підгрупа 3:** вправи для набуття навичок функціональності лексичних одиниць (самостійне вживання лексичних одиниць у зразках мовлення) [1, ст. 229].

Група умовно-комунікативних вправ для автоматизації дій студентів з новими лексичними одиницями:

- **підгрупа 1:** вправи для набуття навичок реалізації функцій лексичних одиниць та розвитку вмінь застосування лексичних одиниць (підстановка лексичних одиниць у зразках мовлення);
- **підгрупа 2:** вправи для набуття навичок реалізації семантичної функціональності лексичних одиниць та розвитку вмінь самостійного застосування лексичних одиниць (зразків мовлення із лексичними одиницями) у мікротекстах [1, ст. 230].

Щодо вправ для формування іншомовної компетентності у письмі, тут вчені виділяють три основні групи вправ, котрі складають загальну систему навчання письма:

1. Для формування навичок техніки письма:
 - група вправ для формування графічних навичок письма
 - група вправ для формування орфографічних навичок письма
2. Для формування мовленнєвих навичок письма:
 - група вправ для формування лексичних навичок письма
 - група вправ для формування граматичних навичок письма
 - група вправ для формування навичок розуміння і вживання засобів міжфразового зв'язку
3. Для розвитку письма:
 - для розвитку вмінь написання різних типів письма

- для розвитку вмінь написання академічних жанрів письма
- для розвитку вмінь написання різних жанрів писемного спілкування [1, ст. 401-414].

Відповідно до тематики нашого дослідження із загальної системи вправ для формування компетентності у письмі виділяємо групу вправ для розвитку навичок письма, зокрема підгрупу вправ для розвитку вмінь написання різних жанрів писемного спілкування, а саме ділового писемного спілкування майбутніх маркетологів. Оскільки сформувати лексичну компетентність у діловому писемному спілкуванні, використовуючи лише підсистему вправ для формування лексичної компетентності чи компетентності у письмі є неможливим, пропонуємо поєднати необхідні складові елементи з обох систем вправ для досягнення бажаної цілі.

Таким чином, для формування лексичної компетентності у діловому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з маркетингу створюємо нову підсистему вправ і завдань, котра поєднує вправи для формування лексичних навичок, вмінь та знань про лексичні одиниці із вправами для формування і розвитку вмінь написання зразків ділового писемного спілкування. Окрім цього, пропонуємо керуватись етапами формування лексичної компетентності у поєднанні з етапами формування компетентності у писемному спілкуванні. Все вищезгадане дозволяє дійти до висновку, що для створення підсистеми вправ і завдань для формування лексичної компетентності у діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів варто виділити наступні покрокові дії, серед яких зосереджуємо увагу на:

Крок 1. Із загальної системи вправ і завдань для формування компетентності на письмі виокремлюємо підсистему вправ для розвитку письма та підсистему вправ для формування мовленнєвих навичок письма;

Крок 2. З підсистеми вправ для формування мовленнєвих навичок письма виділяємо групи вправ для формування лексичних навичок письма та із підсистеми вправ для розвитку вмінь письма групи вправ для розвитку вмінь написання різних жанрів писемного спілкування;

Крок 3. З групи вправ для формування лексичних навичок письма виокремлюємо некомунікативні та умовно-комунікативні вправи, а з групи вправ для розвитку вмінь написання різних жанрів писемного спілкування – вправи для формування і розвитку вмінь листування, вправи для формування вмінь написання короткої автобіографії та вправи для формування умінь заповнювати офіційні документи і формуляри;

Крок 4. Враховуючи той факт, що формування нашої компетентності вимагає застосування обох етапів навчання, і для формування лексичної компетентності, і для формування компетентності на письмі пропонуємо об'єднати ці етапи наступним чином: рецептивно-ознайомчий етап формування лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні, рецептивно-репродуктивний етап автоматизації дій з лексичним матеріалом у зразках ділового писемного мовлення, продуктивний етап застосування лексичних одиниць у діловому писемному спілкуванні.

Крок 5. Застосування різновидів вправ та завдань відповідно до етапів навчання, а саме некомунікативні вправи для формування ЛК та вправи для формування і розвитку вмінь листування вводимо у процес навчання на рецептивно-ознайомчому етапі формування лексичної компетентності у діловому писемному спілкуванні, умовно-комунікативні вправи для формування ЛК та вправи для формування вмінь написання короткої автобіографії пропонуємо застосовувати на рецептивно-репродуктивному етапі, умовно-комунікативні вправи для формування ЛК та вправи для формування умінь заповнювати офіційні форми документів застосовуємо на продуктивному етапі формування нашої компетентності.

Розроблену нами підсистему вправ можемо схематично зобразити у вигляді схеми (рис. 2.1)

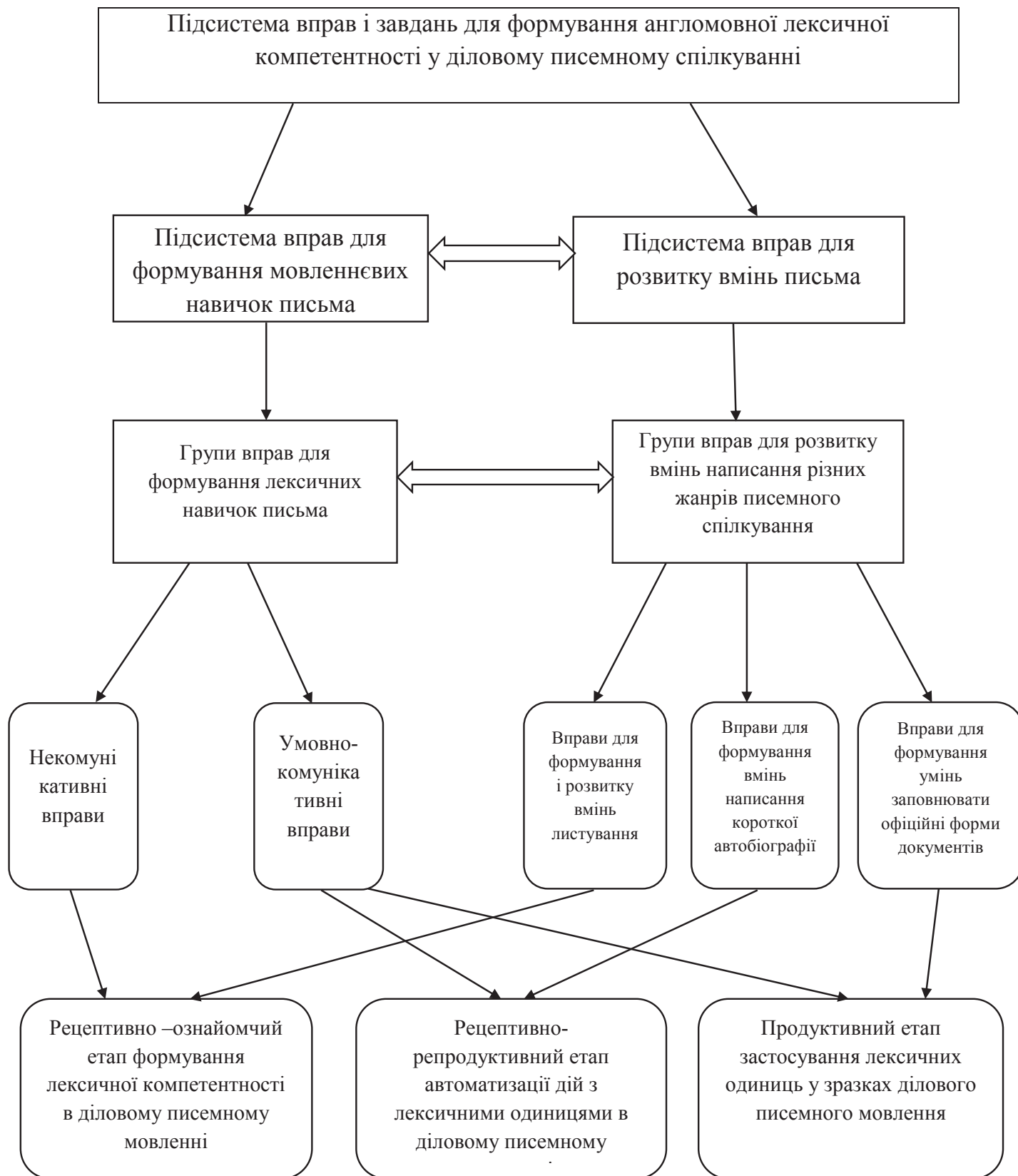

Рис. 2.1 Підсистема вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів.

Отже, аналізом наукової літератури з проблематики дослідження обумовлені наступні види вправ і завдань у підсистемі вправ для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів:

Група 1а. Некомунікативні вправи для формування рецептивних навичок роботи з фахово орієнтованими лексичними одиницями;

Група 1б. Некомунікативні вправи для формування репродуктивних навичок роботи з фахово орієнтованими лексичними одиницями;

Група 2. Умовно-комунікативні вправи для автоматизації дій з із застосуванням лексичних одиниць у зразках мовлення;

Група 3а. Вправи для формування та розвитку вмінь ділового листування;

Група 3б. Вправи для формування вмінь написання короткої автобіографії, резюме, тощо;

Група 3в. Вправи для формування вмінь заповнювати офіційні форми документів (анкети, формуляри, запити, тощо).

Наведемо приклади вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів відповідно до поетапного застосування груп вправ у процесі навчання, отже:

Група 1а

ВПРАВА 1

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача

Мета: навчити студентів розрізняти та визначати значення лексичних одиниць по контексту їх вживання у зразку мовлення.

Завдання: Read the text and look at the highlighted words. Think about the meaning of the words/phrases from the context while reading.

Marketing, Advertising, Sales - Who Does What?

By [Laura Lake](#)

Updated August 13, 2016

It's so easy for the confusion to begin when you start talking about advertising, marketing, and sales. The truth is most individuals don't understand the difference. The good news is there is a difference and each of these components have **a part to play** in the success of a company. Today, I want to clear up the confusion. I'm going to say it one more time, before **getting into the details** – while they support each other they are not the same.

Let's take a look at the defining differences: Marketing: The systematic planning, implementation, and control of a mix of business activities intended to bring together **buyers** and sellers for the mutually **advantageous** exchange or transfer of products. Advertising: The paid, public, non-personal **announcement** of a persuasive message by an identified sponsor; the non-personal presentation or **promotion** by a firm of its products to its existing and potential customers.

Sales: The sales process is everything that you do to close the sale and get a signed agreement or **contract**. The sales process consists of **interpersonal** interaction. It is often done by **a one-on-one** meeting, cold calls, and networking. It's anything that engages you with the **prospect** or customer on a personal level rather than at a distance. Advertising and marketing lay the groundwork to warm up the lead and prepare them for the close of the sale.

When it comes to the world of corporations and business structure look at the different roles and use them to help define how departments can work together with the other departments and the role that each department plays when supporting the others. All three of these components are necessary when it comes to the success of a business, but having a deeper understanding of their purpose can help in organization and planning for that success [7].

Група 16

ВПРАВА 2

Мета: сформувати у студентів навички роботи репродукування лексичних одиниць.

Завдання: Write down your own interpretation of the highlighted words from the text and check whether you were right with your teacher.

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача.

1. announcement – _____
2. one-on-one meeting – _____
3. promotion – _____
4. contract – _____
5. get into the details – _____
6. advantageous – _____
7. Buyers – _____
8. a part to play – _____
9. interpersonal – _____
10. prospect – _____

ВПРАВА 3

Мета: навчити студентів визначати семантичну цінність слова, обираючи синоніми до поданих лексичних одиниць

Завдання: Choose the correct synonym from the box to the given words/phrases below.

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача.

steady, approach, sturdy, numbers, avoid, to avert, qualities, straight,
decreased, consider

1. a drop in sales = Sales have _____
2. attributes = _____
3. shouldn't use = _____
4. to thwart crisis = _____ crisis
5. a new strategy = new _____
6. in a row = _____
7. preserve that as an option = _____ that an option
8. figures = _____
9. uninterrupted = _____
10. durable = _____ [4].

ВПРАВА 4

Мета: навчити студентів розрізняти значення іншомовних лексичних одиниць відповідно до їх дефініцій

Завдання: Your task is to match lexical units with their English definitions.

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача.

1. market research n.	a) special symbol, design, word etc used to represent a
2. packaging UK n.	product or firm.
3. point of sale n.	b) the place where a product is actually sold to the
4. product n.	public - point-of-sale adj.
5. public relations n.	c) registered or officially recorded as a trademark - ®
6. registered adj.	abbr. - to register v.
7. sponsor n.	d) something made to be sold; merchandise [includes
8. S.W.O.T.	services] - to produce v.
9. total product n.	e) study of consumers' needs & preferences, often for
10. trademark n.	a particular product
	f) the whole product, inc. name, packaging,
	instructions, reliability, after-sales
	etc.
	g) creation and maintenance of a good public image -
	public relations officer
	h) abbr. Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats
	k) firm supporting an organisation in return for
	advertising space - also v.
	l) the wrapping or container for a product [6]

Група 2

ВПРАВА 5

Мета: автоматизувати дії студентів з лексичним матеріалом у зразках мовлення (навчити студентів обирати коректну лексичну одиницю відповідно до змісту речення)

Завдання: Fill in the appropriate word/phrase in the sentence

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача.

Channels, optimal, undertake, input, the cornerstone, encounters, generate, competitors, track, distribution

1. Marketing is the process of teaching consumers why they should choose your product or service over your _____.
2. Companies make the mistake of thinking that marketing is just “one” thing, but marketing is everything that the consumer _____ when it comes to your business, from advertising, to what they hear, to the customer service that they receive and care that you provide.
3. This includes creating the product or service concept, identifying who is likely to purchase it, promoting it and moving it through the proper selling _____.
4. Starting with products, companies have many procedures they must _____ to ensure their products are ready for selling.
5. Consumers have much _____ in these decisions.
6. Companies must know the _____ price to sell their products to achieve maximum return.
7. Promotion pertains to brochures, ads, and information which companies use to _____ interest in their products.
8. Place in marketing nomenclature is actually the _____.

9. Since marketing is _____ of every business, the overall objective is to sell more products or services.
10. If the interest level is high, marketers may then sell products on a limited basis to _____ sales [8].

Група 3а

ВПРАВА 6

Мета: сформувати у студентів поняття про структуру ділового писемного мовлення

Завдання: Your task is to identify the titles of main parts of a business letter by matching the given list of nouns below with its parts.

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою викладача.

1. The date; 2. Salutation/greetings; 3. The message/main body of the letter;
4. The letterhead; 5. The writers signature and official position; 6. Inside name and address; 7. Complimentary closure [5].

	1-----

	2-----

3-----	

4-----	
5-----	

	6-----
	7-----

ВПРАВА 7

Мета: навчити студентів розрізняти змістове навантаження ділового писемного спілкування.

Завдання: Complete the table with obligatory and prohibited features for a good business letter listed below.

Режим виконання: індивідуально, у парах

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача.

1. Must be prompting;
2. Must be accurate;
3. Must be polite;
4. Must have proper spelling of appropriate words;
5. Must have colloquial phrases of everyday English/slang;
6. Must be laconic;
7. Must be neat;
8. Must have proper paragraphing;
9. Must be correct;
10. Must be friendly;
11. Must be complete;
12. Must have an effective sentence construction;
13. Must have smiles (e.g. ☺);
14. Must be long and confusing with no highlighted ideas;
15. Must have something that is not relevant to the topic;
16. Must have personal complimentary closure (e.g. Yours cordially; XOXO);
17. Must have complimentary closure like *Respectfully yours*;
18. Must begin with *Hello, good morning etc*;
19. Must begin with Dear Sir/Madam/ Mrs/Mr Smith etc.

Obligatory	Prohibited

Група 3б

ВПРАВА 8

Мета: навчити студентів розрізняти структурні компоненти та необхідну інформацію у видах ділового писемного спілкування.

Завдання: before writing “CV” choose the correct answer in order to understand the difference between “CV” and “Letter of application”

Режим виконання: індивідуально.

Спосіб контролю: само- або взаємоконтроль з допомогою ключа чи викладача.

1. The “CV”(Curriculum Vitae) must include:
 - a) Personal data and interests, education, professional skills, work experience.
 - b) Personal data and hobbies, education, your own requirements concerning the position you apply for.
2. “Letter of application” is written to:
 - a) Provide information about your personal and professional skills, knowledge, work experience related to the employer’s /enterprise’s demands. Usually written in response to the advertisement about the job.
 - b) Provide information about your personal qualities, education, circle of interests. Usually written to a company you would like to work at.

ВПРАВА 9

Мета: сформувати у студентів навички написання різновидів ділового спілкування, а саме, вживаючи лексичні одиниці із групи вправ 1 та 2 написати резюме.

Завдання: Imagine you are looking for a position of marketer in prestigious company. Try to write down your own “CV” (Curriculum Vitae) covering next steps:

- Make the structure of the CV clear by fulfilling step by step each of the tips given below;
- Write each new section in separate paragraph;
- Explain the reason of writing;
- Personal data (name, place of studying/working);
- Education and work experience;

- Why you are the best candidate for the position of marketer (enumerate professional and add your personal qualities like fluent in English or experienced PC user).

Режим виконання: індивідуально

Спосіб контролю: контроль з боку викладача.

Група 3в

ВПРАВА 10

Мета: сформувати у студентів навички заповнення стандартних форм офіційних документів, анкет, тощо.

Завдання: Below you have an example of common formal questionnaire. Your task is to fill in the data required in it [1].

Режим виконання: індивідуально

Спосіб контролю: контроль з боку викладача.

Question	Answer
Name:	
Surname:	
Address:	
Phone number: (both office and personal number)	
E-mail:	
Age:	
Gender:	
Nationality:	
Place of work/ study:	
Marital status:	
Personal interests:	
Signature:	
Date:	

Зважаючи на проаналізовану науково-методичну літературу, нами була розроблена підсистема вправ і завдань для формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів. Дана підсистема складається із різновидів вправ та завдань для набуття необхідних лексичних навичок і вмінь, а також для набуття і розвитку необхідних вмінь та

навичок при формуванні компетентності у писемному спілкуванні. Окрім цього, було запропоновано об'єднати етапи формування ЛК та етапи формування КП воедино, для створення базису поетапності навчання, таким чином етапами формування нашої компетентності визначено: рецептивно–ознайомчий етап формування лексичної компетентності в діловому писемному мовленні, рецептивно-репродуктивний етап автоматизації дій з лексичними одиницями в діловому писемному мовленні та продуктивний етап застосування лексичних одиниць у зразках ділового писемного мовлення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці лінгводидактичної моделі формування англомовної лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх маркетологів.

References:

1. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia studentiv klasuchnykh, pedagogichnykh i lingvistychnykh universytetiv / O. B. Bihych, N. F. Borysko, G. E. Boretska et al. / Za zah. red. S. Yu. Nikolaievoi. – K.: Lenvit, 2013. – 590 s.
2. Passov Ye. I. Osnovy komunikativnoi metodiki obucheniiia inoiazychnomu obshcheniiu. – M.: Ruskii yazyk, 1989. – 276 s.
3. Shatilov S. F. Metodika obucheniiia nemetskomu yazyku v srednei shkole / S. F. Shatilov. – M.: Prosveshchenie, 1986. – S. 29–30.
4. Business English Site. Com – Electronic resource – Mode of access: <http://www.businessenglishsite.com/esl-salesmarketing-synonyms1.html>
5. Business English Essentials. / Chastyna 1: Posibnyk z anhliiskoi movy dlia navchannia dilovoho spilkuvannia v starshykh klasakh shkil, himnazii, litseiv ekonomichnoho profiliiu./ Ukl. O. Biletska, A. Pavliuk, O. Chepurna – Ternopil: Vydavnytstvo Karpiuka, 2003. – Na anhli. movi. – 200 s.
6. Josef Essberger. Top 20 Business Vocabulary top 20 – Electronic resource – Mode of access: https://www.englishclub.com/download/PDF/EnglishClub_Top-20-Business-Vocabulary.pdf
7. Marketing, Advertising, Sales - Who Does What? – Electronic resource – Mode of access: <https://www.thebalance.com/marketing-advertising-sales-who-does-what-3968794>
8. What is marketing? – Electronic resource – Mode of access: <https://www.thebalance.com/what-is-marketing-2296057>

The Essence and Structure of English Lexical and Grammar Competence of Prospective Economists

Kotlovskiy A.

Ivan Franko National University of Lviv

Abstract

The article is devoted to the analysis of the essence and structure of English lexical and grammar competence of prospective economists. The essence of the English lexical and grammar competence is defined that consists in the ability of a specialist on the field of economics to express one's speaking and writing using grammar and vocabulary. The main components of the lexical and grammar competence are knowledge, skills and awareness. The students gain declarative and procedural knowledge of grammar and vocabulary, obtain receptive and productive skills in grammar and vocabulary.

The main features of lexical skills are automatization, stability, independence and production. The main features of grammar skills are automatization, flexibility, stability.

Receptive lexical skills are based on identification, analysis of the word and word-forming. Productive lexical skills are based on automated retention of the word. Receptive grammar skills are based on identification of grammar structure and its matching with the meaning; productive grammar skills are based on the choice of a grammar structure that is a speaking oriented one.

The success of building of lexical competence depends on the level of awareness and sample perception, types of memory and thinking and lexical creativity. The retention of words in the memory depends on special introduction of words and application of appropriate memorizing techniques. The success of building of grammar competence results from analytical aptitudes, skills of classification, logical thinking and memory of learner.

Students are geared with memorizing strategies to gain lexical competence and cognitive and compensatory strategies to build grammar competence.

The development of reflexive skills facilitates to achieve the desired level of lexical and grammar competence. These skills are essential for students to apply during their independent work.

Key words: English lexical and grammar competence, components, knowledge, skills, memory, strategies

В умовах глобалізації та інтеграції сучасного суспільства професійна діяльність майбутніх економістів передбачає оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю. В основі професійної діяльності економіста лежить комунікативна діяльність, за допомогою якої економіст передає знання, організовує обмін інформацією, керує пізнавально-практичною діяльністю співробітників і студентів, встановлює та регулює стосунки в колективі.

Більшість дослідників (Л. Бахман, А. Белкін, І. О. Зимня, Е. І. Пассов, С.Г. Тер-Мінасова, І. О. Татаренко, А. Н. Щукін, С. Савіньон, М.Кенел, М. Свейн) розуміють під комунікативною компетентністю здатність не тільки володіти знаннями, але й потенційну готовність їх застосовувати у нових ситуаціях.

Успішна реалізація іншомовної комунікативної компетентності безпосередньо залежить від рівня сформованості лексико-граматичної компетентності. Знання про граматику, об'єм лексикону, навички перцепції та продукування іншомовного мовлення виступають запорукою оволодіння майбутніми фахівцями високим рівнем володіння іноземною мовою.

Важливість лексико-граматичної компетентності визначається виокремленням науковцями цієї «здатності» у різних моделях іншомовної комунікативної компетентності. Лексико-граматична компетентність отримала наступне змістове наповнення: граматична компетенція (М. Канале, М. Свейн), мовна компетенція (Л. Бахман), лексична і граматична компетентності (С. Ніколаєва).

Мета статті – здійснити аналіз сутності та структури лексико-граматичної компетентності майбутніх економістів.

Відповідно до мети, визначено наступні завдання:

- 1) з'ясувати сутність лексичної і граматичної компетентностей;
- 2) виявити структуру лексико-граматичної компетентності.

В методиці викладання іноземних мов поняття «лексичної компетентності» (ЛК) трактують як багатоаспектне явище, яке концентрується на здатності та готовності студента адекватно використовувати лексеми (О. Аматыєва, А. Богуш, Н. Горбунова). Здатність формується в умовах складної та динамічної взаємодії відповідних знань, навичок, умінь і лексичної усвідомленості [6, с. 215]. На основі аналізу існуючих визначень лексичної компетентності трактуємо лексичну компетентність майбутніх економістів як інтегральну якість згаданих фахівців, що базується на їх здатності та готовності адекватно використовувати лексичні одиниці, у тому числі і термінологічні у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності. Відповідно, основними компонентами лексичної компетентності виступають знання, навички та лексична усвідомленість.

Лексичними знаннями є відображення у свідомості студента результату пізнання лексичної системи у вигляді поняття про цю систему (звукова та графічна форми слова, семантика ЛО, здатність мати синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість, схожості та розбіжності у лексичних системах рідної та іноземної мов) і правил користування нею (правила граматики, необхідні для утворення

нових слів шляхом морфологічних перетворень знайомих слів, закономірності синтаксичної і лексичної сполучуваності ЛО).

Інтеріоризація лексичних знань супроводжується продуктивним мовленням та автоматизованим сприйняттям мовця, яка завершується формуванням лексичних навичок. Лексичне оформлення власного мовлення забезпечується репродуктивними лексичними навичками; адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших – рецептивними лексичними навичками. Лексична усвідомленість – це здатність того, хто оволодіває іншомовною лексикою, розмірковуючи над процесами формування своєї лексичної компетентності.

Лексичні навички характеризуються автоматизованістю, стійкістю, самостійністю і репродуктивністю. Навичка, особливо лексична навичка виникає «як усвідомлена дія, що піддається автоматизації, а потім функціонує як автоматизований спосіб виконання дії» [10, с. 28-30]. Лексична навичка забезпечує швидке оперування словесним матеріалом у процесі спілкування.

Успішність формування у студентів лексичної компетентності зумовлена наступними чинниками: 1) рівнем розвитку усвідомленості і вибіркової сприйняття; типу і виду пам'яті; обсягом пам'яті; 2) розвитком механізму антиципації; 3) типом мислення (наочно-образне, словесно-логічне тощо); 3) індивідуальною лексичною креативністю [5, с. 150].

Сприйняття іншомовних лексичних одиниць має свої особливості. Осмислене сприйняття включає пізнання предметів або явищ, тобто віднесення їх до окремих категорій, що зустрічалися в минулому досвіді. Повноцінне сприйняття лексичних одиниць неможливе без наочно-чуттєвого уявлення про предмет, дію, стан, ситуацію, в якій вона функціонує. На думку психологів (Б. Беляєв, С. Л. Рубінштейн) активізація максимально можливої кількості аналізаторів закладає базові основи для міцного засвоєння знань [9, с. 505]. Загальновідомо, що при активному сприйнятті у пам'яті зберігається 80% того, що говорять самі, і 90% того, що роблять або створюють самостійно.

В залежності від тривалості закріплення та збереження матеріалу пам'ять поділяється на короткочасну і довготривалу [2, с. 184]. Короткочасна пам'ять мала за обсягом (від 2 до 26 одиниць) і зберігає інформацію від 20 до 30 секунд. Кількість

англомовних лексичних одиниць, які можуть бути введені на одному занятті, не повинна перевищувати дев'яти. Одразу після засвоєння англомовних лексичних одиниць настає інтенсивне забування, відповідно неусвідомлене повторення та пауза спроможні забезпечити тривалість життя ЛО у пам'яті до 24 годин. Для ефективнішого засвоєння необхідно здійснити повторення через 24 години [7, с. 76-79]. На подальших етапах вивчення англійської мови формується здатність до збереження в короточасній пам'яті збільшеної кількості лексичних одиниць.

Психологами встановлено (М. І. Жинкін, С. Л. Рубінштейн), що когнітивне та мнемічне осмислення лексичної інформації призводить до її переходу у довготривалу пам'ять, яка забезпечує тривале збереження матеріалу впродовж багатьох днів, місяців і років [1, с. 49]. І.О. Зимня зауважує, що матеріал у довготривалій пам'яті завдяки структуризації та систематизації легко прогнозується у нових ситуаціях спілкування [3, с. 194].

Лексична креативність передбачає використання всіх парадигматичних і синтагматичних зв'язків слова, утворення нових слів на основі відомих елементів, заповнення лексичних прогалин різними способами, висловлення однієї думки різними засобами [13].

У контексті самостійної роботи студентів слід озброїти знаннями стратегій запам'ятовування лексичних одиниць, які передбачають використання наступних прийомів:

1. повторення лексичних одиниць (усне або письмове), повторювання речень-прикладів, повторювання із заміною чи підстановкою значимих слів речення;
2. складання смислових пар, словосполучень, складання речень, аналогічних прикладу;
3. групування за тематикою, за алфавітом, за словотворчим елементами;
4. семантична систематизація (заповнення таблиць, шкал, схем);
5. створення семантичних карт, схем, ілюстрацій.

Стратегії призначені для активізації та стимулювання ініціативного розширення словника студентами. Ініціативне розширення словника передбачає визначення студентом цілі, моделювання, програмування дій з оволодіння відповідною лексикою,

контроль за ходом виконання, оцінювання результатів, корекцію власних дій [7, с. 39-40].

Для контролю рівня сформованості лексичних навичок пропонують використовувати тестові і нетестові форми контролю, умовно-комунікативні і комунікативні вправи. Найбільш навчальну та діагностичну спрямованість мають не стандартизовані тести, які укладає викладач для своїх студентів [5, с. 152].

Проблема визначення змісту і структури ГК була об'єктом досліджень у працях О. І. Вовк, Л. І. Карпової, Н. О. Кафтайлової, М. В. Лебедевої, А. С. Ольховської, О. А. Рубльової, Ю. А. Ситник, Н. К. Скляренко, Т. О. Стеченко, С.Ф. Шатілова.

Граматичну компетентність трактують як здатність людини до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення інших [6, с.234]. В нашому дослідженні граматичну компетентність майбутніх економістів трактуємо як здатність цих фахівців до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення інших.

Системне знання граматичного аспекту мови, володіння граматичними категоріями, вміння адекватно використовувати граматичні явища в мовленнєвій діяльності забезпечують успішність побудови осмислених і зв'язних висловлювань, вирішення комунікативного завдання. Основними компонентами ГК виступають: граматичні знання, граматичні навички і граматична усвідомленість.

Спонування студентів до активного засвоєння знань на основі індуктивного навчання та стимуляція їхньої пізнавальної активності шляхом використання не декларативних, а процедурних знань (інструкції, коментарі) забезпечують ефективне оволодіння граматичними навичками.

Граматичні навички характеризуються такими ознаками: автоматизованість, гнучкість, стійкість. Автоматизованість – вирішення граматичних проблем шляхом «відчуття» відповідностей та розбіжностей між словами, фразами та структурами. Стійкість означає стабільне функціонування навички в умовах інтерференції з боку інших навичок. Гнучкість – здатність переносу на нові ситуації та новий матеріал.

Рецептивні граматичні навички базуються на розпізнаванні граматичних форм і співвіднесенні їх з певним значенням, диференціації та ідентифікації граматичних явищ

(за формальними ознаками), встановлені групи членів речення, визначені структури простих і складних речень. Репродуктивні граматичні навички передбачають вибір форми згідно з комунікативним наміром, ситуацією мовлення; оволодіння способами інтерпретації значення граматичних категорій формулювання граматичних правил використання граматичних явищ у мовленні [11, с. 10-11].

Успішне формування у студентів граматичної компетентності зумовлене їхніми індивідуальними особливостями - аналітичними здібностями, навичками класифікації граматичних явищ з опорою на їх ознаки, логічним мисленням, пам'яттю [5, с. 177]. Вільне оперування інтелектуальними діями, а саме аналізом і систематизацією, встановленням схожих і відмінних рис, визначенням причинно-наслідкових зв'язків, оцінкою й добором різних варіантів дій забезпечують сформованість граматичної компетентності.

Перевірка оволодіння граматичними навичками здійснюється в процесі комунікативної та мовленнєвої діяльності засобами тестів множинного вибору, тестів на заповнення пропусків, перекладу.

До основних ознак сформованості граматичних навичок належать: автоматичне «зчитування» граматичних ознак; вибір синтаксичних структур, які відповідають комунікативним намірам; підсвідомий й машинальний акт процесу конструювання цілого речення; здатність пов'язувати речення в межах комунікативної єдності (здатність граматично узгоджувати члени речення, узгоджувати їх форми в часі, вживати синтаксичні синонімічні структури); володіння засобами вираження зв'язків і відношень між фразами й лексемами висловлювання.

Для контролю рівня сформованості граматичних навичок Л.І. Карпова пропонує наступні критерії: 1) діапазон (володіння достатнім набором мовних засобів, які використовуються у відповідних ситуаціях спілкування; 2) точність (коректне використання граматичних форм і структур у ситуаціях спілкування; 3) зв'язність (здатність складати зв'язні висловлювання і тексти) [4].

В процесі самостійної роботи студенти продовжують самостійно здійснювати те, що вони оволоділи за допомогою викладача на практичних заняттях: діагностувати власні труднощі, визначають способи і засоби аналізу граматичних явищ, обирають стратегію засвоєння граматичної одиниці, створюють графічні опори, моделюють

комунікативні ситуації для застосування граматичного явища, визначають критерії самоконтролю. Методисти (С.Ю. Ніколаєва, Л.К. Орловська) пропонують використовувати **когнітивні стратегії**:

- самостійне виведення правил вживання й утворення граматичних структур, аналіз і систематизація вивченого граматичного матеріалу шляхом узагальнення його в таблицях;
- дедуктивне обґрунтування й аргументація граматичних явищ,
- оцінювальний аналіз, зіставлення граматичної структури ІМ з рідною

компенсаторні стратегії:

- візуалізація правил;
- побудова висловлювань за аналогією зі зразком мовлення) [8, с. 61-62].

Для успішного оволодіння майбутніми економістами іншомовною компетентністю, в тому числі і лексико-граматичною, необхідною умовою є розвиток рефлексивних умінь. Під рефлексивними вміннями розуміють засвоєні студентами способи виконання рефлексивної діяльності на основі знань про сутність, засоби та способи здійснення рефлексії над власною пізнавальною діяльністю. Для здійснення рефлексії необхідні вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, абстрагувати, конкретизувати, систематизувати, виділяти головне, синтезувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, ставити завдання, виробляти гіпотези, обирати методи вирішення завдань [12, с. 142]. Не завжди поруч є наставник, тому постає необхідність вчитися самому знаходити вихід із різних ситуацій, брати на себе відповідальність за свою діяльність.

На основі здійсненого аналізу можемо зробити наступні висновки. Лексико-граматична компетентність майбутніх економістів – здатність фахівця у сфері економіки до лексичного і граматичного оформлення власних усних і писемних висловлювань і розуміння мовлення інших. Основними компонентами лексико-граматичної компетентності виступають: знання, навички і усвідомленість. Студенти оволодівають декларативними та процедурними знаннями, формують рецептивні та репродуктивні лексичні та граматичні навички.

Розробка системи вправ і завдань для формування лексико-граматичної компетентності в усному спілкуванні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи складає перспективу наших подальших наукових розвідок.

References

1. Zhinkin N.I. Rech kak provodnik informatsii /N.I. Zhinkin. – M.: Nauka, 1982. – 159s.
2. Zagalna psykologiya: pidruchnyk/O.V. Skrypchenko, L.V. Dolynska, Z.V. Ohorodnychuk – K.: Lybid, 2005. – 464s.
3. Zimniaya I.A. Psichologiya obucheniya inostrannym yazykam v shkole/I.A. Zimniaya. – M.: Prosveshchenie, 1991. – 222c.
4. Karpova L.I. Formirovanie kommunikativnoy grammaticheskoy kompetentsii v neyazykovom vuze: na material angliyskogo yazyka: dis.. ...kand. Ped. nauk: 13.00.02/L.I. Karpova. – Volgograd, 2005. – 260s.
5. Mayer N.V. Formuvannya metodychnoi kompetentnosti u maybutnich vykladachiv frantsuzkoi movy: teoriya i praktyka : monografiya /N.V. Mayer. – K.: Vyd. Tsentr KNLU, 2015. – 472s.
6. Metodyka navchannya inozemnykh o vi kultur: teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya studentiv klasychnykh, pedagogichnykh i lingvistychnykh universitetiv / O. B. Bihych, N.F. Borysko, G. E. Boretska / Za zag. red. S. Yu. Nikolaievoyu. – K.: Lenvit, 2013. – 590 s.
7. Nikolaienko N.V. Initsiativnoe rasshirenie slovary studentam mladshikh kursov yazykovykh fakultetov (na material angliyskogo yazyka): dis. ... kandidata ped. nauk: 13.00.02/N.V. Nikolaienko. – M., 1999. – 213s.
8. Orlovska L.K. Formuvannya gramatychnoi kompetentsii v usnomu movlenni na zasadach integrovanogo navchannya u maibutnikh uchyteliv angliyskoi movy : dys.. Kand. Ped. nauk: 13.00.02/L.K. Orlovska –K., 2010. – 304s.
9. Rubinshtein S. L. Osnovy obshchey psikhologii / S.L. Rubinshtein . – S.-Pb.: Piter, 2009. – 713s.
10. Rubinshtein S.L. Osnovy obshchey psikhologii : v 2t./ S.L. Rubinshtein. – M.: Pedagogika, 1989. – T.1-485s., T2. – 322s.

11. Ryazanova E. A. Metodika formirovaniya grammaticheskikh navykov rechi studentov na osnove lingisticheskogo korpusu : aftor. Dis. Na soiskanie uchen. Stepeni kand. Ped. nauk: 13.00.02 «Teoriya i metodika obucheniya i vospitaniya» /E.A. Ryazanova. – M., 2012. – 24s.
12. Smolina S.V. Etapy rozvytky refleksivnykh umin u maibutnich uchyteliv angliyskoi movy [Elektroni resurs]/ S.V. Smolina. – available at: http://visnyk.chnpu.ua/?wpfb_dl=1464. (accessed 21.12.2016)
13. Solontsova L. P. Sovremennaya metodika obuchensya inostrannym yazykam (obshchie voprosy bazovyi kurs): [uchebnik dlya studentov pedagogicheskoi spetsialnosti i prepodovatelei inostrannukh yazykov] /L.P. Solontsova. – Pavlodar: PGPI, 2009. – 248s.

Translation of title and Abstract to author's language

УДК 378.091.3:81'24:811.114

**Сутність та структура лексико-граматичної
компетентності майбутніх економістів**

Котловський А.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Анотація

Статтю присвячено аналізу сутності та структури англomовної лексико-граматичної компетентності майбутніх економістів. З'ясовано сутність лексико-граматичної компетентності, яка полягає у здатність фахівця у сфері економіки до лексичного і граматичного оформлення власних усних і писемних висловлювань і розуміння мовлення інших. Основними компонентами лексико-граматичної компетентності виступають: знання, навички і усвідомленість. Лексичні навички характеризуються автоматизованістю, стійкістю, самостійністю і репродуктивністю. Успішність формування лексичної компетентності залежить від рівня розвитку усвідомленості і вибіркованості сприйняття, типу і виду пам'яті, типом мислення та індивідуальною лексичною креативністю. Граматичні навички характеризуються

такими ознаками: автоматизованість, гнучкість, стійкість. Успішне формування граматичної компетентності зумовлене аналітичними здібностями, навичками класифікації, логічним мисленням і пам'яттю студентів. Рівень сформованості лексико-граматичної компетентності контролюється засобами тестів та завдань.

Ключові слова: лексико-граматична компетентність, компоненти, знання, навички, стратегії .

Methodological Basis of the System of Exercises and Assignments for Building EPP Communicative Strategies of Prospective Programmers

Semeryak I. Z.

Ivan Franko National University of Lviv

Abstract

The methodological basis of the appropriate system of exercises and assignments for building EPP communicative strategies of prospective programmers has been justified. The approaches and principles, on which system of exercises and assignments for building EPP communicative strategies of prospective programmers are based, have been defined. The features, which are peculiar to the system of exercises and assignments for building EPP communicative strategies of prospective programmers, are presented, namely clear structure, components, close hierarchical ties between components, compliance with purpose and principles, clear stages, interrelation of exercises and assignments, communication-oriented learning process. The stages and substages of building EPP communicative strategies of prospective programmers have been outlined.

Building EPP communicative strategies of prospective programmers is outlined by two main stages: building communicative strategies in the process of learning General English and building EPP speaking strategies in the process of learning English for Specific Purposes. Each stage comprises a number of sub-stages: 1) building communicative strategies while learning General English; 2) building EPP communicative strategies while learning English for Specific Purposes and substages that are the components of the above stated stages (presentation of communicative strategies in the context of their usage, activating students' usage of strategies, using strategies in communicative activities).

Key words: EPP communicative strategies, prospective programmers, system of exercises and assignments, stages and substages of building EPP communicative strategies

Ефективність процесу формування іншомовних комунікативних стратегій (КС) і стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування (СПОС) майбутніх програмістів з використанням інтернету забезпечується створенням системи вправ і завдань, спрямованої на розвиток і високий рівень сформованості цих стратегій у контексті соціокогнітивного підходу на основі відповідного конструювання змісту навчання і відображення особливостей змісту у вправах та завданнях, забезпечення дотримання відповідних дидактичних і методичних принципів процесу оволодіння майбутніми програмістами визначеними КС і СПОС, забезпечення поетапності згаданого процесу.

Проблемі розробки і обґрунтування змісту навчання іноземних мов для спеціальних цілей, зокрема вправ і завдань, присвячено праці українських (О.

Петрашук, Л. Морська, Н. Микитенко, О. Тарнапольський, Л. Черноватий та ін.) і зарубіжних (Т. Дадлі-Еванс, Дж. Сейнт Джон, Т. Хатчінсон, А. Уотерс та ін.) науковців.

Мета статті – визначити та обґрунтувати методологічну базу системи вправ і завдань для формування у майбутніх програмістів стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування.

Під вправою, вслід за С. Ніколаєвою, розуміємо «спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння ними або їх удосконалення» [1, с. 64].

Навчальне завдання є процесом, складною динамічною мікросистемою, що проходить декілька фаз, етапів, стадій розвитку, які детерміновані цілями навчання [2].

Реалізація визначених КС і СПОС майбутніх програмістів належить до продуктивних видів мовленнєвої діяльності, проте тісно пов'язана з рецептивними видами мовленнєвої діяльності. Так, студент має бути здатним не лише висловлюватися, але й сприймати і розуміти співрозмовника в усному, чи в письмовому дискурсі. Виконання більшості вправ та завдань спрямоване на створення відповідної навчально-мовленнєвої ситуації.

Навчально-мовленнєва ситуація – сукупність мовленнєвих і немовленнєвих умов, яких у процесі виконання навчального завдання повинні дотримуватись студенти. Згадані умови мають бути чітко визначеними і сформульованими для того, щоб студенти коректно реалізували мовленнєву дію у відповідності з поставленим комунікативним завданням. Завдання навчально-мовленнєвої ситуації – наблизити студента до умов реальної комунікації, формувати вміння конструювати повідомлення, застосовувати сформовані КС і СПОС, мотивувати студентів до виконання поставленого завдання, стимулювати до самостійної мовленнєвої діяльності. Складові навчально-мовленнєвої ситуації: постановка завдання, що визначає мотив або мету мовленнєвої дії; опис обставини діяльності та обстановки, в яких відбувається комунікація, опис стосунків між комунікантами, визначення їх комунікативних інтенцій, реалізація самого акту спілкування, який створює нові стимули для мовлення. Навчально-мовленнєві ситуації реалізуються у сферах: соціально-побутовій; громадсько-політичній; соціально-культурній та професійно-трудовій. Науковці

вважають, що під час навчання створюються умовні, штучні навчально-мовленнєвої ситуації, які готують студентів до справжньої, природної комунікації, відтак, називають навчальну мовленнєву діяльність «псевдо комунікацією» [3, с.16].

Конструюючи систему вправ, спрямовану на формування іншомовних КС і СПОС у майбутніх програмістів, опираємось на певні ознаки, які дадуть змогу охарактеризувати сукупність вправ як цілісну систему, що має свою структуру й у межах якої реалізуються ієрархічні зв'язки між компонентами.

Система – фундаментальна універсальна категорія, форма представлення предмета наукового пізнання [4, с. 170-179], складне явище, що характеризується наявністю великої кількості пов'язаних між собою елементів, які становлять єдине ціле [5, с. 12]. Ці елементи утворюють сукупність завдяки наявності внутрішніх зв'язків [6, с. 37; 7, с. 196].

Виходячи із визначення поняття «система», вслід за А. Леонтевим вважаємо, що головними ознаками системи є зв'язок між її елементами, ієрархічність підпорядкування елементів, фіксована послідовність, здатність елементів системи до функціональної взаємодії [8, с. 167].

У свою чергу, педагогічна система є сукупністю взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, які складають цілеспрямований педагогічний процес. Особливістю педагогічного процесу є те, що він реалізується в штучних умовах і в сукупності з ними утворює педагогічну систему [9, с. 16-25].

На основі аналізу наукових праць Н. Бориско [10, с. 112], Н. Гез [11], І. Задорожної [12, с. 137], Н. Микитенко [13 с. 146-164], С. Ніколаєвої [1, с. 45], А. Щукіна [14, с. 119] вважаємо, що система вправ, спрямованих на формування СПОС майбутніх програмістів, охоплює наступні інваріантні компоненти: мету, цілі, зміст навчання, представлений предметним та процесуальним аспектами з урахуванням визначених принципів його конструювання та критеріїв відбору навчального матеріалу, етапи навчання, технології і методи навчання, педагогічні прийоми і техніки, оцінювання навчальних досягнень студентів, оцінювання ефективності процесу формування КС і СПОС майбутніх програмістів.

Основоположним компонентом кожної системи вправ і завдань є її мета. Метою розробленої системи вправ і завдань є досягнення високого рівня сформованості СПОС майбутніх програмістів. Згадана мета реалізується за допомогою досягнення практичних і розвивальних цілей навчання. Практичні цілі зводяться до поетапного оволодіння майбутніми програмістами іншомовними КС і СПОС як засобом реалізації комунікації в соціально-побутовій, соціально-культурній та професійній сферах в усній і письмовій формі на основі здобутих лінгвістичних (організаційних і прагматичних) знань – про будову іноземної мови, її систему, особливості функціонування мовних конструкцій, структур, мовленнєвих моделей; соціолінгвістичних знань; предметних знань; сформованих мовленнєвих (рецептивних, репродуктивних і продуктивних), навчальних, когнітивних навичок; сформованих мовленнєвих (рецептивних і продуктивних), навчальних, когнітивних умінь. Розвивальні цілі передбачають подальший розвиток комунікативних здібностей студента у плані реалізації більш складних комплексних КС і СПОС з урахуванням його когнітивних особливостей, а саме: домінувальних стилів навчання, роботи його довготривалої і короткотривалої пам'яті, концентрації уваги.

Відображення у відповідній системі вправ і завдань, спрямованій на формування іншомовних КС і СПОС майбутніх програмістів, принципів системності, систематичності, поетапності, послідовності, наступності, доповнюваності, відповідності, повторюваності, дозованості, інтерактивності та детермінізму, сприятиме оптимізації цього процесу.

Принцип системності окреслює вимоги до відображення мовного і мовленнєвого матеріалу у змісті вправ і завдань з іноземної мови та іноземної мови професійного спілкування, а також до організаційних аспектів реалізації цих вправ і завдань у навчальному процесі.

Принцип систематичності визначає вимоги до частотності виконання вправ і завдань.

Принцип поетапності акцентує на вагомості визначених етапів формування СПОС майбутніх програмістів.

Принципи послідовності та наступності безпосередньо пов'язані з принципом поетапності і наголошують на необхідності покрокового засвоєння студентами

визначених знань, розвиток у них навичок і умінь, які формують відповідні КС і СПОС. Пред'явлення нового навчального матеріалу має відбуватися на основі уже засвоєного.

Принципи доповнюваності і відповідності найбільш повно реалізуються у змісті вправ і завдань як критерії взаємозв'язку уже засвоєного навчального матеріалу з новим [15, с. 85].

Принцип дозованості відображається у змісті вправ і завдань в якості встановлення вимог до обсягу навчального матеріалу, в організаційному аспекті – у кількості навчального часу, відведеного для виконання тієї чи іншої вправи або завдання.

Принцип інтерактивності окреслює домінування інтерактивних методів навчання, а також наголошує на вагомості конструктивної взаємодії у системах «викладач – студент», «викладач – студенти», «студент – студент», «студент-студенти».

Принцип детермінізму визначає спрямованість навчального процесу на формування СПОС майбутніх програмістів у контексті формування у них ІПОКК.

Опирається система вправ і завдань, спрямованих на формування СПОС майбутніх програмістів, і на ряд критеріїв відбору навчального матеріалу, найважливішим з яких є рівень володіння студентами іноземною мовою, іншими словами – стартовий рівень сформованості у них іншомовної комунікативної компетентності (оскільки стартовий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів детермінує обсяг і рівень складності навчального матеріалу, а також кількість навчального часу для повторюваної реалізації визначених етапів навчання з метою досягнення визначеного результату – високого рівня сформованості СПОС майбутніх програмістів).

Конструюючи зміст системи вправ і завдань, спрямованої на розвиток КС майбутніх програмістів у процесі вивчення загального курсу іноземної мови впродовж першого року навчання у ВНЗ, доцільно керуватись засадами соціокогнітивного і комунікативного підходів і, з опорою на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, орієнтуватись на особисту та публічну сфери спілкування. Вслід за І. Задорожною, конкретизуємо ці сфери спілкування і окреслимо їх особливостями спілкування у колі сім'ї, друзів, на побутовому рівні з метою задоволення особистих і

побутових потреб, у колі академічної спільноти. Вагому роль тут відіграють соціокультурна і соціолінгвістична сфери [12, с. 136]. У процесі вивчення курсу іноземної мови професійного спілкування впродовж другого року навчання у ВНЗ центральне місце відводиться професійній сфері, а також офіційно-діловій сфері. Саме на цьому етапі навчання у студентів формуються і розвиваються КС і СПОС.

Реалізація системи вправ і завдань, спрямованої на формування СПОС майбутніх програмістів, передбачає врахування відповідних етапів та підетапів. Два основні етапи формування СПОС майбутніх програмістів відображають вимоги навчального плану щодо підготовки майбутніх програмістів.

Так, перший етап передбачає формування КС студентів в процесі вивчення загального курсу іноземної мови.

Другий етап, відповідно, передбачає формування СПОС у процесі вивчення курсу іноземної мови професійного спілкування.

З урахуванням даних аналізу ряду досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців [16], визначено ряд підетапів формування КС і СПОС майбутніх програмістів, які є компонентами кожного із зазначених вище етапів:

- 1) ознайомлення студентів із КС і СПОС у контексті їх вживання;
- 2) автоматизація мовленнєвих дій з КС і СПОС у всіх видах мовленнєвої діяльності з опорою на продуктивні;
- 3) реалізація КС і СПОС у комунікативній діяльності.

Запропонована поетапна організація процесу формування КС і СПОС майбутніх програмістів відображає почерговість дій студентів з новим іншомовним лексичним і граматичним матеріалом, іншомовними текстами, дискурсами різних жанрів. Процес формування і розвитку КС і СПОС майбутніх програмістів розпочинається із т. зв. «розминки», тобто виконання навчальних завдань, які налаштовують студентів на навчальний процес та завершується реалізацією КС і СПОС у процесі комунікативної діяльності. В межах визначених підетапів чітко прослідковуються ієрархічні зв'язки, що свідчать про строгу підпорядкованість попереднього підетапу наступному.

Оскільки функціональність – одна із ключових характеристик будь-якої системи, розроблена нами система вправ і завдань набуватиме ознак системності у випадку реалізації цієї характеристики. Функціональність системи вправ і завдань, спрямованої

на формування СПОС студентів, полягає, перш за все, у комунікативній організації навчального матеріалу. Відтворення найбільш типових комунікативних ситуацій професійного спілкування майбутніх програмістів у системі вправ і завдань дасть студентам змогу розвивати навички і уміння у процесі комунікативної взаємодії, реалізовувати КС і СПОС у комунікативній діяльності.

Резюмуючи викладене вище, підсумуємо, що системі вправ і завдань, спрямованій на формування СПОС майбутніх програмістів, повинні бути притаманні ознаки системності – чітка структура, наявність компонентів, тісні ієрархічні зв'язки між компонентами, відповідність меті та принципам, чітка етапізація, взаємозв'язок і взаємообумовленість вправ і завдань, комунікативна спрямованість навчального процесу.

Перспективи подальших досліджень стосуватимуться аналізу психолінгвістичних особливостей формування СПОС в усному мовленні у майбутніх програмістів.

References

1. Nikolaieva S. Yu. Osnovy sychasnoi metodyky vykladannya inozemnykh mov: navch. posibnyk / S. Yu. Nikolaieva Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2008. – 285 s.
2. Povechera I.V. Rozrobka systemy navchalnykh zavdan samostiynoi roboty z zagalnotekhnichnykh dystsyplin / I. V. Povechera // Visnyk Chernigivskogo natsionalnogo pedagogichnogo universytety. Pedagogichni nauky. – 2013. – Vyp. 108.2. – available at http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_2_108_52.pdf (accessed 01.02.2017)
3. Klimentenko A. D. Soderzhanie obucheniya inostrannym yazykam v sredney shcole: Organizatsiya rechevoy deyatel'nosti/ pod. red. A. D. Klimentenko . – M. : Pedagogika, 1984. – 144 s.
4. Agoshkova E. B. Evolyutsiya ponyatiya sistemy / E. B. Agoshkova, B. V. Akhlibininskiy // Voprosy filosofii. – 1998. – № 7. – S. 170–179.
5. Plotinskiy Yu. M. Modeli sotsialnykh protsessov : uchebn. posobie dlya vysshykh uchebn. zavedeniy / Yu. M. Plotinskiy. – Izd. 2-e, pererab. i dop. – M.: Logos, 2001. – 296 s.
6. Petrashchuk O. Systema navchannya inozemnoi movy. Ponyattya «systema navchannya» ta ii zmist / O. Petrashchuk // Metodyka vykladannya inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh : pidruchnyk / Kol. avtoriv pid kerivn. S. Yu. Nikolaievoi; red. K. I. Onyshchenko. – К. : Lenvit, 2002. – 328 s.
7. Zenya L. Ya. Teoretyko-metodychni zasady pidgotovky maibutnich uchiteliv do navchannya inozemnykh mov uchniv profilnoi shkoly: monografiya / L. Ya. Zenya. – Horlivka: HDPIIM, 2011. – 436 s.

8. Mykytenko N.O. Teoriya i technologii formuvannya inshomovnoi profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv pryrodnychogo profilyu: dys. ... d. ped. nauk : 13.00.04; 13.00.02 / N. O. Mykytenko. – Ternopil : TNPU, 2012. – 534 s.
9. Bepalko V.P. Standartizatsiya obrazovaniya : osnovnye idei i ponyatiya / V. P. Bepalko // Pedagogika. – 1993. – № 5. – S. 16–25.
10. Borysko N.F. Teoreticheskie osnovy sozdaniya uchebno-metodicheskikh kompleksov dlya yazykovoi mezhkultyrnoi podgotovki uchitelei inostrannykh yazykov : dis. ... d. ped. nauk : 13.00.02 / N. F. Borysko. – K., 2000. – 508 s.
11. Hez. N. I. Formirovanie kommunikativnoi kompetentsii kak ob'ekt zarubezhnykh metodicheskikh issledovaniy / N. I. Hez // Inostrannye yazyki v shkole – 1985. – № 2. – S. 17–24 .
12. Zadorozhna I. P. Organizatsiya samostiynoi roboty maibutnikh uchyteliv angliyskoi movy z praktychnoi movnoi pidgotovky : monografiya / I. P. Zadorozhna. – Ternopil : Vyd-vo THPU, 2011. – 414 s.
13. Mykytenko N.O. Technologiya formuvannya inshomovnoi profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv pryrodnychogo profilyu : monografiya/ N. O. Mykytenko / Za red. G. V. Tereshchuka. – Ternopil : TNPU 2011. – 411 s.
14. Shchukin A. N. Obuchenie inostrannym yazykam: Teoriya i praktika : uchebn. posobie dlya prepodavatelei I studentov / A. N. Shchukin. – M. : Filomantis, 2004. – 416 s.
15. Arkhangelskaya M.V. Metodologicheskii component v soderzhanii estestvennomatematicheskogo obrazovaniya v tekhnicheskikh vuzach: dis. ... k. ped. nauk : 13.00.08 / M. V. Arkhangelskaya . – M. : MHUTU, 2006. – 137 s.
16. De Jong, N. and others. Second Language Fluency : Speaking Style or Proficiency? Correcting Measures of Second Language Fluency for First Language Behavior / Nivja H. De Jong, Rachel Groenhout, Rob Schoonen, Jan H. Hulstijn // Applied Psycholinguistics. – 2013. – Vol. 36. – Issue 02. – P. 223–243.

Translation of title and Abstract to author's language

УДК 811.111'276.6:004.738.5

**Методологічне підґрунтя системи вправ і завдань для
формування стратегій іншомовного професійно
орієнтованого спілкування майбутніх програмістів**

Семеряк І.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Анотація

Статтю присвячено аналізу методологічного підґрунтя системи вправ і завдань для формування стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх програмістів. Визначено підходи

та принципи, на яких ґрунтується система вправ і завдань для формування стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх програмістів. Обґрунтовано характерні ознаки, притаманні системі вправ і завдань, спрямованій на формування стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх програмістів – чітка структура, наявність компонентів, тісні ієрархічні зв'язки між компонентами, відповідність меті та принципам, чітка етапізація, взаємозв'язок і взаємообумовленість вправ і завдань, комунікативна спрямованість навчального процесу. Визначено етапи та підетапи формування стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх програмістів.

Ключові слова: стратегії іншомовного професійно орієнтованого спілкування, комунікативні стратегії, майбутні програмісти, система вправ і завдань, етапи формування стратегій, підетапи формування стратегій.

A Synthesis of Humanitarian and Ecological Knowledge for Ecocultural Personal Development

Svitlana Sovgira

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*

Natalia Dushechkina

*Candidate of Pedagogical Sciences
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*

Abstract

The article reveals the relationship of humanitarian and ecological knowledge, which is necessary for ecocultural personal development. The essence of humanitarian knowledge has been studied to justify its connection with environmental knowledge. It has been stated that the principles of humanism and humanization of the educational environment are organically interwoven with the ideas of modern environmental education, which acquires an expressive social and cultural emphasis. It is based on the methodological standpoint that the study of ecology is directed to the system of human interaction with the surrounding environment and definition of the place and role of a human in this system. It has been proved that humanitarian educational paradigm is aimed at revealing the spiritual, intellectual and moral potential of a personality in the interests of the individual. The environmental education performs a strategic role in the modernization of the educational environment in the direction of its humanization.

Key words: humanism, humanitarization, humanitarian knowledge, environmental knowledge, environmental education, eco-cultural development

Modernization of contemporary higher education objectively reveals the necessity of enriching the ideological and cultural sphere of the personality, the necessity of the strengthening the role of ethical values in the process of socialization. The latter circumstance is directly connected with the purpose of modern environmental education and carries humanitarian ideas in their new hermeneutical sense. Environmental knowledge has become the knowledge of the humanitarian by definition.

Problems of environmental education and its humanization are discussed in the works of O. Bida, A. Gagarin, D. Markovych, O. Mykytiuk, N. Nesgovorova, L. Tytarenko E. Holodylova and other scientists.

Considering the nature of humanitarian knowledge, we should ground its connection with environmental one. Humanitarian knowledge, according to S. Lebedev, is knowledge about human qualities in a human being that coexists in it together and along with his

physical, physiological, and other naturalistic features. The subject of humanitarian knowledge is to investigate the most important qualities of a person, significant content, personal dimension of objects, their "impact". The content may be humanitarian in the case of reflecting the human values, properties, qualities. In relation to a person, humanitarian and non-humanitarian knowledge is distinguished regarding the ability to embody, "to emit" a human, the degree of closeness in the person [1].

Based on the foregoing, it is competent to assert the possibility of the synthesis of humanitarian and environmental knowledge through ecohumanitarian paradigm of thinking as the personal subjective perception of ecosystem in its objective integrity and globality through adequate value determination. We consider the grounds of humanitarian educational paradigm in details in order to identify their linkages with environmental education as a process of new ecocultural level of personal development formation.

First of all, it is necessary to define the essence of such concepts as "humanism," "humanization" and "humanitarization" in relation to the process of education. It is obvious that the strategy of humanization and humanitarization of all spheres of human activity nowadays becomes the main reference point of the vast majority of futurological forecasts relating to the future of mankind.

Humanistic educational paradigm nowadays is postulated in various original scientific schools, in particular, in the humane pedagogics of Sh. Amonashvili, in the cultural concept of personality-oriented education of E. Bondarevskaya, the axiological concept of personality education of I. Kotova, A. Petrovsky, E. Shyyanova, in the conceptual foundations of ecological culture of S. Glazachov, in the concept of personality-oriented education of I. Yakymanska, in the didactic model of personality-oriented education of V. Serovskaya, in the concept of science education of V. Solomin, in the synergistic approach to the educational process organization of B. Mukushev, in the concept of educational space of V. Borysenkova etc.

According to S. Homutsov, the terms "humanism" and "humanitarianism" are presented rather originally. He states, that "humanism is the appeal to the potential of the best personal qualities: spiritual completeness, altruism, creative activity, good will, self-governance, ability to solve complex practical problems etc. It creates an individuality in a holistic harmonious personality. Humanitarianism, first of all, includes a set of cultural human

knowledge and disciplines designed to shape the mind of the subject that requires an appeal to higher ideals, cultural value bases prevailing in the culture.

In the first case the educational (personal) aspect dominates and in the second one – the educational (disciplinary) aspect predominates and provides a psychological foundation for the humane personality development" [8, p. 77]. In the context of these ideas about humanism A. Novikov considers humanization of education as "... its conversion to personal focus as process and result of personal development and self-identity as well as a means of social stability and social security in market conditions" [4, p. 3].

Researcher T. Sergeyeva enhances personal orientation of education and defines humanization of education as the principle that provides subject-subject relationship and the personal potential growth of each of the subjects. In the paradigms of the modern educational process subject-subject relations are considered as pedagogical interaction of a student and a teacher.

"Humanization of education, according to T. Sergeev, is the commitment of the educational system and the entire educational process to the development and establishment of students-teachers mutual respect relations, based on every human rights respect; on maintaining and strengthening their health, dignity and personal potential development. Such education guarantees students the right to choose an individual path of development" [5].

Analysis of the term "humanitarization of education" interpretations, available in modern scientific and pedagogical literature, shows that their nature tends to focus the process of education humanitarization on the practical implementation of humanization ideas by means of the educational process. So, S.Tiumaseva notes that "humanitarization of education is: bringing polytechnic and humanitarian components to balance in order to exclude cognitive scientism and set an effective formation of outlook and high moral and ethical qualities of students; a system of measures aimed at priority development of general cultural components in the content of education and thus the formation of personal maturity of pupils; practical implementation of education humanization, which involves overcoming the technocratic tendencies, increasing the attention to a person, his culture, rights and interests "[6, p. 173].

Analysis of scientific and pedagogical literature on the research problem allows us to identify two main directions of humanitarization, reflecting the methodological essence of this

phenomenon in the modern educational process: increasing the number of subjects (disciplines) of socially-humanitarian orientation in general and higher education; development and implementation of interdisciplinary connections between science subjects and strictly humanitarian ones to form a unified scientific picture of the world based on the ethical principles of humanism.

Statement of N. Nalivaiko about the essence of the concept of humanitarianism (education, knowledge) is relevant to our research. Researcher stresses: "... humanitarianism should be considered not only as the sum of specific knowledge and skills, obtained by a person, and not only as some kind of knowledge (including knowledge about the person), humanitarianism is the degree of valid self-determination of a person in culture" [3, p. 116].

So, humanization of education implies the development of student's personality in the interests of the individual.

Humanism involves the orientation of educational process on the spiritual and moral perfection of the individual, while humanization is a generic way of implementing this idea, actualization of the ideas of humanism in all cultural manifestations of human nature, particularly in the cultural and educational sphere. Humanity acts in this system as a technology of the humanization method implementation in a holistic educational process.

In recent years, the issues of personality-centered education have become particularly acute; cultural and existential approaches to the educational process design act in a new perspective. According to N. Lyz, the procedural part dominates in education and is considered as co-creation, development and dialogue. The realization of the socio-cultural experience, development of skills, personal and professionally necessary qualities of the pupil or student are not denied but included in a broader goal – to help the person in self-development and spiritual growth. The components of this global goal are the creating conditions for the development of subjectivity, creativity, personal functions, self-knowledge support, self-determination, self-realization [2, p. 27].

The principles of humanity and humanization of educational environment are seamlessly interwoven with ideas of contemporary environmental education, which has recently acquired distinct socio-cultural emphasis. According to methodology, the study of ecology is directed to a system of human interaction with the surrounding environment and determination of position and role of a human in this system.

From the standpoint of philosophical analysis the worldview problem of environmental and humanitarian paradigm actualization in modern cultural and educational environment is stated in the work of E. Holodylova: "... an existential crisis, caused by the confrontation between man and nature, sets the primary task to overcome autotrophic activity of human nature. Scientific and technical strategy increasingly requires to be combined with moral strategy, which appears as the main idea of environmental education "[7, p. 40].

Environmental education, being an integral part of the moral and spiritual education, today acquires a new meaning as one more possibility to accomplish the education humanization tasks through its humanitarization and environmentalization. Their connection at the level of environmental responsibility has been formulated by A. Novikov: "The most important task of humanitarization is the formation of the sense of environmental responsibility among young population. The Chornobyl disaster and other catastrophes of recent years have shown that because of current material and energy production intensity, almost every participant can cause innumerable ills by his irresponsible actions. Under such conditions, environmental education is not limited to the study of specific environmental subjects, which are also necessary. Its function is to cultivate the high degree of responsibility for the decisions, actions and consequences" [4, p. 7].

Therefore, taking into account the fact that the humanitarian educational paradigm is aimed at revealing the spiritual, intellectual and moral potential of personality in the interests of the individual, the environmental education performs a strategic role in the modernization of the educational environment in the direction of its humanization.

References

1. S. Lebedev, Philosophy of science: Dictionaries major termynov [Electronic resource] / - Moscow: Academic Project, 2004. - 320 p.
2. N. Lyz, Presentation of Modern Education at High society in Sveti paradigmatic analysis / Alma Mater. - 2008. - №10. - P. 27-29.
3. N. Nalyvayko, V. Parshikov. Philosophy of Education As an integrated object study: monograph / Novosibirsk: Publishing House of SB RAS, 2002. - 192 p.
4. A. Novikov. Problems humanyzatsyy professional Education / Pedagogy. - 2000. - №9.- P. 3 - 10.

5. T. Sergeeva. Directory - dictionary on philosophy for students lechebnogo, pedyatrycheskoho and stomatolohycheskoho fakultetov [Electronic resource] / 2009. - URL: <http://www.term.ru/dictionary/1073>

6. S. Tyumaseva. E.Bohdanov, N.Scherbak. Dictionary - directory sovremennoho of general education: akmeolohycheskye, valeolohycheskye and Environmental secrets : Peter, 2004. – 464 p.

7. E. Holodilova, Cultural and Environmental issues in the context of education paradigm humanytarnoy / Alma mater. - 2006. - № 6. - P. 40-45.

8. S. Homuttsov. Humanytaryzatsyy problem and humanyzatsyy in sovremennom Russo Education / Philosophy of Education. - 2008.- № 3. - P. 77-79.

The Peculiarities in Formation Senior Preschool Children's Attitude Toward Arts and Crafts

Grigorenko Victoria

*Senior Lecturer, Faculty of Pedagogy and Psychology
Dragomanov National Pedagogical University*

Matviienko Olena

*Doctor of Pedagogical sciences, professor
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)*

Abstract

The peculiarities of the way senior preschool children's perceiving and understanding arts and crafts have been revealed and substantiated on the basis of analysis in the preschool pedagogy area. It has been determined that descriptive-graphic thinking prevails in them, which leads to the fact that arts and crafts are available to their perception because they reflect a life in a descriptive-graphic way.

While perceiving arts and crafts, children focus on the content by ignoring expressive-graphic means. Emotionality of children enables them to deal with feelings while they perceive arts and crafts; children often pay attention to details without seeing the main point, since they are not completely able to entirely perceive artistic picture images.

Established that leading significance in modern pedagogy is given to emotional and creative development of a child's personality and the process of the environmental aesthetic perception, and emotionally coloured and deep, spiritually experienced impressions obtained as a result of the art beauty and creativity perception are considered to be an effective means to comprehensively develop a child's personality.

Determined that using arts and crafts in preschool activities an educational specialist must take into account age peculiarities of their perception and the difficulty of artistic images of this art as an object of perception.

Key words: senior preschool children, classes, Fine art, arts and crafts, aesthetic perception, aesthetic attitude.

Актуальність дослідження. В умовах оновлення українського суспільства, відродження національної системи освіти особливої актуальності набуває естетичне виховання молодого покоління з дошкільного дитинства, що відображається в Законі України «Про дошкільну освіту», в якому приділяється велика увага вихованню у дітей любові до України, шанобливого ставлення до Батьківщини, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; особистісно орієнтованому вихованню дитини, розвитку її творчих здібностей, набуттю нею власного соціального досвіду.

Мистецтво, як провідний засіб формування естетичного ставлення особи до навколишнього середовища розглядається у повному розмаїтті своїх видів і жанрів.

Значна роль в системі мистецьких засобів дослідниками відводиться образотворчому мистецтву (О.Белкіна, Б.Івасив, Р.Казакова, Т.Комарова, В.Котляр, В.Мухіна, Н.Сакуліна та ін.). Зокрема, в багатьох дослідженнях відзначається виховна дієвість використання образотворчого мистецтва стосовно дітей дошкільного віку (Р.Козакова, Т.Комарова, Г.Лабунська, Г.Підкурганна, Є.Фльоріна та ін.), знаходить відображення визнання організованого, методично забезпеченого процесу як важливої умови формування естетичного ставлення до навколишнього середовища у дітей дошкільного віку.

Дослідниками відзначається, що особливу роль у формуванні естетичного ставлення до навколишнього середовища на заняттях з образотворчого мистецтва відіграє декоративно-ужиткове мистецтво, оскільки його основою є національна спадщина, наслідування і розвиток народних традицій, передусім через скарби народно-прикладної творчості, художніх ремесел тощо.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на досить активну розробку проблеми формування естетичного ставлення до навколишньої дійсності дітей старшого дошкільного віку, поза увагою дослідники залишають питання: механізмів реалізації виховного потенціалу різновидів декоративно-ужиткового мистецтва у педагогічній практиці; вікової відповідності можливостей практично-творчого опанування дошкільниками жанрів, технік декоративно-ужиткового мистецтва у сприйманні та діяльності; питання виховання світовідчуття через мистецтво, яке має починатися в дошкільному віці і передбачає залучення дитини у різні види мистецтва на засадах домінування конкретного, зокрема декоративно-прикладного та інше.

Відтак, метою статті ми окреслили наукове обґрунтування та експериментальну перевірку методики формування естетичного ставлення старших дошкільників засобами декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) на заняттях з образотворчого мистецтва.

Учені з проблем філософії, соціології, естетики, мистецтвознавства, психології та педагогіки вважають за доцільне формувати у дітей уявлення про мистецтво як важливу галузь суспільної культури і духовних цінностей. Естетичне ставлення до ДУМ базується на таких аспектах, які відображають його цілісну єдність: філософсько-

аксіологічний, соціальний, гедоністичний, естетичний, мистецтвознавчий, психологічний, педагогічний, комунікативний.

На основі аналізу досліджень у галузі дошкільної педагогіки нами було розкрито та обґрунтовано особливості сприймання і розуміння ДУМ дітьми старшого дошкільного віку. З'ясовано, що у них переважає розвиток наочно-образного мислення, а це зумовлює те, що ДУМ доступне для їхнього сприйняття оскільки також наочно-образно відображають життя; у процесі сприймання ДУМ діти зосереджуються на змісті, залишаючи поза увагою виразно-зображувальні засоби; емоційність дітей дає їм можливість перейматися почуттями під час сприймання ДУМ; діти часто звертають увагу на деталі, за якими не бачать головного, оскільки у них недостатньо розвинена здатність до цілісного сприймання художніх образів картини; на сприйняття творів ДУМ дітьми значно впливає різний культурний рівень та соціальний статус батьків.

Провідне значення у сучасній педагогічній науці надається емоційно-творчому розвитку особистості дитини та процесу естетичного освоєння нею навколишнього світу, а емоційно забарвлені та глибоко духовно пережиті враження, отримані в результаті сприймання краси мистецтва та процесу творчості, вважаються ефективним засобом формування різнобічно розвиненої особистості дитини. У практиці використання ДУМ в роботі з дошкільниками педагог повинен зважати на вікові особливості його сприймання і складність художніх образів цього мистецтва як об'єкта сприймання.

З метою діагностики ступеня сформованості естетичного ставлення до ДУМ у дітей старшого дошкільного віку було визначено критерії та показники, а саме, – *емоційно-оцінний критерій* який визначається за такими показниками як: дитина може самостійно виділяти та естетично сприймати об'єкти ДУМ; висловлювати позитивні естетичні емоції за допомогою виразної міміки, жестів, рухів, висловів; естетично переживати, вживатися та перевтілюватися; спроможна відчувати колір, ритм, композиційність побудови, рівновагу тощо.

Художньо-пізнавальний критерій можна визначити за такими показниками як: дитина має інтерес та бажання розуміти твори ДУМ, розвиток уяви, мислення; пізнавального інтересу, естетичного ставлення старших дошкільників до ДУМ і

навколишнього середовища; виникнення потреби у вивченні ДУМ, прагнення, інтерес і готовність до виготовлення декоративних виробів;

Діяльнісно-творчий критерій показує здатність дитини старшого дошкільного віку до оволодіння певними уміннями і навичками освоєння ДУМ; здатність висловити власні почуття через оригінальне, фантазійне нове у художньо-практичному відтворенні світу; здатність до активної самостійно-ініціативної художньої діяльності; здібності до широти творчої інтерпретації естетичних вражень.

На основі окреслених критеріїв і показників охарактеризовано та встановлено рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до ДУМ.

З метою вивчення реального стану естетичного ставлення до ДУМ дітей старшого дошкільного віку було проведено констатувальний експеримент, до якого було залучено 384 дитини старшого дошкільного віку (ЕГ – 198 осіб, КГ 186 осіб) та 300 їхніх батьків, а також 53 педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів (вихователі та методисти). За результатами констатувального експерименту виявлено вихідні рівні естетичного ставлення до ДУМ дітей старшого дошкільного віку: початковий (утилітарний) рівень зафіксовано у 36 осіб (17,17%) в ЕГ та (32 осіб (17,22%) у КГ; із середнім (компенсаторним) рівнем виявилось (130 осіб (65,65%) в ЕГ та 122 особи (65,63%) у КГ; достатній (гедоністичний) рівень проявило 26 осіб (13,13%) в ЕГ та 25 осіб (13,45 %) у КГ; високий (ціннісно-естетичний) рівень – 8 осіб (4,04%) в ЕГ та 7 особи в КГ (3,77%).

У літературі також описано характеристики нульового рівня. Однак під час констатувального експерименту такого рівня сформованості естетичного ставлення до ДУМ старших дошкільників не було виявлено. Оскільки увагу дітей цього віку привертають предмети ДУМ, які тією чи іншою мірою відповідають наочно-образному мисленню, і старші дошкільники здатні, принаймні, до елементарної естетичної оцінки (позитивної або негативної) творів ДУМ, тому таких дітей було віднесено до початкового рівня сформованості естетичного ставлення до ДУМ.

З'ясовано, що старші дошкільники мають первинний досвід пізнання ДУМ; їхні судження переважно пов'язані зі змістом зображення, особливу увагу діти звертають на красу предметів ДУМ, оцінні судження дошкільників найменше стосуються

естетичного ставлення до ДУМ: передачі вражень, почуттів, симпатій, інтересів, настроїв.

Також аналіз науково-педагогічної літератури дозволив зробити висновок: для організації естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами ДУМ необхідно створювати спеціальні педагогічні умови, що відповідають віковим і психофізичним особливостям дітей, а саме: гуманно-особистісний підхід до вихованців на основі діалектичної взаємодії у співтворчості вихователя та дітей; розвиток сенсорної культури дітей як основи творчо-естетичної реакції на ДУМ; активізація образного мислення дітей на матеріалі творчої інтерпретації емоційно-чуттєвих вражень від ДУМ; освоєння дітьми естетичного потенціалу ДУМ в контексті полі художнього підходу; творча самореалізація кожного вихованця на основі системного розширення естетичного досвіду. Дотримання зазначених умов орієнтує вихователя на забезпечення такого характеру взаємодії у процесі формування естетичного ставлення, при якому повністю виключаються у дитини страх, побоювання за невдалі дії. Надто критичне ставлення до дитини призводить до його художньо-творчої неспроможності.

Діти старшого дошкільного віку чутливі до несприятливого впливу, що виявляється у швидкій утомлюваності і малій стійкості уваги. Це пояснюється незавершеністю розвитку центральної нервової системи, опорно-рухового апарату. Тому, при підборі методів, форм і прийомів варто враховувати такі правила, як: комфортна, радісна від процесу пізнання атмосфера; цілісний розвиток особистості дитини; різноманітні методи, мають враховуватися потреби дитини; ігрова організація навчання, сприяє руховій активності дітей; акторські здібності вихователя, сприяють перетворенню дітей у діючих осіб.

Критеріями ефективності і доцільності методики організації процесу формування естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до ДУМ виступають: цілеспрямованість образотворчих дій дітей, сутністю якої є свідоме прагнення до досягнення певних художніх результатів діяльності; систематичність художньо-практичної діяльності, що передбачає щоденне спілкування дитини з ДУМ; активність дитини в процесі практичної художньої діяльності, що виявляється у зосередженому ставленні до роботи, у емоційній насиченості діяльності; естетичне

спрямування , що свідчить про перевагу художньо-образних задач діяльності перед механічним вправлінням.

Для кваліфікованого керівництва процесом формування естетичним ставленням дітей старшого дошкільного віку засобами ДУМ вихователь повинен: розуміти естетичну сутність явищ дійсності та мистецтва, мати здібності до різноманітних видів естетичної творчої діяльності; бачити специфічні естетичні можливості декоративно-ужиткового мистецтва, відібрати найбільш «естетично виразний» матеріал, розробити питання та завдання, які розв'язують глибоке усвідомлення естетичних цінностей; уявляти, яким мінімумом теоретичних естетичних знань, умінь та навичок діти старшого дошкільного віку повинні оволодіти на кожному етапі навчання; володіти арсеналом засобів, які активізують естетичний досвід дітей, підвищують емоційний вплив на них естетичних цінностей; будувати стосунки з дітьми на началах справедливості, добра й краси.

Для успішного розв'язання поставлених завдань вихователям необхідно створювати атмосферу творчого спілкування у формі бесіди, яка створювала своєрідний вхід до самостійної роботи, викликала потребу виявити себе у малюнку, аплікації, ліпленні, грі, оформленні народної іграшки, театралізації. Комплексний вплив різних видів народного мистецтва дозволяє не лише виявити специфіку кожного з них, а й підвищити рівень естетичної вихованості всіх без виключення дітей і виявити індивідуальні схильності кожної дитини до певного виду художньої діяльності.

Синтетичне у своїй основі народне мистецтво може широко вплинути на вирішення завдань естетичного виховання (розвиток естетичного сприйняття, естетичних знань і творчої діяльності) у дошкільних освітніх установах за наявності певних педагогічних умов. Однією з таких умов, на наш погляд, є насичення педагогічного процесу різноманітною художньо-мистецькою діяльністю, що сприятиме створенню для дітей середовища емоційного благополуччя і об'єднувати їх загальними радісними переживаннями від продуктивної діяльності. Більш того, опора на національне мистецтво не лише укріпить духовне коріння, відчуття гордості за свій народ, а й дозволить глибше зрозуміти, усвідомити українську культуру, створить міцний фундамент для розуміння світової культури, формування толерантності до

народів різних країн. Тому, будь-який вид мистецтва, незалежно від його жанру, характеру, впливає на духовний світ дитини, її натуру, а не тільки на її естетичний смак. Недооцінка естетичного виховання неминуче обертається недооцінкою етичного, розумового, патріотичного виховання.

Висновки. Відтак, постановка завдань естетичного виховання повинна базуватися на залученні дітей до народного мистецтва, національної культури, що є основою виховання патріотів, інтернаціоналістів з широкими інтересами, здібних до творчої праці в будь-якій галузі.

Отже, ознайомлення з народним мистецтвом дітей 5–6 літнього віку має потенційні можливості в плані формування особистості дитини, її естетичної вихованості. Великий педагогічний потенціал містять традиційні компоненти національної культури: усна і музична творчість, декоративно-прикладне мистецтво, ігри. У свою чергу, залучення до народного мистецтва необхідно здійснювати в єдності пізнавального, емоційного і поведінкового аспектів особистості дитини, її самосвідомості.

References

1. Antonovych Ye.A, Zakharchuk-Chuhay R.V, Stankevych M.Ye. *Dekoratyvno-prykladne mystetstvo* [Arts and crafts]. L'viv: Svit, 1993, 272 p.
2. Hryhorenko V.Ye. *Osoblyvosti estetychnoho vykhovannya starshykh doshkil'nykiv u protsesi oznayomlennya z dekoratyvno-uzhytkovym mystetstvom: kryteriyi i pokaznyky* [Features of aesthetic education in senior preschool children in the process of becoming acquainted with the arts and crafts] // *Psykhologo-pedahohichni problemy sil'skoyi shkoly* : zb. nauk. prats' Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. P.Tychyny / Uman' : FOP Zhovtyy O.O., 2015. Issue 53, 434 p.
3. Hryhorenko V.Ye. *Khudozhn'o-estetychnyy potentsial dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva v formuvanni estetychnoho stavlennya do navkolyshn'oyi diysnosti u ditey starshoho doshkil'noho viku* [Artistic and aesthetic potential of arts and crafts in the aesthetic attitude formation to surroundings in preschool children] // *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 17. Teoriya i praktyka navchannya ta vykhovannya* : zb.nauk. pr. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2009. Issue 13, P. 38–44.
4. *Dekoratyvno-prykladne mystetstvo z praktykumom u navchal'nykh maysternyakh: met.rek.* [Arts and crafts with practice in teaching workshops] / ukl. M.P.Selyvachov. –Kyiv : RNMK, 1990. – Vol. III, 98 p.
5. Matviyenko O.V. *Vykhovannya molodshykh shkolyariv: teoriya i tekhnolohiya* [Younger pupils' upbringing : theory and technology]. – Kyiv : VD «Stylos», 2006, 544 p.

6. Matvienko O. *Gotovnist maybutnogo vchitelya pochatkovoyi shkoli do tvorchoyi navchalno-vihovnoyi diyalnosti* [The readiness of future elementary school teacher for creative educational activities] / Problemi pidgotovki suchasnogo vchitelya : zb. nauk. pr. Umanskogo derzh. ped. un-tu imeni Pavla Tichini. – Uman, 2012. – P. 238–244.

7. Matviienko O.V. *Moralne vykhovannia molodshykh shkoliariv u pozaurochnii ta pozashkilnii diialnosti* [Moral education of younger pupils in non-class and out-of-school activities]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped.nauk : spets. 13.00.01 / O.V.Matviienko. – K., 2007. – 17 s.

8. *Osnovy prykladnoyi tvorchosti* [Fundamentals of crafts] : navch. posib. / Ukl. Oleksyuk-Kazo L.M. Kyiv : NPU im. M.P.Drahomanova, 2006, 203 p.

9. Pe'tko L.V. *Sotsialno-komunikatyvna aktyvnist pidlitkiv: teoriia i praktyka* [Social-Communicative Activity of Teenagers: Theory and Practice] : [Monohrafiia]. – K. : VMURoL «Ukraina». – 2010. – 268 p.

10. Matviienko Olena. Theoretical Basics of Preparation of Teachers to Pedagogical Interaction with Children of Various Age / Olena Matviienko // Intellectual Archive. – 2014. – Volume 5. – No. 5 (September). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 105–117.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 37.015.37:75.058

Григоренко Вікторія, Матвієнко Олена. Особливості формування естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до декоративно-ужиткового мистецтва

У статті на основі аналізу досліджень у галузі дошкільної педагогіки розкрито та обґрунтовано особливості сприймання і розуміння декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) дітьми старшого дошкільного віку. З'ясовано, що у них переважає розвиток наочно-образного мислення, а це зумовлює те, що ДУМ доступне для їхнього сприйняття оскільки також наочно-образно відображають життя; у процесі сприймання ДУМ діти зосереджуються на змісті, залишаючи поза увагою виразно-зображувальні засоби; емоційність дітей дає їм можливість перейматися почуттями під час сприймання ДУМ; діти часто звертають увагу на деталі, за якими не бачать головного, оскільки у них недостатньо розвинена здатність до цілісного сприймання художніх образів картини.

З'ясовано, що у практиці використання ДУМ в роботі з дошкільниками педагог повинен зважати на вікові особливості його сприймання і складність художніх образів цього мистецтва як об'єкта сприймання.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, заняття, образотворче мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво, естетичне сприймання, естетичне ставлення

Література

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є.А.Антонович, Р.В.Захарчук-Чугай, М.Є.Станкевич. – Львів : Світ, 1993. – 272 с.

2. Григоренко В.Є. Особливості естетичного виховання старших дошкільників у процесі ознайомлення з декоративно-ужитковим мистецтвом: критерії і показники / В.Є.Григоренко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. П.Тичини. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. – Вип. 53. – 434 с.
3. Григоренко В. Є. Художньо-естетичний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва в формуванні естетичного ставлення до навколишньої дійсності у дітей старшого дошкільного віку // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук.пр. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – Вип. 13. – С. 38–44.
4. Декоративно-прикладне мистецтво з практикумом у навчальних майстернях : метод. реком. / укл. М.П.Селивачов. – К. : РНМК, 1990. – Ч. III. – 98 с.
5. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О.В.Матвієнко. – К. : ВД «Стилос», 2006. – 544 с.
6. Матвієнко О. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до творчої навчально-виховної діяльності / О.Матвієнко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини. – Умань, 2012. – С. 238–244.
7. Матвієнко О.В. Моральне виховання молодших школярів у позаурочній та позашкільній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.наук : спец. 13.00.01 –Теорія і історія педагогіки» / О.В.Матвієнко. – К., 2007. – 17 с.
8. Основи прикладної творчості : навч. посіб. / укл. Олексюк-Казо Л.М. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2006. 203 с.
9. Петько Л.В. Соціально-комунікативна активність підлітків: теорія і практика [Монографія]. – К. : ВМУРоЛ «Україна». – 2010. – 268 с.; бібліогр. : С. 249–267.
10. Matviienko Olena. Theoretical Basics of Preparation of Teachers to Pedagogical Interaction with Children of Various Age / Olena Matviienko // Intellectual Archive. – 2014. – Volume 5. – No. 5 (September). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 105–117.

Designing Virtual Learning Environment for Teaching English for Special Purposes

Liashchenko Olesia

*PhD in Philology, Associate Professor
Taras Shevchenko National University (Kyiv, Ukraine)*

Babiy Serhiy

*Candidate of Philosophical Sciences,
Taras Shevchenko National University (Kyiv, Ukraine)*

Abstract

The article considers Virtual Learning Environment as an effective way to teach English for Special Purposes at non-linguistic faculties of higher educational institutions. Virtual Learning Environment brings about the transition from a teacher-centered classroom management to a learner-centered approach that develops learning self-discipline. Its essential elements – curriculum mapping, delivery, assessment, tutor support, tracking student activity and achievement – compliment conventional Face-to-Face Learning and are beneficial for both teachers and learners. For teachers, Virtual Learning Environment is a convenient way to introduce students to the course objectives and learning outcomes, it provides them with learning resources and assessment criteria aimed at improving listening, reading, speaking and writing skills. In their turn, students master professional English at their own pace and time, improve subject knowledge and upgrade digital skills, which together increase their employment prospects.

Keywords: blended learning, Virtual Learning Environment, Face-to-Face Learning, geology.

Introduction. In the recent decades, the rapid growth of international relationships, the emergence of Ukraine in the world arena, and a high competition on employment market have created an acute need to provide a high-quality training of experts who have good knowledge of professional English.

English for Special Purposes helps to implement various aspects of professional activity such as the use of innovative technologies, the participation in international scientific projects, the delivery of presentations at scientific conferences, writing articles for international publications, etc. As students are usually supposed to perceive considerable volume of information in a relatively short period of time within a course and traditional Face-to-Face Learning (FFL) in a classroom is time-limited, a strong emphasis in a curriculum is often put on students' self-study. One of the effective ways to facilitate and control self-study is the introduction of Virtual Learning Environment. The idea of blending Face-to-Face Learning

and Computer-Mediated Learning is not new. However, this teaching delivery mode has been breaking fresh ground in Ukrainian higher institutions. Thus, the application of blended learning is urgent for both teachers as a way to enrich their teaching methods and students as a tool to obtain sound knowledge of ESP and improve their employability opportunities on a labour market.

Analysis of recent researches and publications. The origins, realm and particularities of blended learning (BL) implementation in higher education have been developed by such foreign scholars as Bunderson C.V., Barrett B., Bonk C.J., Graham C.R., ChoY., Park H.Y., WagnerS., MacDonald J., McAteer E., Boyle T., Bradley C., Chalk P., Jones R., Pickard R., Duhaney C.D., Sharma, P., Thorne K., Valiathan P. and others. In Ukrainian pedagogy, various stages and models of BL are highlighted in the works by Cherednichenko H.A., Khukharenko V.M., Lisetskyi K.A., Shapran L.Y., Shunevych B.E. and others.

Although blended learning can be considered an «old friend with a new name» [1 p. 279] implying that it was in use before the boost of Internet technologies, it is mainly associated with the incorporation of e-elements into traditional teaching practice. As Bonk C.J., Graham C.R. put it, «blended learning systems combine face-to-face instruction with computer-mediated instruction» [3, p. 5]. In his turn, Picciano A.G. stated that blended learning stands for «courses that integrate online with traditional face-to-face class activities in a planned, pedagogically valuable manner; and «where a portion (institutionally defined) of face-to-face time is replaced by online activity» [10, p. 10]. The latter is introduced to students through Virtual Learning Environment designed for a particular academic course. There are a lot of reasons educational institutions choose this delivery method. For instance, Osguthorpe and Graham (2003) name six compelling reasons: 1) pedagogical richness; 2) access to knowledge; 3) social interaction; 4) personal agency; 5) cost-effectiveness, and 6) ease of revision [6].

Scientific results. On the basis of the analysis of Moodle system, H.A.Cherednichenko, L.Y.Shapran have made a conclusion that e-learning promotes active interaction, helps to visualise complex ideas that are hard to explain during a lecture, develops learners' self-study and self-control skills, and simulates case studies that are either dangerous or high-cost in a real life [12; 7; 9]. Despite the abundance of theoretical works on the

essence, forms and functions of e-learning environment, the implementation of VLE system in professionally oriented teaching English in Ukraine is a relatively new idea. Therefore, the **purpose** of our article is to outline optimal virtual learning environment for successful teaching ESP in higher education, namely in the field of geology. The **tasks** of the research are the following: 1) to define a term 'Virtual Learning Environment' (VLE), its advantages and functions 2) to demonstrate how it works for a topic «The Interiors of the Earth» in accordance with a syllabus «English for Special Purposes for the Third Year Students of the Institute of Geology» developed at the Department of Foreign Languages for Natural Faculties at Taras Shevchenko National University in Kyiv on the basis of a textbook «English for Earth Scientists» (Pastushenko, 2012).

Discussion 1.1. What is Virtual Learning Environment? As an expert on e-learning Richard Everett explains it, «the term Virtual Learning Environment (VLE) is used to refer to the «online» interactions of various kinds which take place between learners and tutors» [4]. In higher education, it is a managed learning system that includes key elements of educational process as follows: Curriculum mapping, Delivery, Assessment, Communication, Tutor Support, Tracking student activity and achievement. Its practicability has been highly debated amongst scientists for a few past decades. For instance, in 1995 Jonassen, Davidson, Collins, Cambell and Hagg suggested that «virtual learning environments and tools can replace the deterministic, teacher-controlled model of distance instruction with contextualized work environments, thinking tools, and conversation media that support the knowledge construction process in different settings» [5, p. 15]. In many senses their predictions were confirmed. Nowadays, VLE is an integral part of blended learning and perhaps the most well-known example of it is Moodle. However, modern researchers voice their concern about psychological, sociological and cultural barriers that might arise in case VLE substitutes for conventional teaching methods [2, p. 148–161] or point out that teachers need to master certain digital skills and devote extra time to learning their new role in cyberspace before putting this system into practice [11, p. 100; 13; 14]. Despite the criticism, the advantages of this system are numerous. Good virtual learning environments offer 1) time flexibility for both students and teachers, 2) easy access to curriculum and learning materials 24/7, 3) communication in three formats: a student-a teacher, a group of students-a teacher, peer-group communication, 3) collaboration in online group or pair projects, 4) more independence for a

learner, 5) convenient assessment and feedback modes for a teacher, 6) easy tracking of students' progress and achievement, 7) availability of supplementary materials. It is a good system for learners with different levels of knowledge. Thus, weaker students can revise material and redo exercises while stronger learners can take advantage of additional resources to get a deeper insight into a subject. Students with different learning styles can choose from a number of options that are suitable for them. Moreover, learners with special needs can find VLE more convenient than classroom delivery. All in all, strong points of VLE outnumber its possible drawbacks. Although it seems to be somewhat impersonal and technical, VLE isn't focused on the promotion of state-of-the-art technology but rather serves as a tool to enhance conventional teaching practice. The last but not the least advantage we would like to mention is that VLE facilitates a transition from a 'teacher-centered' classroom to a 'learner-centered' format and shapes the environment of «co-learning».

Discussion 1.2. How do VLEs work for teaching geological English, namely a topic «Interiors of the Earth»? Regarding the aforementioned six key elements of VLE, we will start with Curriculum mapping section. If students have an access to an academic program, they gain a better understanding of the scope of the subject, its learning objectives and outcomes. Moreover, from the very beginning of the course they can see the whole list of topics and subtopics to understand the connection between them and choose areas of particular interest according to their research preferences. As for the topic «Interiors of the Earth», we suggest a chunk of curriculum as follows:

Topic 3. *Inside the Earth: Unit 3*

3.1: A Model of the Inner Structure of the Earth as One of the Greatest Scientific Achievements of XX Century.

3.2: Inside the Earth. Chemical Composition and Physical Properties of its Layers.

3.3: How do the Oceanic and Continental Crusts Differ?

3.4: The Mantle. Its Composition and Types.

3.5: What is the Importance of the Outer Core to the Earth's Magnetic Field?

3.6: *Unit Test 3*

Curriculum mapping helps students understand what they are going to learn. Each item opens as a pop-up window and gives detailed information about the activities students are supposed to do to move to the next level.

Another essential element of VLE, Delivery, logically follows the structure of the curriculum. Depending on the learning outcomes, it includes a range of learning resources for developing four basic language skills – Listening, Reading, Writing, and Speaking. It can comprise internal links and external links but the main shortcoming is that it is hardly possible to track students' progress in using external resources. It is common practice for language instructors to develop a set of exercises on the basis of relevant authentic materials available in public access.

1.3.1. Listening. One of the richest free sources of educational podcasts is *iTunes U* as it features a free access to audio lectures and their typescripts from reputable British and American universities. Moreover, teachers and learners can take advantage of free podcasts offered by The Geological Society of London, (<https://www.geolsoc.org.uk>), the School of Geography and the Environment at the University of Oxford (<https://podcasts.ox.ac.uk>), etc., though their materials are also available on *iTunes U*. As for video learning resources, on YouTube there are a lot of educational channels (i. g. IRIS EPO, UNAVCO, American Geophysical Union, National Science Foundation and others) that feature up-to-date information on geology and geophysics. How can their resources be useful? In VLE, a set of exercises can be made for an external audio or a video file that is related to the topic «Inner structure of the Earth». They typically include such components as pre-listening (watching) activities, listening for gist, listening for details, inferring meaning, filling gaps in a typescript, etc. As the *Topic 3* comprises 5 subtopics, listening tasks can be provided for each item or just some of them depending on the learning objectives. These exercises can be either obligatory or optional elements of the course.

1.3.2. Reading. When it comes to reading authentic texts, pre-reading (prediction, discussion, revision of key vocabulary), while-reading (scanning and skimming) and post reading (vocabulary and grammar exercises, project work) exercises can be developed regarding the students' knowledge of the subject and the second language. How is all this different from paper-based tests? In VLE, after having done a test, students are shown their score instantly and provided with the explanation of correct answers. It saves tutor's time as

there is no need to repeat or clarify the same information to a lot of learners in the auditorium – they can read the tutor's comments at a convenient time online. Moreover, students can take advantage of *Glossary* to check on terms and notions that are new to them, discuss or offer concepts they would like to add to *Glossary*. As students have to analyze a substantial amount of information in a short time, it is a good idea for them to have a reflective log where they can take notes or ponder on what they have learned. Besides, they can share their opinions on forums and discuss thought-provoking scientific issues raised in the texts, clarify definitions of terms, compare theories and hypotheses in their national science and in English-speaking countries, etc. Step by step, reading activities entail the practice of writing skills, another essential part of an academic course.

1.3.3. Writing. VLE gives an opportunity to develop writing skills using a variety of genres. Thus, students learn how to use formal language in an essay, a project work, a review, an abstract of an article and master informal register when write a blog, a feedback, a comment, a letter to a peer, etc. For the topic «Inside the Earth» we suggest writing an expository essay «The Inside of the Earth: Theories, Hypotheses and Controversies». This task can consist of two obligatory parts: writing an essay and giving a feedback to the peer's piece of writing. In such a way students have an opportunity to show their knowledge of the topic and challenge their analytical skills when reviewing an essay of other learners. In addition, students will probably make more effort to post a good piece of writing bearing in mind that it can be viewed and assessed not only by a tutor but all the groupmates.

1.3.4. Speaking. When it comes to speaking, Face-to-Face Learning in a classroom definitely plays a key role. How can VLE be beneficial for developing speaking skills? First, students receive an access to a list of speaking topics online and take time to get ready in advance to the delivery in a classroom. For example, they have to discuss the issues as follows:

1. What are controversial facts about the Earth?
2. What do meteorites tell about the Earth interior?

Certainly, giving meaningful answers to these questions requires some preliminary research. Students can be either offered references to find the relevant information or gather it by themselves.

Second, templates, tables and various presentation tools can be provided for students to facilitate their successful performance at seminars, workshops, roundtables, etc. Third, all aforesaid activities combine together to enrich learners' vocabulary and deepen their knowledge of grammar. While working with authentic materials related to their field of study students become more confident in using L2 and foster their academic skills.

1.4. Tutor's Support and Assessment. VLE is a convenient way to introduce students to detailed assessment criteria so it is easy for them to understand what they have to do to receive a high score for a presentation, an essay or a group project. Moreover, VLE offers a wide range of online tools for support and assessment of students' academic progress. Thus, learners can watch educational videos, read lectures, FAQs, tutor's comments, do and redo exercises and see their points. Apart from monitoring students' progress in following the academic course through tests and quizzes, instructors can share their feedbacks with individuals or the whole group. The feedbacks can go in various forms – written, audio or video – it doesn't matter much. What makes a difference is the feeling that students and teachers are equally involved in the process of achieving academic goals.

Conclusions. A development of technologies has encouraged the emergence of new teaching practices in higher education. Face-to-Face Learning in the classroom has blended with Virtual Learning Environment to offer a student more ways to gain knowledge. When it comes to professionally-oriented teaching of English, VLE can be designed to provide students with online access to the course curriculum, assessment criteria, and supplementary materials. Moreover, VLE helps learners improve their subject knowledge and master academic English in their field. At their convenient time students study authentic materials and do relevant tasks to improve their listening, reading, writing and speaking skills. Digital literacy, good knowledge of the subject and professional English altogether increase employability prospects of experts on a labour market. The implementation of teaching English for Special Purposes in Virtual Learning Environment is an urgent issue of higher education in Ukraine.

References

1. Bunderson C.V. Four frameworks for viewing blending learning cases: Comments and critique / C.V.Bunderson // Quarterly Review of Distance Education. – 2003. –4(3). – P. 279–288.

2. Heather Fry. A Handbook for Teaching & Learning in Higher Education / Fry Heather, Ketteridge Steve, Marshall Stephanie [2nd ed.]. – New York : Routledge, 2003. – 525 p.

3. Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs / Ed. by Bonk C.J., Graham C.R. – San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006. – 624 p.

4. Joint Information Systems Committee (2002) MLEs and VLEs Explained, Paper 01. [Web Site]. – Access mode : <http://www.jisc.ac.uk/mle/>

5. Jonassen David. Constructivism and Computer-Mediated Communication in Distance Education / [David Jonassen, Mark Davidson, Mauri Collins, John Cambell, Brenda Hagg. // The American Journal of Distance Education. –1995. – № 9(2). – P. 7–25.

6. Osguthorpe R.T. Blended learning environment: Definitions and directions / R.T.Osguthore, C.R. Graham // The Quarterly Review of Distance Education. –2003. – № 4(3). – P. 227–233.

7. Pet'ko Lyudmila. The "Case Study" Method as Means of Formation of a Professionally Oriented Foreign Language Teaching Environment in University Conditions / Lyudmila Pet'ko // Intellectual Archive. – 2015. – Volume 4. – Num. 4 (July). Series "Education & Pedagogy". – Toronto : ShinyWordCorp. – PP. 48–65.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7974>

8. Pet'ko L.V. Teaching methods and the formation of professionally oriented foreign language learning environment in conditions of university / L.V.Pet'ko / Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – No. 4 (July/August). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 73–87. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11084>

9. Pet'ko L.V. Teaching of students' professionally oriented foreign language writing in the formation of professionally oriented foreign language learning environment / L.V.Pet'ko // Economics, management, law: innovation strategy: Collection of scientific articles. – Henan Science and Technology Press, Zhengzhou, China, 2016. – P. 356–359. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10252>

10. Picciano A.G. Blending with Purpose: The Multimodal Model / A.G.Picciano // Journal of Asynchronous Learning Networks. – 2009. – Volume 13: Issue 1. – P. 7–18.

11. Simpson A.J. The Successful Incorporation of Blended Learning into the Language Curriculum / A.J.Simpson // Advanced Education. – 2016. – Issue 5. – P. 96–107.

12. Cherednichenko H.A., Shapran L.Iu. *Model zmishanoho navchannia i yii vykorystannia u vykladanni inozemnykh mov* [Blended Learning Model and its use in teaching foreign languages]. – Access mode : <http://2015.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=83>

13. Pet'ko L.V. Development of students' cognitive activity in foreign language teaching for professional purposes by using analogy method / Pet'ko L.V. // Actual problems of globalization: Collection of scientific articles. – Midas S.A., Thessaloniki, Greece, 2016. – P. 232–237.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11301>

14. Pet'ko L.V. The formation of professionally oriented foreign language teaching environment for Math students in the conditions of university / L.V.Pet'ko // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 352–356. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10883>

Translation of the Title, Abstract to the Author's Language

УДК 37.091.22:811.111.[:004]

Лященко О., Бабій С. Проектування віртуального навчального середовища для навчання англійської мови за професійним спрямуванням.

Розглянуто віртуальне навчальне середовище як ефективний спосіб для вивчення англійської мови за професійним спрямуванням на немовних факультетах вищих навчальних закладів. Віртуальне навчальне середовище зумовлює перехід від навчання в аудиторії, де головну роль відіграє викладач, до орієнтації на студента і розвиток його вміння навчатися самостійно. Його основні елементи – відображення програми дисципліни, виклад навчального матеріалу, оцінювання, підтримка викладача, відстежування навчальної діяльності та досягнень студента – доповнює традиційне навчання в аудиторії і є корисним як для викладачів, так і для учнів. Для викладачів віртуальне навчальне середовище являє собою зручний засіб, щоб познайомити студентів з цілями курсу і результатами навчання, забезпечити їх навчальними ресурсами і критеріями оцінювання, що спрямовані на покращення навичок аудіювання, читання, усного мовлення та письма. У свою чергу, студенти освоюють фахову англійську в зручному темпі і в зручний час, поліпшують професійні знання і поглиблюють комп'ютерну грамотність, таким чином збільшуючи власні перспективи працевлаштування.

Ключові слова: змішане навчання, віртуальне навчальне середовище, навчання в аудиторії, геологія.

Subsystem von Übungen für lexikalische Kompetenz-Bildung (auf Basis von authentischen literarischen Werke)

Antonina Paletska-Iukalo

Ternopil National Pedagogical University, Ukraine

The article deals with the problem of formation of German lexical competence of future teachers based on authentic literary works. The stages and the aim of each stage of integrated lexical competence development have been analyzed; the main demands to the exercises have been defined. The subsystem of exercises for lexical competence development based on German literature has been presented. The subsystem consists of ten groups of exercises according to the aims of stages of the lexical competence acquisition. Examples of the exercises have been presented in the article.

Key words: lexical competence, subsystem of exercises, stages, authentic literary work.

„... eine jede Übung einen kleinen Schritt, und eine jede Übungssequenz eine Teilstrecke auf diesem langen und komplexen Weg zur fremdsprachlichen Reife darstellt“ [6, S. 75].

1. Die Einleitung.

Die Bildung der lexikalischen Kompetenz spielt eine wichtige Rolle in der Vorbereitung von künftigen Deutschlehrern. Lexik ist die elementare Grundlage aller menschlichen Sprachen. Sie ist das menschliche Verständigungsmittel; ohne Grammatik und ohne ihre Regeln kann man nur schlecht kommunizieren, aber ohne Wörter überhaupt nicht [8]. Darum ist Wortschatzarbeit im Fremdsprachenunterricht ein Kerngeschäft.

Die Eigenschaften des Wortschatzes, sein Umgang, seine Differenziertheit, Struktur und sein Gebrauch sind Teil der Kompetenzen in den Domänen Hören, Lesen (rezeptiver Wortschatz), Sprechen und Schreiben (produktiver Wortschatz) (2010, aus dem Französischen Original übersetzt). Im Rahmen eines Sprachkompetenzmodells für den Unterricht für zukünftigen Lehrer kann der Wortschatz nicht für sich allein betrachtet werden, sondern nur im Zusammenhang mit dem Sprachverstehen und der Sprachproduktion. Es scheint uns deshalb sehr wichtig, der Beziehungen zwischen Wortschatz bzw. lexikalischer Kompetenz und authentischen literarischen Texten nachzugehen [18].

2. Problematik auf Sicht der Theorie und Forschung.

Effektive Bildung der lexikalischen Kompetenz anhand der authentischen Kunstwerken ist ohne ausgearbeitetes Subsystem von Übungen unmöglich. Die Übungen sind den didaktischen und methodischen Prinzipien zu entsprechen und auch psycholinguistische Grundlage des Lesen, Sprechen und Schreiben in Betracht zu nehmen.

Analyse der wissenschaftlichen Forschungen zeigte, dass es eine Reihe von Wortschatzübungen bzw. lexikalische Übungen in der fremdsprachendidaktischen Literatur gibt (Kayhan J. M., Karpenko L. P., Krasnjanska O. M., Kusjmenko S. I., Lohvina S. A., Otozepko O. O., Sementschuk J. O., Targonska J., Wirthner M., u.a.). P. Scherfer [8, S.281] definiert Wortschatzübungen als „Aufgaben, welche bestimmte lexikalische Strukturbereich, darauf bezogene Aspekte des Lernalers und die dafür geeigneten Lernerstrategien und Arbeitstechniken zum Inhalt haben“. Ziel der Wortschatzübungen liegt in der Bewusstmachung lexikalischer Eigenschaften und auch in der Bewusstmachung von Lernprozessen und Kommunikationsstrategien [17, S. 220].

In der didaktischen Literatur wird der Begriff **Übung** als mehrfach wiederholter, zielgerichteter „Vollzug von gleichartigen Handlungen und Operationen zur Überführung sprachlicher Kenntnisbestände in ihrer Einheit von Form, Funktion und Bedeutung in Fertigungsbestände bzw. zu deren Festigung oder Wiederherstellung“ definiert [12, S. 231]. Das ist speziell organisierte mehrmalige Wiederholung von Operationen, Handlungen oder Tätigkeiten zu den Beherrschern oder Vervollkommen [2, S. 343]. Das Üben ist aktives Handeln, dessen Ziel die Unterstützung und Förderung des Lernalers ist, das ist der Versuch, den potenziellen natürlichen Sprachkontakt durch Planung und Aufbereitung vom Sprachmaterial zu ersetzen. Übungen können sich jedoch nicht nur auf deklaratives Wissen (Vokabelkenntnisse), sondern auch auf prozedurales Wissen (sprachbezogen und lernalbezogen) beziehen [12, S. 234]. Jede Übung vereinigt in sich die Pflichtbestandteile: Die Aufgabenstellung, das Erfüllen der Aufgabe und deren Kontrolle [4, S. 96].

Den Untersuchungsgegenstand des vorliegenden Artikels bildet ein Subsystem von Übungen für Bildung der lexikalischen Kompetenz auf Basis von authentischen literarischen Texten. Ziel dieses Beitrags ist die Präsentation ausgearbeitete integrierte Klassifikation von Wortschatz-, Lese-, Sprech- und Schreibübungen. In diesem Artikel werden die Anforderungen an Übungen, die Angabe bestimmter Übungsarten, die den Phasen der lexikalischen Kompetenz entsprechen und auch ihre Typologie definiert, begründet und

beschrieben. Unserer eingebetteten Übungstypologie liegt die von N. K. Skljarenko [4, S. 96-97] erarbeitete Typologie zugrunde.

3. Phasen der lexikalischen Kompetenz-Bildung.

Bevor wir das Subsystem von Übungen für Bildung der lexikalischen Kompetenz beschreiben, charakterisieren wir die Phasen, die die Formierung von lexikalischen Fertigkeiten bestimmen.

Friedman beschreibt drei Phasen des Lernprozesses (einführungs-motivierende Phase, Handlungsphase, Evaluierungsphase). Aufgrund dieser Klassifikation bieten wir unsere Struktur der Phasen von lexikalischen Kompetenz, die wird auf Basis von authentischen literarischen Texte gebildet. Es wurde Phasen des Wortschatzerwerbes, Phasen der Lesekompetenz, Phasen der Sprechen- und Schreibkompetenz analysiert. Die lexikalische Kompetenz ist jedoch fest mit allen anderen Kompetenzen verbunden, deshalb haben wir eine *Integration der Phasen* für die Bildung der lexikalischen Kompetenz (auf Basis von authentischen literarischen Texte) angeboten.

In *einführungs-motivierender Phase* wird die *Phase der Semantisierung* und die *Phase „vor dem Lesen“* integriert. In einführungs-motivierender Phase werden die neuen Wörter und Formulierungen einführen, so dass das Verstehen der neuen Begriffe und Formulierungen / Redemittel ermöglicht wird. Die Aufgaben dieser Phase sind: 1) Aktivieren von Vorwissen und weiteren Hintergrundmerkmalen; 2) Klären unbekannter Wörter und Textpassagen; 3) Präsentation der einzelnen Bedeutungen; 4) Schreibung der lexikalischen Einheiten erfassen und bewusstmachen; 5) Register erfassen und erproben; 6) Anwendungsbereiche erschließen.

Die *Handlungsphase* vereinigt drei Phasen: *Phase des Vokabellernens* als die Aneignung der Wörter, deren Verankerung im Gedächtnis, sodass sie dort anschließend für den freien Abruf zur Verfügung stehen [14, S. 187]; *Phase „Während des Lesens“*, und *Phase der Produktion (Sprechen und Schreiben)*. In der Handlungsphase geht es um das Lesen des authentischen literarischen Textes und um die Automatisierung von lexikalischen Fertigkeiten in Wortverbindung, im Satz, in Textteilen und im Text. Ihr Ziel, die Wörter in ihrer Vielfalt zu verwenden, liegt in Erfüllung der folgenden Aufgaben 1) das Markieren von wichtigen Wörtern; 2) das Notieren von Stichwörtern; 3) die Einteilung in Sinnabschnitte; 4) das Konstruieren, die Ergänzung, die Nutzung der Wortnetze: semantischen Netze, assoziativen

Netze u.a.; 5) bewusste Verwendung von Wörtern, Wendungen und ihre Bedeutungen; 6) selbstständiger Gebrauch der neuen Begriffe und Formulierungen: Wörter in größeren Kontext verwenden.

Während des Lesens werden auch die *kommunikativen lexikalischen Fertigkeiten* entwickelt. Nicht immer sind alle Wörter und ganze Information bekannt, deswegen ist die Entwicklung der folgenden Fähigkeiten von großer Bedeutung: 1) die Fähigkeit unbekannten sprachliches Material, das unwesentlich für Verstehen ist, zu ignorieren; 2) die Fähigkeit, die Bedeutungen unbekannten Worte durch Sprachumgebung, formenden Elemente, assoziative Verknüpfungen, Wortfamilien zu ahnen.

Die Automatisierung von lexikalischen Fertigkeiten in Wortverbindung, im Satz, in Textteilen und im Text bedeutet, dass lexikalische Einheiten in einem bestimmten Moment (sei es zum Verstehen oder zur Mitteilung) einfach abgerufen und korrekt angewandt werden können. Zur Bildung dieser netzwerkartigen Verknüpfungen zwischen einzelnen Vokabeln können gerade verschiedene lexikalische Übungen beitragen. Aus diesem Grunde sind die Übungen zur Einprägung und Integrierung von neuen Vokabeln, zur Festigung des bereits kennen gelernten Wortschatzes, zur Erweiterung des Vokabulars in dieser Phase sehr wichtig.

Evaluierungsphase (Phase der Überprüfung) korreliert mit der Phase „*Nach dem Lesen*“ und *Phase der Wortschatzüberprüfung*, die auf den Erwerb von sprachlichen Fertigkeiten, Fähigkeiten zur Synthese und Evaluation abgezielt wird. In dieser Phase sind zwei Hauptaspekte zu überprüfen: 1) Besinnung des Textes auf der semiotischen, metasemiotischen Ebene und auf der Ebene der Erarbeitung von ästhetischen Information. Es geht um die Bewertung des Textes, seine Hauptidee und Funktion; 2) Überprüfung der Wahrnehmung / des Verstehens / der Wahl von lexikalischen Einheiten, so dass sie richtig gemäß dem Plan des Ausdrucks verwendet werden.

Zugrunde der Kontrolle liegen die *Selbstprüfung*, die *Selbstreflexion* und das *reflexive Herangehen* zu den Phänomenen der Sprache und zu eigener Beherrschung von lexikalischen Einheiten. Die Studenten herstellen eigenständige Beziehungen von neuen und bekannten Wörtern und diskutieren über Wortbedeutungen. Während drei Phasen lernen die Studenten isolierte Wörter und Wörter des Kontextes in Verbindung zu bringen, dann können sie die Bedeutung einzelner Propositionen und schließlich auch komplexerer Strukturen aufbauen und es kann zu dem Prozess kommen, den Durkin als „absichtliches Denken, während dessen

Bedeutung durch Wechselwirkungen zwischen Text und Leser aufgebaut wird“ [7] bezeichnet. Die Studenten sollen bewusst sein, wie ihr Verständnis abläuft und welche Schwierigkeiten sie damit haben [18]. Um diesen Vorhang zu verbessern, ist es wichtig über literarische Tendenzen, literarische Epoche, Stil des Autors und Textsinn zu diskutieren. In diesem Zusammenhang wird die fünfte Phase der lexikalischen Kompetenz beschrieben [5, S. 57]. bezeichnet diese Phase als ***Phase der Zusammenfassung / kreative Phase***. Das ist die Phase der Anschlusskommunikation, des Umdenkungsprozesses, derer Ziel kreatives Denken zu entwickeln ist, den Inhalt auf das eigene Wissen zu beziehen und die Fähigkeit, selbständig mündliche und schriftliche Äußerungen produzieren, zu verbessern. In dieser Phase sind die kreativen Arbeitsformen in Gruppenarbeit, „Werkstattunterricht“ u.a. von großer Bedeutung [10].

4. Subsystem von Übungen: Gruppen, Übungstypen, Aufgabenformen.

Bei der Erarbeitung des Subsystems von Übungen haben wir den Lernprozess in die Arbeitsbereiche gegliedert. Dabei handelt es sich um solche Aspekte: „Lesen und Verstehen“ (Umgang mit Texten); „Wortschatzarbeit“ (die Wortschatzarbeit wird in ganz unterschiedliche Kontexte und Lernbereiche eingebunden); „Erzählen und Schreiben“ (rhetorische Kommunikation in mündlicher und schriftlicher Form); „Untersuchen und Begreifen“ (Sprachanalyse, Wortschatzarbeit, Analyse von linguistischen Besonderheiten der deutschen Sprache).

Zum sinnvollen Einüben der lexikalischen Einheiten hat sich die Arbeit mit systematischen Zusammenstellung verschiedener Aufgaben bewährt. Entsprechend den beschriebenen Phasen von lexikalischen Kompetenz, die wird auf Basis von authentischen literarischen Texte gebildet, besteht das Subsystem von Übungen aus zehn Gruppen der Übungen. Die Gruppen von Übungen lassen sich „analog zu den Phasen“ des Erwerbsprozesses in „Verstehens-, Speicher-, Abruf- und Produktionsstrategien“ unterschieden [13, S. 70].

Wir präsentieren eine ***Klassifizierung*** von *Gruppen von Übungen* mit den entsprechenden *Übungstypen* und *möglichen Aufgabenformen* in jeder Phase der lexikalischen Kompetenz:

Tabelle 1

EINFÜHRUNGS-MOTIVIERENDE PHASE		
Gruppen von Übungen	Übungstypen	Mögliche Aufgabenformen
<i>Übungen für Aktivieren von Vorwissen und weiteren Hintergrundkenntnissen</i>	· rezeptive · rezeptiv-reproduktive · nicht-kommunikative	· Erwartungen an den Text formulieren · das Thema des Textes (die bekannte Tatsachen) besprechen · die soziokulturellen Besonderheiten erklären
<i>Übungen für Präsentation, Semantisierung und Klären unbekannten lexikalischen Einheiten</i>	· kommunikative · individuelle Übungen · paar- und Gruppenübungen	· Wortbedeutungen durch Assoziationen zusammentragen · Wörterlisten erstellen, ergänzen · Aus Wörterlisten Wörter zum Einsetzen auswählen, unpassende Wörter herausstreichen · Wortnetze ergänzen · Wortbedeutungen definieren · Wortbedeutungen recherchieren, dabei auch verbundene Begriffe finden · Auswahl von Wörtern oder Wortgruppen aus einem Set treffen und Auswahl begründen · Einsetzübungen (Lückentext, Synonyme finden, Gegenteil finden)
HANDLUNGSPHASE		
<i>Übungen für Automatisierung des Gebrauchs von LE in Wortverbindungen/Wendungen</i>	· rezeptive · rezeptiv-reproduktive · produktive · kommunikative	· Texte mit Schlüsselwörtern erschließen · Wortgruppen ersetzen · Lückentexte ergänzen
<i>Übungen für Automatisierung des Gebrauchs von LE in Sätzen und Texten</i>	· motivierte · individuelle Übungen · paar- und Gruppenübungen	· Mündliches und schriftliches Formulieren von informativen von informativen Texten und Textpassagen · Textzusammenfassungen formulieren
<i>Übungen für Texterarbeitung/Textanalyse</i>		· Text lesen · Textstellen klären · Die Hauptidee besprechen · Im Text enthaltene Information aufnehmen · Trennung von Wichtigem und Unwichtigem
<i>Übungen für selbstständigen Gebrauch der neuen LE und Formulierungen</i>		· Debatte führen · Situationen beschreiben Dialoge/Monologe formulieren · Partnerinterview

EVALUIERUNGSPHASE/PHASE DER KONTROLLE		
Übungen für Aufbau einer Wortschatzanalysekompetenz	· reproduktive · produktive · kommunikative · motivierte	· Auswahl von lexikalischen Einheiten in Texten prüfen/korrigieren
Übungen für Überprüfung des Verständnis der Texten - auf der semiotischen Ebene - auf der metasemiotischen Ebene - auf der Ebene der Erarbeitung von ästhetischen Information	· individuelle Übungen · paar- und Gruppenübungen · Übungen mit der Lehrerkontrolle · Übungen mit der Selbstkontrolle · Übungen mit der gegenseitigen Kontrolle	· Überprüfung des Textverständnisses · Erzählwettbewerb – einen spannenden Schluss für eine Geschichte finden
PHASE DER ZUSAMMENFASSUNG/KREATIVE PHASE		
Übungen für kreatives Gebrauch der LE in eigenen - mündlichen/sprachlichen - schriftlichen Mitteilungen	· produktive · kommunikative · motivierte · individuelle Übungen · paar- und Gruppenübungen	· Die Funktion des Textes bestimmen und den Text bewerten · Geschichten weitererzählen · Situationen/Texte gestaltend interpretieren · Artikel/Briefe schreiben · Präsentation von Arbeitsergebnissen in Vorträgen · Lerntagebücher erstellen
Übungen für kreativen Umgang mit dem Vokabular		

Bei jeder einzelnen Übung sollte man sich jedoch das übergeordnete langfristige Ziel aller Übungstypen vor Augen halten, und dies sollte das Erreichen der fremdsprachlichen Kommunikationsfähigkeit und Sprachsensibilisierung sein [4, S. 86].

Die Übungen zielen darauf ab, einerseits das Sprachmaterial zu beherrschen, auf der anderen Seite das angeeignete Material in kommunikativen Akten anzuwenden [14, S. 78].

In diesem Zusammenhang ist es wichtig die Beispiele von Übungen zu geben. Übungen für Bildung der lexikalischen Kompetenz (die wird aus Basis von authentischen literarischen Texten gebildet) in der einführungs-motivierende Phase:

Übung 1. (Gruppe für Aktivieren von Vorwissen und weiteren Hintergrundkenntnissen. Ziel: Vorwissen aktivieren, zum Lesen motivieren.

Kurzgeschichte „Der andorranische Jude“ von Max Frisch.

Charakteristik der Übung: rezeptiv-reproduktive, kommunikative, motivierte, Gruppenübung.

Instruktion: *Max Frisch schrieb die Geschichte, die er „Prosaskizze“ nennt. Er veröffentlichte sie in seinem „Tagebuch 1946-1949“. Eine Prosaskizze ist ein impressionistisches Prosastück, sie will Eindrücke und Empfindungen literarisch festhalten. In der Prosaskizze spielen sinnliche Eindrücke wie Farben, Licht, Töne, Gerüche und dadurch hervorgerufene Stimmungen eine wesentliche Rolle. Die skizzenhafte Kürze betont die Flüchtigkeit des Augenblicks, der die Eindrücke und Empfindungen hervorbringt.*

Finden Sie in der Geschichte Wörter / Wortverbindungen, die sinnliche Empfindungen beschreiben.

Übung 2. (Gruppe für Aktivieren von Vorwissen und weiteren Hintergrundkenntnissen. Ziel: Vorwissen aktivieren, zum Lesen motivieren.)

Charakteristik der Übung: rezeptiv-reproduktive, kommunikative, motivierte, Paarübung.

Instruktion: *Die Ort der Handlung ist das Andorra: „Das Andorra...hat nichts zu tun mit dem wirklichen Kleinstadt dieses Namens, gemeint ist auch nicht ein anderer wirklicher Kleinstadt; Andorra ist ein Name für ein Modell“.*

Ordnen Sie die Erläuterungen den Wörtern zu und überlegen:

- *wofür Andorra ein Modell ist?*
- *warum Max Frisch keinen Ort in Deutschland gewählt hat, wo es doch naheliegt, an die Judeverfolgungen zu denken?*

a) Das Andorra	b) Das Modell
1) Grundstruktur, Reduzierung auf die wesentlichen Zusammenhänge und Abläufe, sozusagen etwas Musterhaftes	
2) Unbestimmte Zeit und Ort, es könnte immer überall	
3) Vorbild des Verhaltens der Menschen gegenüber Minderheiten, besonders in Krisenzeiten passieren	

Übung 3. (Gruppe für Präsentation, Semantisierung und Klären unbekannten lexikalischen Einheiten), **Ziel:** Präsentation der einzelnen Bedeutungen, Transformation und Definierung von neuen Wörtern.

Kurzgeschichte „Der andorranische Jude“ von Max Frisch.

Charakteristik der Übung: rezeptive, kommunikative, motivierte, individuelle Übung.

Instruktion: Schreiben Sie die entsprechenden Verbe (Derivate) zu den Nomen, wie im Beispiel:

1. Der Umgang	a. Umgehen mit D.
2. Die Schärfe	b.
3. Das Verhältnis	c.
4. Das Zucken	d.
5. Der Verdacht	e.
6. Die Gunst	f.
7. Die Anbiederung	g.
8. Die Rachsucht	h.
9. Das Anderssein	i.
10. Das Vertrauen	j.

Übungen für Bildung der lexikalischen Kompetenz (die wird auf Basis von authentischen literarischen Texten gebildet) in der Handlungsphase:

Übung 3. (Gruppe für Automatisierung des Gebrauchs von lexikalischen Einheiten (in Wortverbindungen/Wendungen)), **Ziel:** bewusste Verwendung von Wörtern, Wendungen und ihre Bedeutungen.

Kurzgeschichte „Der andorranische Jude“ von Max Frisch.

Charakteristik der Übung: rezeptive, kommunikative, motivierte, individuelle Übung.

Instruktion: *Kombinieren Sie! Finden Sie die passenden Wörtern (Verb/Adjektiv/Substantiv):*

1. Die Schärfe	a) zum Geld
2. Das Verhältnis	b) denken
3. Wortlos	c) fehlen
4. Das Zucken	d) des Intellektes

5. Das Wort in den Mund	e) der Mundwinkel
6. j-m an Takt	f) der Leidenschaft
7. Rundheraus	g) des Vertrauens
8. Die Hitze	h) des Verstandes
9. Die Kälte	i) sagen
10. Die Wärme	j) nehmen

Übung 4. (Gruppe für kreativen Gebrauch der LE in eigenen schriftlichen Mitteilungen). Ziel: bewusste Verwendung von Wörtern, Wendungen und ihre Bedeutungen.

Kurzgeschichte „Der andorranische Jude“ von Max Frisch.

Charakteristik der Übung: produktive, kommunikative, motivierte, Gruppenübung.

Instruktion: *Transformieren Sie die Kurzgeschichte von Max Frisch in ein anderes Genre:*

- 1) *Machen Sie einen Dialog zwischen der Hauptperson und den Andorranern (Stil des Alltagsverkehrs).*
- 2) *Schreiben Sie einen Artikel in die Zeitung. Benutzen Sie dabei die Information aus der Kurzgeschichte. (Stil der Presse und Publizistik).*

5. Zusammenfassung.

Im Zuge der Überarbeitung der authentischen literarischen Texte lernen die Studenten, den betreffenden Wortschatz bewusst und kontextadäquat zu verwenden. Zusammenfassend lässt es sich sagen, dass wir in diesem Artikel den Begriff „die Übung“ definiert haben, die Phasen der lexikalischen Kompetenz, die auf Basis von authentischen literarischen Texte gebildet wird, begründet haben. Darin ist auch das Subsystem für Bildung von integrierten lexikalischen Kompetenz dargestellt worden. Die gesammelten Erfahrungen können für die weiteren Untersuchungen im Wortschatzbereich einen Beitrag leisten.

LITERATUR

1. Dolyna A. V. Metodyka vdoskonalennia fonetychnoi kompetentnosti u majbutnih uchyteliv anhliskoi movy u samostijnij roboti: dys. ... kand. Ped. Nauk: 13.00.02 / A. V. Dolyna. – Kuiv, 2012. - 190 p.
2. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv / [O.B. Bigych, N.F. Borysko, H. E. Borecka ta in.]; za zahaln.red. S.U. Nikolaievoi. – K.: Lenvit, 2013. – 590 p.

3. Novitni tendentsii rozvytku filolohichnoi osvity v konteksti intehtratsii u evropejskuj prostir: materialy II Mizhnarodnoi naykovo-praktychnoi konferentsii 11-15 kvitnja 2016, Mykolaiv, Ukraine / Mykolaivskyj natsionalnij universytet imeni V. O. Sukhomlunskoho – Mykolaiv, 2016. – 386 p.
4. Skljarenko N. K. Suchasni vymohy do vprav dlja formuvannja inshomovnykh movlennevykh navychok I vmin / N. K. Skljarenko // Mizhnarodna naykovo-praktychna konferentsia: Inozemni movy siohodni i zavtra. Tezy dopovidej. – Ternopil, 1999, - S. 96-97.
5. Vdovina T. O. Metodyka navchannia maibutnikh uchyteliv inozemnoii movy chytannia anhliyskykh khudozhnykh tekstiv: dys. ... kandydata ped. nauk: 13.00.02 / Vdovina Tetiana Oleksandrivna. – Drohobych, 2002. – 282 p.
6. Beile, Werner (2009): "Üben und Übungsformen". In: Jung, Udo O. H. (ed.) (2009): Praktische Handreichung für Fremdsprachenlehrer. Frankfurt a. M, Peter Lang: 74–81. (Bayreuther Beiträge zur Glottodidaktik).
7. Durkin, D. (1993). Teaching them to read (6th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
8. Frischkopf, A. Wortschatzarbeit. [Online:http://www.phlu.ch/fileadmin/media/phlu.ch/ab/fw/BA_Wortschatzarbeit.pdf].
9. Kehrin, A. S. Strategien zum Wortschatzerwerb im Englischunterricht. Bachelorarbeit. Institut für Englische Philologie. Didaktik des Englischen. 2013. [Online:http://www.diss.fuberlin.de/docs/receive/FUDOCs_document_000000017667].
10. Kontio, Janette. Bereiche der lexikalischen Kompetenz in Wortschatzübungen anhand der Lehrbuchserien 'In Touch' und 'Genau' [Online: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-200910093974>].
11. Lehmann, A., Pilz, A., Sarich, T. Wortschatzarbeit im Deutschunterricht [Online: <http://docplayer.org/13501707-Wortschatzarbeit-im-deutschunterricht-astrid-lehmann-anett-pilz-thea-sarich.html>].
12. Löschmann, Martin (1993): Effiziente Wortschatzarbeit. Alte und neue Wege. Frankfurt a. M., Peter Lang. 237 S.
13. Neveling, Christiane (2004): Wörterlernen mit Wörternetzen. Eine Untersuchung zu Wörternetzen als Lernstrategie und als Forschungsverfahren. Tübingen, Narr.
14. Rampillon, Ute/Zimmermann, Günter. Strategien und Techniken beim Erwerb fremder Sprache / Ute Rampillon / Günther Zimmermann. 1. Aufl. - Ismaning: Hueber, 1997 (Forum Sprachen). 191 S.
15. Scherfer, Peter (2007): "Wortschatzübungen". In: Bausch, Karl-Richard et al. (eds.) (2007): Handbuch Fremdsprachenunterricht. Tübingen/Basel, Francke: S. 280–283.
16. Steinhoff, Torsten (2008b): Kontroversen erkennen, darstellen, kommentieren. In: Bons, Iris/Kaltwasser, Dennis/Glönning, Thomas (Hg.): Fest-Platte für Gerd Fritz. Gießen. 13 Seiten. [Online: www.festschrift-gerd-fritz.de/files/steinhoff_2008_kontroversen_erkennen_darstellen_und_kommentieren.pdf].

17. Targońska, Joanna (2013): "Wortschatzübungen zur Förderung der sprachlichen Kreativität". In: Szczepaniak-Kozak, Anna/Lankiewicz, Hadrian (eds.) (2013): Creative potential of the word: From fiction to education. Pila, Wydawnictwo PWSZ im. S. Staszica w. Pile: 219–236.
18. Wirthner, M. Literarität, lexikalische Kompetenz und Wortschatz. Leseforum.ch. Online Plattform für Literarität. [[Online:http://www.leseforum.ch/myUploadData/files/2012_1_Wirthner_Editorial_DE.pdf](http://www.leseforum.ch/myUploadData/files/2012_1_Wirthner_Editorial_DE.pdf)].

The Training Masters of Professional Education in Modern European Integration Processes

Humeniuk Tetiana

Ph.D., Associate Professor

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article outlined problems in the system of vocational education and training in Ukraine, solution of which is possible by improving the legislation in the field of education; ensure a close relationship of educational services market and labor market; the formation of effective financial and economic mechanisms to ensure the vocational education and training; the use of international experience and creation of unified information space; to achieve high quality and efficiency of training, to ensure the professionalism of pedagogical staff.

On the basis of the law of Ukraine "On higher education" and the classification of professions, the definition of the educational degree "master" and the interpretation of the concept "qualification" is given; the qualification, which relates to the activity professional preparation and staff development in the workplace and in business and professional qualifications directly within the specialization specialty 015 Professional education.

Key words: vocational education and training masters of vocational education, job construct, labor market, European integration processes.

Актуальність дослідження. Неможливо заперечувати той факт, що протягом останніх років потенціал робітничих кадрів в Україні стрімко знизився у порівнянні з розвинутими європейськими країнами. Це зумовлено цілою низкою проблем, однією з яких є криза у системі професійної освіти і навчання. Як наслідок, роботодавців не задовольняє якість підготовки виробничого персоналу.

Застарілість і недосконалість законодавчих та інших нормативно-правових актів регулювання системи професійної освіти, фінансування навчальних закладів за залишковим принципом, недостатній рівень підготовки педагогічних кадрів, є основними гальмуючими факторами формування єдиних концептуально узгоджених та науково-обґрунтованих державних підходів щодо розвитку системи професійної освіти і навчання.

Вітчизняні та зарубіжні вчені й практики постійно звертаються до проблем удосконалення професійної освіти у вищій школі. Так, В.Андрущенко, А.Дьомін, І.Зязюн та багато інших науковців досліджували закономірності формування професійних і особистісних якостей фахівця. У свою чергу, Р.Гуревич, Н.Ничкало та ін. займались розвитком теорії професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз цілої низки наукових праць, керівних та

звітних документів у галузі освіти [2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10] дозволив визначити, що вирішення окреслених проблем має здійснюватись шляхом удосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів, якими регулюються питання сфери професійної освіти, врахування ними змін, що відбуваються в економіці і суспільному житті країни; забезпечення взаємозв'язку ринку освітніх послуг і ринку праці; досягнення якості і результативності професійної освіти і навчання; формування ефективних фінансово-економічних механізмів у системі професійної освіти; створення єдиного інформаційного простору; поглиблення міжнародного співробітництва в галузі освіти; підвищення соціального статусу і професіоналізму педагогічних працівників, посилення їх державної підтримки. Співучасниками даного процесу є Міністерство освіти і науки України, вищі навчальні заклади, Національна академія педагогічних наук, Федерація роботодавців України та представники країн європейського освітнього простору.

Сьогодні одним із основних завдань є забезпечення якості підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до оновлених структур і змісту державних стандартів професійно-технічної освіти; системного стажування педагогічних кадрів на виробництві та у сфері надання послуг з метою вивчення сучасного обладнання, техніки та нових технологій. Слід зазначити, що темпи розвитку сучасної економіки, науково-технічний прогрес та досягнення в галузі інформаційних технологій вимагають оновлення змісту професійної освіти, а також пошуку можливостей отримання додаткової кваліфікації студентів вищих навчальних закладів з метою підвищення їх конкурентоздатності, потрібності на вітчизняному ринку праці та можливості реалізації себе в євроінтеграційних процесах.

Позитивним надбанням європейських та інших зарубіжних країн є Європейська система кваліфікацій та Європейська кваліфікаційна рамка, що слугує базою для адаптації національних кваліфікаційних систем. Європейська система кваліфікацій за «Болонським стандартом» [1], прийнятим Бергенським Комюніке 2015 р., являє собою три цикли навчання, які відповідають рівням Міжнародної стандартної класифікації освіти – ISCED-97, а саме: «Бакалавр» - перший цикл; «Магістр» - другий цикл; «Доктор PhD» - третій цикл.

Як зазначає Н.Мачинська «Система вищої освіти України зазнала значних змін,

що пов'язані з розвитком ринкових відносин, процесами глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства. Вища освіта сьогодні потребує модернізації фундаментальних положень, що зумовлено входженням України у Європейський освітній простір та підписанням Болонської угоди, згідно з якою у систему вищої освіти України запроваджується ступенева підготовка фахівців в умовах вищих навчальних закладів. При цьому, підготовка магістрів повинна спрямовуватись на формування фахівці нової генерації, здатних до професійної, наукової та інформаційної діяльності в реаліях глобальної економіки» [4].

Згідно Закону України «Про вищу освіту», магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або освітньо-науковою програмами [6].

Сьогодні постає питання визначення кваліфікації магістрів, зокрема проводиться пошук кваліфікаційного конструкту магістра за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). При цьому, слід зазначити, що у дипломі чи іншому документі про професійну підготовку кваліфікація визначається через назву професії.

Згідно Класифікатора професій ДК 003:2010 КП, кваліфікація – це здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи [7]. Кваліфікація визначається рівнем освіти та спеціалізації. Спеціалізація пов'язана як з необхідною галуззю знань, використовуваними інструментами чи устаткуванням, так і з продукцією яка виробляється, або надаваними послугами і відповідає певною мірою деталізованому колу професійних завдань та обов'язків.

У класифікаторі професій другий розділ під назвою «Професіонали» вміщує професії, що передбачають високий рівень знань у галузі фізичних, математичних, технічних, біологічних, агрономічних, медичних та гуманітарних наук. Професійні завдання полягають у збільшенні існуючого фонду (обсягу) знань, застосуванні певних концепцій, теорій та методів для розв'язання певних проблем чи в систематизованому викладенні відповідних дисциплін у повному обсязі. До цього розділу належать професії, які вимагають від працівника кваліфікації за дипломом про повну вищу освіту, що відповідає рівню спеціаліста, магістра.

Відповідно до Концепції підготовки магістрів в Україні [3] передбачається підготовка майбутніх фахівців за трьома напрямками: 1) дослідницький, що передбачає поглиблення досліджень в одній з наукових галузей; 2) професійний, що охоплює розвиток професійних та формування управлінських компетентностей у певній галузі професійної діяльності; 3) кар'єрний, що передбачає вдосконалення (просування) здобутих теоретичних знань і практичного досвіду для кар'єрного зростання та підготовки до здійснення управлінської діяльності.

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти в Україні найбільше уваги приділяється підготовці магістрів саме професійного напрямку.

Тож, враховуючи досвід підготовки магістрів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) в Україні, результати проведеного аналізу кадрового забезпечення сучасних виробництв та сфери обслуговування спеціалістами з підготовки та розвитку персоналу, вимог до змісту освіти та дослідження основних проблем підготовки фахівців, інтеграції освіти, науки та виробництва, з метою забезпечення неперервності професійної освіти і навчання та професійної мобільності випускників ВНЗ на ринку праці, нами запропоновано кваліфікаційний конструкт магістрів з професійної освіти, який, на нашу думку, повинен визначатись у дипломі випускника магістратури відповідної спеціальності, що представлено на табл. 1:

Таблиця 1

Кваліфікаційний конструкт магістрів з професійної освіти

015 Професійна освіта. Дизайн	2310	Викладач університету та вищого навчального закладу
	2412.2	Професіонал з розвитку персоналу
	2452.2	Дизайнер меблів
	2452.2	Дизайнер одягу та інші
015 Професійна освіта. Економіка	2310	Викладач університету та вищого навчального закладу
	2412.2	Професіонал з розвитку персоналу
	2441.2	Економіст з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності
	2441.2	Економічний радник та інші
015 Професійна освіта. Туризм	2310	Викладач університету та вищого навчального закладу
	2412.2	Професіонал з розвитку персоналу
	2481.2	Екскурсознавець

	2481.2	Туризмознавець та інші
015 Професійна освіта. Готельно-ресторанна справа	2310 2412.2 2482.2 2482.2	Викладач університету та вищого навчального закладу Професіонал з розвитку персоналу Фахівець з готельної справи Фахівець з ресторанної справи та інші
015 Професійна освіта. Деревообробка	2310 2412.2 2149.2 2149.2	Викладач університету та вищого навчального закладу Інженер з підготовки кадрів Інженер-конструктор Інженер-технолог та інші
015 Професійна освіта. Технології виробів легкої промисловості	2310 2412.2 2149.2 2149.2	Викладач університету та вищого навчального закладу Інженер з підготовки кадрів Інженер-конструктор Інженер-технолог та інші
015 Професійна освіта. Харчові технології	2310 2412.2 2149.2	Викладач університету та вищого навчального закладу Інженер з підготовки кадрів Інженер-технолог та інші

Висновки. Отже, на нашу думку, запропоноване визначення кваліфікаційного конструкту майбутніх магістрів з професійної освіти є суттєвим кроком до вирішення проблеми підготовки фахівців відповідного рівня освіти в сучасних євроінтеграційних процесах та з урахуванням вимог вітчизняного ринку праці. Подальших науково-практичних розвідок та розробок вимагає зміст освіти майбутніх магістрів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), який забезпечить кожний складник кваліфікації.

References

1. Baidenko V. Y. *Bolonskyi protsess: strukturnaia reforma vyssheho obrazovaniia Evropy* [The Bologna process: structural reform of higher education in Europe]. – М. : Yssledovatelskyi tsentr problem kachestva podgotovky spetsyalystov, 2013. – 128 p.
2. Gumenyuk T.B. Stupeneva pidgotovka faxivciv dlya osvitoi galuzi "Tekhnologiyi" [Preparing experts for educational field "Technology" / T.B. Gumenyuk, O.M. Korecz / Naukovy chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 5. Pedagogichni nauky: realiyi ta perspektyvy. Issue 30: zb.nauk. pr. – К. : Vyd-vo NPU imeni M.P.Dragomanova, 2011. – P. 44–51.

3. Kласyfikator profesii DK 003:2010; KP [Classifier of professions] [Web site]: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – Access mode : http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/nac_kls/op_dk003_2016.htm
4. Machynska N. I. *Pedahohichna osvita mahistrantiv vyshchyykh nachalnykh zakladiv nepedahohichnoho profilu* : [monohrafiia] [Pedagogical education of students of higher educational institutions of non-pedagogical profile] / N. I. Machynska ; za red. S. O. Sysoievoi. – Lviv : LvDUVS, 2013. – 416 p.
5. Pet'ko L. V. «Nevyznachenist' yakosti» z ogljadu na modernizaciju systemy osvity v Ukrai'ni [“Uncertainty on quality” to the modernization of the education system in Ukraine] / Dyrektor shkoly, liceju, gimnazii'. – 2012. – № 3. – S. 56–62.
6. Pro vyshchu osvitu / Zakon Ukrainy № 1556-VII vid 01.07.2015 r. [The law of Ukraine "On higher education"] [Web site]. – Access mode : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Pro Kontseptsiiu orhanizatsii pidhotovky mahistriv v Ukraini [The Concept of masters training in Ukraine] / Nakaz MON Ukrainy No 99 vid 10.02.2010 r. [Web site]. – Access mode : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS12399.html
8. Humeniuk Tetiana. Modern visions of competences for vocational education teacher / Tetiana Humeniuk // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 422-429.
9. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467-472.
10. Tytova N. M. Features educational assessment of future teachers' educational achievements in vocational education / N. M. Tytova // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 366–369.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.22:62/69

Гуменюк Тетяна. Підготовка магістрів професійної освіти в сучасних євроінтеграційних процесах.

У статті окреслені проблеми у системі професійної освіти і навчання в Україні та шляхи їх вирішення.

На основі Закону України «Про вищу освіту» та Класифікатора професій дано визначення освітнього ступеня «магістр» та тлумачення поняття «кваліфікація», відповідно до чого запропоновано кваліфікаційний конструкт магістра з професійної освіти. Основними складниками кваліфікації, яку пропонується визначати у дипломі про професійну підготовку, є педагогічна кваліфікація; кваліфікація, яка відповідає діяльності професіонала з підготовки та розвитку персоналу на виробництві та в бізнесі, і безпосередньо професійна кваліфікація відповідно до спеціалізації

спеціальності 015 Професійна освіта.

Ключові слова: професійна освіта і навчання, магістри з професійної освіти, кваліфікаційний конструкт, ринок праці, євроінтеграційні процеси.

Література

1. Байденко В. И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы / В.И.Байденко. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2013. – 128 с.
2. Гуменюк Т.Б., Корець О.М. Ступенева підготовка фахівців для освітньої галузі «Технології» / Т.Б. Гуменюк, О.М. Корець / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 30: збірник наукових праць / за ред. проф. М. С. Корця. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 44-51.
3. Класифікатор професій ДК 003:2010; КП [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/nac_kls/op_dk003_2016.htm
4. Мачинська Н.І. Педагогічна освіта магістрантів вищих начальних закладів непедагогічного профілю: [монографія] / Н.І.Мачинська ; за ред. С.О.Сисоевої. – Львів : ЛьвДУВС, 2013. – 416 с.
5. Петько Л.В. «Невизначеність якості» з огляду на модернізацію системи освіти в Україні / Л.В.Петько // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2012. – №3. – С. 56–62.
6. Про вищу освіту / Законодавство України. Закон України № 1556-VII від 01.07.2015 р. [Електронний ресурс] / – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні / Наказ МОН України № 99 від 10.02.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS12399.html
8. Humeniuk Tetiana. Modern visions of competences for vocational education teacher / Tetiana Humeniuk // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 422-429.
9. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467-472.
10. Tytova N.M. Features educational assessment of future teachers' educational achievements in vocational education / N.M.Tytova // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 366-369.

Modern Prospects in Development of Vocational Education in Ukraine

Tytova Nataliya

Ph.D., Associate Professor

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article analyzes the ways of development of modern vocational education in light of the concept «New Ukrainian School». The author addresses the problem of training future vocational teachers training in information technology development of society. Grounded the diversification of psychological and pedagogical learning of vocational teachers training in order to extend the range of interaction in the system «teacher-student». Represented key categories that determine teaching the future vocational teachers in education reform, which includes the introduction of new mechanisms for training and education, rules of communication and orientation in information educational space, diagnostic procedures, student's achievements, culture in management and cooperation. In this research, the future vocational teachers training are presented in the ways of lifelong education, critical thinking (it includes the ability to engage in reflective and independent thinking), setting goals, working in a team, ыskills to communicate in a multicultural environment.

Key words: vocational education, vocational teachers training, higher education.

Актуальність дослідження. Провідна роль у реформуванні освіти належить педагогам, які сприйняли сучасні трансформації і активно запроваджують їх у навчальний процес підготовки майбутніх фахівців. Під сучасними трансформаціями розуміємо актуальні тенденції розвитку освіти, а саме, – професійна мобільність [9; 4; 11], освіта впродовж усього життя [6; 7; 8], наскрізна технічна підготовка молоді [2; 12], диверсифікація професійної освіти [14; 10]. Одне із завдань Закону України «Про професійно-технічну освіту» визначено як «задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках [5, с. 3]». Вплинути на якість підготовки робітничих кадрів можливо завдяки посиленню статусу професійно-педагогічної освіти, що формує педагогічні кадри для потреб професійно-технічної освіти.

Професійно-педагогічна освіта є специфічним інтегративним видом професійної освіти, що принципово відрізняється від педагогічної і від традиційної професійно-технічної освіти [7, с. 392; 13].

Тема дослідження є складовою держбюджетної науково-дослідної роботи

кафедри теорії та методики професійної підготовки та кафедри промислової інженерії та сервісу «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (державний реєстраційний номер 0115U000552) НПУ імені М.П.Драгоманова.

Виклад основного матеріалу. Професійно-педагогічна освіта, як динамічна система, що залежить від тенденцій розвитку економіки, може бути якісною за умови випередження інформаційно-технологічного розвитку суспільства та наскрізної неперервної професійної підготовки молоді [6, с. 16]. У світлі цього виникає актуальна проблема вирішення завдань моніторингу, прогнозування і розвитку ринку освітніх послуг з метою забезпечення якісної професійно-педагогічної освіти, а саме: 1) комплексне дослідження ринку освітніх послуг; 2) оновлення та диверсифікація підготовки майбутнього фахівця; 3) моніторинг якості освітніх послуг; 4) маркетингова діяльність щодо розвитку освітніх послуг; 5) оновлення та модернізацію матеріально-технічної бази; 6) гарантоване працевлаштування майбутнього фахівця.

Вважаємо, що перспективи розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні мають визначені факторами соціально-економічного, культурного та науково-технічного характеру: 1) стійкий розвиток економіки, стрімкий зріст наукоємності виробництва; 2) інтенсивне розширення об'єму науково-технічної інформації швидке оновлення технологій, пріоритетне запровадження інновацій; 3) зростання ролі практичної значимості наукових досліджень на межі різних напрямків наук та інші [7].

Погоджуємося з позицією В.Радкевич, що «впровадження інноваційних форм професійного навчання потребує від педагога переходу на позиції дослідника та експериментатора», що призводить до перевантаження у позаурочний час, але разом з тим, інноваційна діяльність притаманна ентузіастам та фахівцям, чия праця дістає схвалення і достойну матеріальну винагороду [8, с. 350]. Поряд з цим прогресує цифровий розрив між учителем і учнем, що проявляється у нездатності багатьох педагогів використовувати сучасні засоби для роботи онлайн чи оффлайн у різноманітних проектах, проводити спільні дослідження з учнями, опрацьовувати бази даних, робити висновки за допомогою хмарних технологій [3].

Згідно проекту концепції «Нова українська школа» в середній освіті України планується створення профільної середньої освіти, яка має два спрямування навчання: 1) «академічне, із поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на

продовження навчання в університеті; 2) професійне, яке поряд зі здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечує отримання першої професії (не обмежує можливість продовження освіти)» [3, с. 23].

Виникає потреба розширення і удосконалення мережі окремих від школи навчальних закладів: академічних ліцеїв, професійних ліцеїв та профільних коледжів. У проекті концепції «Нова українська школа» проголошено, що «молоді люди, які закінчили профільну школу, розумітимуть свою майбутню роль у родині, професійній діяльності, суспільстві [3, с. 23]», а це означає, що педагоги, які будуть забезпечувати підготовку у профільній школі, повинні бути фахівцями нової формації – «агентами змін» [3, с. 2].

Відтак, у нашому дослідженні майбутні педагоги професійного навчання моделюються як фахівці, що здатні навчатися впродовж всього життя, здатні критично мислити, досягати поставлені цілі, співпрацювати у команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі [14; 10]. Вважаємо, що завдяки диверсифікації психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання можливо реалізувати довготермінову реформу «Нова українська школа» [14].

Диверсифікація підготовки педагога професійного навчання матиме два спрямування: вертикальне і паралельне. Вертикальне забезпечить можливість підвищення освітнього статусу молоді, завдяки наскрізної технічної підготовки молоді від профільної школи до вишу. Паралельне спрямування буде забезпечувати підвищення мобільності майбутніх педагогів професійного навчання на ринку праці шляхом освоєння ними нових видів і способів професійної діяльності, на основі компетентнісного підходу, набуття професійної майстерності в обраній сфері трудової діяльності [10].

Висновки. Реформування професійно-педагогічної освіти є нагальною першочерговою задачею українського суспільства. Значення підготовки педагога професійного навчання вважаємо однією з найважливішою характеристикою перспективи розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні. Багаторівнева, багатоступенева, поліпрофільна система професійно-педагогічної освіти сприятиме формуванню фахівців різного рівня кваліфікації, що можливо здійснити завдяки диверсифікації професійно-технічної (професійної) освіти.

References

1. Vernydub R.M. *Rozghortannia novoi dydaktychnoi modeli profesiino-pedahohichnoi pidhotovky suchasnoho vchytelia* [[Deploying a new didactic model of professionally pedagogical training modern vocational teacher]] / R.M.Vernydub // Nova paradyhma. – 2011. – Vyp. 104. – P. 22–31
2. Korecz M.S. *Reformuvannya systemy profesijnoyi pidgotovky vchyteliv texnologij v umovax vhozhdennya v Yevropejskyj osvितnij prostir* [The reformation of professional training system of technologies teachers in terms of entry into the European educational space] / M.S.Korecz // Naukovyj chasopys Nac.ped. un-tu imeni M.P.Dragomanova. Seriya 5, Pedagogichni nauky : realiyi ta perspektyvy : zb. nauk. pr. / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Nacz. ped. un-t im. M. P. Dragomanova. - K. : Vyd-vo NPU im. M.P.Dragomanova, 2008. – Issue 13 : Do 175-richchya NPU im. M. P. Dragomanova. – P. 120–123.
3. «Nova ukrainska shkola» : kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly [«New Ukrainian School»: conceptual bases of secondary school reform] / [za red. M. Hryshchenko] – Access mode : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>
4. Pet'ko L.V. *Pedagogichna sutnist' u vyznachenni ponjattja «osvitnje seredovyshhe»* (Pedagogical Point of Learning Environment in the Theoretical Approaches) / Gumanitarnyj visnyk DVNZ «Perejaslav-Hmel'nyc'kyj derzhavnyj pedagogichnyj universytet imeni Grygorija Skovorody»: zbirnyk naukovyh prac'. – Vyp. 34. – Perejaslav-Hmel'nyc'kyj, 2014. – P. 109– 118.
5. *Pro profesiino-tekhnichnu osvitu* [Law of Ukraine «On Vocational Education»] / *Zakon Ukrainy* // Zakonodavchi akty Ukrainy z pytan osvity. Za stanom na 1 kvitnia 2004 roku : ofits. vydannia / Verkhovna Rada Ukrainy, Komitet z pytan nauky i osvity. – K., 2004. – P. 129–157.
6. *Profesiine navchannia dorosloho naselennia: teoretyko-metodolohichni zasady* [Professional adult education: theoretical and methodological foundations] : [monohrafiia] / [avt. kol. Nychkalo N.H. ta in.]. – Kirovohrad : Imeks-LTD, 2013. – 268 p.
7. *Professyonalnaia pedahohyka* [Professional Pedagogy] : uch. dlia studentov, obuchaiushchyhsia po ped. spetsyalnostiam y napravlenyam / [pod red. S.Ia.Batysheva, A.M.Novykova]. – [3-e yzd., pererab.]. – M. : Yz-vo ЭHVES, 2009. – 456 p.
8. Radkevych V.O. *Teoretychni i metodychni zasady profesiinoho navchannia u zakladakh proftekhosvity khudozhnoho profilu* : Monohrafiia [Theoretical and methodological foundations of vocational training in vocational schools of artistic profile]/ V.O. Radkevych ; za red. N.H. Nychkalo. – K. : UkrINTEI, 2010. – 420 p.
9. Sushentseva L.L. *Kontseptualni zasady rozvytku profesiino-tekhnichnoi (profesiinoyi) osvity* [Conceptual framework for Vocational (professional) education]/L.L.Sushentseva // Profesiino-tekhnichna osvita. – №3. – 2009. – P. 30-31.
10. Tytova N.M. *Elektronnyi zhurnal obliku uspishnosti studentiv yak efektyvnyi instrument monitorynhu yakosti vyshchoi osvity* [Electronic magazine of students' account academic success as an effective tool for monitoring the quality in higher education] /

N.M.Tytova // Innovative processes in education: Collectivemonograph. – AMEETSp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 218–229.

11. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467-472.

12. Tytova N.M. Features educational assessment of future teachers' educational achievements in vocational education / N.M.Tytova // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 366-369.

13. Tytova N.M. Influence of diversification professional education on various types preparing of vocational educational teachers / N.M.Tytova // Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Psychology. Pedagogy and Education. – Edizioni Magi – Roma, Italy. – 2016. – P. 260–262.

14. Tytova N.M. Transparency in teaching vocational training teacher as a pedagogical problem / N.M.Tytova // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 478-481.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378:011.3 – 051:377

Титова Наталія. Сучасні перспективи розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні.

Проаналізовано шляхи розвитку сучасної професійно-педагогічної освіти у світлі концепції «Нова українська школа». Розглянуто проблеми підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в умовах інформаційно-технологічного розвитку суспільства. Обґрунтовано диверсифікацію психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання з метою забезпечення розширення діапазону взаємодії у системі «педагог-учень». Представлено ключові категорії, що визначають місце майбутнього педагога професійного навчання у реформі освіти, яка передбачає запровадження нових механізмів навчання і виховання, правил комунікації та орієнтації в інформаційному освітньому просторі, процедур діагностики навчальних досягнень учнів, нову культуру управління й співпраці.

Ключові слова: професійно-педагогічна освіта, педагог професійного навчання, вища освіта.

Література

1. Вернидуб Р.М. Розгортання нової дидактичної моделі професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя / Р.М.Вернидуб // Нова парадигма. – 2011. – Вип. 104. – С. 22–31.

2. Корець М.С. Реформування системи професійної підготовки вчителів технологій в умовах входження в Європейський освітній простір / М.С.Корець // Науковий часопис Національного пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова. Серія 5, Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. пр. – К. : Вид-во НПУ ім.

М.П.Драгоманова, 2008. – Вип. 13 : До 175-річчя НПУ ім. М. П. Драгоманова. – С. 120–123.

3. «Нова українська школа» : концептуальні засади реформування середньої школи/ [за заг. ред. М. Грищенко] – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>

4. Петько Л.В. Педагогічна сутність у визначенні поняття «освітнє середовище» / Л.В.Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. – Вип. 34. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – С. 109–118.

5. Про професійно-технічну освіту / Закон України // Законодавчі акти України з питань освіти. За станом на 1 квітня 2004 року : офіц. видання / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. – К., 2004. – С. 129–157.

6. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади : [монографія] / [авт. кол. : Ничкало Н.Г. та ін.]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 268 с.

7. Профессиональная педагогика: уч. для студентов, обучающихся по пед. специальностям и направлениям/ [под ред. С.Я.Батышева, А.М.Новикова]. – [3-е изд., перераб.]. – М. : Из-во ЭГВЕС, 2009. – 456 с.

8. Радкевич В.О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю : монографія / В.О.Радкевич ; за ред. Н.Г.Ничкало. – К. : УкрІНТЕІ, 2010. – 420 с.

9. Сушенцева Л.Л. Концептуальні засади розвитку професійно-технічної (професійної) освіти / Л.Л.Сушенцева // Професійно-технічна освіта. – №3. – 2009. – С. 30–31.

10. Титова Н.М. Електронний журнал обліку успішності студентів як ефективний інструмент моніторингу якості вищої освіти / Н.М.Титова // Innovative processes in education: Collectivemonograph. – AMEETSp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 218–229.

11. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467-472.

12. Tytova N.M. Features educational assessment of future teachers' educational achievements in vocational education / N.M.Tytova // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 366-369.

13. Tytova N.M. Influence of diversification professional education on various types preparing of vocational educational teachers / N.M.Tytova // Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Psychology. Pedagogy and Education. – Edizioni Magi – Roma, Italy. – 2016. – P. 260–262.

14. Tytova N.M. Transparency in teaching vocational training teacher as a pedagogical problem / N.M. Tytova // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 478-481.

Pedagogical Monitoring as a Mechanism for Managing the Quality of the Electro-Technical Training of the Future Technology Teachers

Lebid Oksana

Lecturer

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

Identified monitoring as a system of permanent and systematic collection, analysis, interpretation of educational process to look for the best ways to ensure quality education of future Electrical Technology teachers. Electrical Technology focuses on understanding and applying electrical and electronic principles. The subject deals with the technological process inherent in the production of products, services and systems to improve the quality of life. The author summarizes an experience in monitoring studies by N.P.Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine). The assessment tasks are the planned teaching and learning activities that take place in the subject classroom. Learner progress should be monitored during learning activities in the conditions of university. This informal monitoring of progress can be done through question and answer sessions; short assessment tasks completed during the lesson by individuals, pairs or groups. Exams should be carefully designed tasks, which give learners opportunities to research and explore the subject in exciting and varied ways. Examples of assessment forms are debates, presentations, projects, simulations, written reports, practical tasks, performances, exhibitions and research projects.

Keywords: monitoring, future Electrical Technology teachers, education quality, management in educational institutions, tests control.

Актуальність дослідження. Однією з ключових сфер національної ідентичності є вища освіта. Незважаючи на те, що в час інформаційних технологій громіздкий обсяг інформації проходить через комп'ютерні мережі, знання «циркулюють» планетою за рахунок міграції людського ресурсу: студентів, аспірантів, викладачів, а також академічних стандартів, програм і методів навчання. Наймобільнішими та найуніверсальнішими носіями інформації є люди. Відтак, Україна, орієнтуючись на світовий і, зокрема, європейський освітній простір, вбачає Болонський процес засобом підвищення привабливості і конкурентоспроможності своєї освіти, можливістю використовувати людський потенціал.

Виклад основного матеріалу. Склалося історично, що людина, реалізуючи свої потенційні можливості потребує постійної оцінки своїх дій, а отже, й допускає управління їх якістю.

Освітня діяльність людей також завжди пов'язується з якістю освіти та пошуком альтернативних механізмів її підвищення.

Якість освіти є категорією, яка за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, економічні та інші. Тракується: як суспільний ідеал освіченості людини; як результат її навчальної діяльності; як процес організації її навчання і виховання, як критерій функціонування освітньої системи.

Наукові доробки, пов'язані із забезпеченням якості освіти, присвятили свої праці В.П.Андрушенко, В.Г.Вікторов, О.Я.Савченко, П.В.Дмитренко, В.С.Лазарева, М.М.Поташкін. Н.І.Решетнікова, П.І.Третьякова та ін. Питання управління якістю освіти на основі нових інформаційних технологій та освітнього моніторингу досліджують Г.В.Єльнікова, О.М.Касьянова, Д.Ш.Матрос, Н.М.Мельникова, Д.П.Полев, С.Є.Шишов, В.Н.Кальней та ін.

Наприклад, П.В.Дмитренко під якістю освіти розуміє «забезпечення необхідного рівня підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, до швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, які володіють технологіями з своєї спеціальності, вміння використовувати отримані знання для вирішення професійних завдань [7, с. 4]», що влучно характеризує підготовку майбутніх фахівців.

Разом з тим, необхідність підвищення якості освіти зумовлює вирішення проблеми управління нею. Світова освітня практика показує, що традиційних методів, які забезпечували б належну якість навчання в сучасних умовах, вже недостатньо. Життя вимагає нових організаційних і методичних підходів до вирішення цієї проблеми і якісний рівень освіти забезпечується в світі за допомогою відповідних механізмів, що отримали назву моніторингу.

У процесі аналізу сучасної педагогічної теорії і практики [8; 11; 12; 13] було з'ясовано, що погляди дослідників на тлумачення поняття моніторингу зосереджуються в різних площинах. Узагальнюючи зазначені підходи, враховуючи досвід моніторингових досліджень в НПУ імені М.П. Драгоманова та власний досвід автора, нами визначено моніторинг якості електротехнічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання як систему постійного і систематичного збору та аналізу інформації про навчально-виховний процес з метою визначення і реалізації оптимальних шляхів забезпечення належної якості електротехнічної освіти випускників.

Найбільш тривалий, науково обґрунтований і методично забезпечений досвід проведення моніторингу якості освіти має НПУ імені М.П. Драгоманова, де функції організаційно-методичного супроводу моніторингової діяльності покладено на Науково-методичний центр моніторингу якості освіти як структурний підрозділ університету, а також на загальноуніверситетську та факультетські групи моніторингу якості освіти.

Враховуючи власний досвід практичної роботи автора дослідження в Центрі моніторингу якості освіти НПУ імені М.П. Драгоманова, визначено етапи проведення моніторингових досліджень: підготовчий, який реалізує функцію планування; практичний, який сприяє здійсненню організаційної та контрольної функцій управління якістю освіти; аналітичний, що виконує функцію аналізу зібраної інформації.

На даному етапі розвитку суспільства практично неможливо знайти таку сферу діяльності людства, де б не використовувалась електрична енергія. Стрімке поширення електричної техніки відповідно вимагає наявності фахівців, які б могли на відповідному рівні донести теоретичні знання з електротехнічної підготовки, навчити безпечно користуватись, обслуговувати та ремонтувати електричну техніку. Початкові електротехнічні знання і вміння школярів формують учителі технологій на уроках трудового навчання, що в свою чергу вимагає належної якості їх електротехнічної підготовки.

Так, за навчальним планом спеціальності «Технології» дисципліна «Основи електротехніки» передбачає лекційний курс, що забезпечує виклад основних теоретичних відомостей та лабораторні роботи, що сприяють вихованню технічного мислення, навичок раціоналізації. Але разом з тим в навчальному процесі є ряд недоліків, зокрема: недостатні організація і контроль самостійної роботи, відсутність завдань, що забезпечують активізацію пізнавальної діяльності; недостатній контроль та корекція проміжних результатів; не врахування індивідуальних особливостей студентів, тощо.

На нашу думку, цілком виправданим є використання моніторингу як механізму управління якістю електротехнічної підготовкою майбутніх учителів технологій.

На основі аналізу низки літературних джерел і відповідного синтезу, нами визначені і теоретично обґрунтовані такі основні складові [1, с. 3] забезпечення якості

електротехнічної підготовки майбутніх учителів технологій: 1) науково-методичне забезпечення навчального процесу, що відповідає сучасним вимогам; 2) посилення практичної складової електротехнічної підготовки; 3) професійна підготовка викладачів, їх особистісні якості (порядність, відповідальність, принциповість, толерантність тощо); 4) належне матеріально-технічне забезпечення навчального процесу; 5) застосування у навчально-виховному процесі сучасних освітніх технологій, що забезпечують активізацію пізнавальної діяльності студентів (інтерактивних методів навчання, ТЗО, Інтернет-технологій і т. ін.); 6) запровадження моніторингу як дієвого механізму підвищення якості електротехнічної підготовки; 7) залучення студентів до науково-дослідницької і творчої діяльності; 8) стимулювання самостійної роботи студентів; 9) спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця.

Нами розроблено та впроваджено тестові завдання для контролю і самоконтролю електротехнічних навчальних досягнень студентів на етапах самостійної роботи, на стадіях підготовки, допуску і захисту лабораторних робіт з електротехніки та електротехнічних робіт з відповідного практикуму.

Розроблені технічні пристрої для визначення результатів тестового контролю і відповідного оцінювання навчальних досягнень студентів, що, безумовно, підвищують ефективність роботи викладача.

Розроблено також методичні рекомендації щодо впровадження моніторингу в процес навчання електротехніці майбутніх учителів технологій.

Висновки. У контексті нашого дослідження ми розглянули моніторинг як дієвий багаторівневий механізм управління якістю електротехнічної підготовки майбутніх учителів технологій. У совюч ергу, забезпечити належну якість електротехнічної підготовки майбутніх учителів технологій можна за умови налагодження механізму управління, що передбачає організацію безперервного процесу взаємодії викладача і студента та відповідну координацію їхньої спільної діяльності.

Ефективним механізмом управління якістю електротехнічної підготовки є моніторинг як система постійного і систематичного збору та аналізу інформації про

навчальний процес з метою визначення та реалізації оптимальних шляхів забезпечення належної якості електротехнічної освіти майбутніх учителів технологій.

References

1. Annenkova O.S. Komponenty *kachestva professyonalnoi podhotovky spetsyalysta* [The components of quality in professional training specialist] // Problemy modernyzatsyy vyssheho professyonalnogo obrazovanyia v kontekste Bolonskoho protsessa : mat. Vseross. nauchno-praktycheskoi konf. Altaiskoho hos. tekhn. Un-t imeni Y.Y.Polzunova]. – Barnaul: Yzd-vo Alt HTU, 2004. – 239 p.
2. Atamanchuk P.S. *Upravlinnia protsesom navchalno-piznavalnoi diialnosti* [Managing in the teaching and learning process] / P.S.Atamanchuk. – Kamianets-Podilskyi : Abetka-Nova, 1997. – P. 4.
3. Vernydub, Roman Mykhailovych. Rozghortannia novoi dydaktychnoi modeli profesiino-pedahohichnoi pidhotovky suchasnogo vchytelia [Deploying a new didactic model of professionally pedagogical training modern vocational teacher] / R.M.Vernydub // Nova paradyhma. Filosofiia. Politolohiia. Sotsiolohiia : Zhurnal nauk. prats / Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova, Tvorche ob-nia "Nova paradyhma". – K. : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2011. - Vyp. 104. – P. 22–32
4. Viktorov V.H. *Upravlinnia yakistiu osvity (sotsialno-filosofskyi analiz)* [Management of Education Quality]: [monohrafiia]. – Dnipropetrovsk : Porohy, 2005. –286 p.
5. Korets M.S. *Filosofski aspekty rozvytku tekhniky XXI stolittia* [Philosophical aspects of techniques development for the XXIst century] / M.S.Korets, O.M.Korets, T.B.Humeniuk // Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity : zb. nauk. pr. / Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. – Issue 12 (55). – Vol. 1. – Rivne : RDHU, 2015. – S. 99–105.
6. Korets M.S. Zmist kursu zahalnoi fizyky u kompozytsiinii modeli pidhotovky vchyteliv tekhnolohii vyrobnytstva [Content of General Physics Course in composite models of training vocational and technologies teachers] // Naukovi zapysky : zb. nauk. pr. – K. : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2002. – Issue 48. – P. 76-84.
7. *Monitorynh yak mekhanizm upravlinnia yakistiu osvity* [Monitoring as a mechanism of management quality education] / P.V.Dmytrenko / Naukovyi chasopys Natsionalnogo ped. un-tu imeni M.P.Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. – Issue 11: zb. nauk. pr. – K. : Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 2008. – P. 3–11.
8. *Monitorynh yakosti osvity: stanovlennia ta rozvytok v Ukraini* [Monitoring Education Quality in Ukraine] : [rek. z osvithoi polityky]– K. : “K.I.S.”, 2004. – 160 p.
9. *Naukovo-metodychni zasady monitorynhu yakosti osvity* [Scientific and methodological foundations of monitoring education quality] / P.V.Dmytrenko / Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. – Issue. 18: zb. nauk. pr. / Za red. V.D.Syrotiuka. – K. : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2009. – P. 62–70.
10. Lebid O.V. Modernizatsiia metodyky navchannia elektrotekhnitsi maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Modernization of teaching methods in Electrotechnical Engineering for future Technology teachers] / O.V. Lebid // Strategies for the development of

science, education and production: Collective monograph. – Fidelite editions, Namur, Belgique, 2017.

11. Pet'ko L.V. «Nevyznachenist' jakosti» z ogljadu na modernizaciju systemy osvity v Ukrai'ni [“Uncertainty on quality” to the modernization of the education system in Ukraine] / Dyrektor shkoly, liceju, gimnazii'. – 2012. – № 3. – S. 56–62.

12. Tytova N.M. Elektronnyi zhurnal obliku uspishnosti studentiv yak efektyvnyi instrument monitorynhu yakosti vyshchoi osvity [Electronic magazine of students' account academic success as an effective tool for monitoring the quality in higher education] / N.M.Tytova // Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 218–229.

Translation of the Title, Abstract to the Author's Language

УДК 378.011.3 - 051:62/69

Лебідь Оксана. Педагогічний моніторинг як механізм управління якістю електротехнічної підготовки майбутніх учителів технологій.

У статті визначено моніторинг як систему постійного і систематичного збору та аналізу інформації про навчально-виховний процес з метою визначення і реалізації оптимальних шляхів забезпечення належної якості електротехнічної освіти майбутніх учителів технологій. Наголошується, що стрімке поширення електричної техніки у будь-якій діяльності людини вимагає підготовку фахівців-професіоналів, які б могли на відповідному рівні донести теоретичні знання з електротехнічної підготовки, навчити безпечно працювати з електричною технікою. Представлено на досвіді НПУ імені М.П.Драгоманова використання моніторингу як механізму управління якістю електротехнічної підготовкою майбутніх учителів технологій. Виявлено в навчальному процесі з електротехніки ряд недоліків: недостатні організація і контроль самостійної роботи, відсутність завдань, що забезпечують активізацію пізнавальної діяльності; недостатній контроль та корекція проміжних результатів; не врахування індивідуальних особливостей студентів, тощо. Автором розроблено та впроваджено методичні рекомендації, тестові завдання для контролю і самоконтролю електротехнічних навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: моніторинг, електротехнічна підготовка майбутніх учителів технологій, управління якістю освіти, тестовий контроль.

Література

1. Анненкова О.С. Компоненты качества профессиональной подготовки специалиста / О.С.Анненкова // Проблемы модернизации высшего профессионального образования в контексте Болонского процесса: мат. Всерос. научн.-практ. конф. – Барнаул : Изд-во Алт ГТУ, 2004. – 239 с.

2. Атаманчук П.С. Управління процесом навчально-пізнавальної діяльності / П.С.Атаманчук. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 1997. – С. 4.

3. Вернидуб, Роман Михайлович. Розгортання нової дидактичної моделі професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя [Текст] / Р. М. Вернидуб // Нова парадигма. Філософія. Політологія. Соціологія : Журнал наук. праць / Нац. пед. ун-т ім.

М.П. Драгоманова, Творче об-ня "Нова парадигма". - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. - Вип. 104. - С. 22-32

4. Вікторов В.Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз): [монографія] / В. Г. Вікторов. – Дн-вськ : Пороги, 2005. – 286 с.

5. Корець М.С. Філософські аспекти розвитку техніки ХХІ століття / М.С.Корець, О.М.Корець, Т.Б.Гуменюк // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 12 (55). – Ч. 1. – Рівне: РДГУ, 2015. – С. 99–105.

6. Корець М. С. Зміст курсу загальної фізики у композиційній моделі підготовки вчителів технологій виробництва / М. С. Корець // Наукові записки : зб. наук. ст. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – Вип. 48. – С. 76-84.

7. Моніторинг як механізм управління якістю освіти / П. В. Дмитренко / науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. ; за ред. П.В.Дмитренка, В.Д.Сиротюка. – Вип. 11:– К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 3–11.

8. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні [рекомендації з освітньої політики] / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 160 с.

9. Науково-методичні засади моніторингу якості освіти / П. В. Дмитренко / науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 18: збірник наукових праць /За ред. В. Д. Сиротюка. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 62-70, 314 с.

10. Лебідь О.В. Модернізація методики навчання електротехніці майбутніх учителів технологій / О.В. Лебідь // Strategies for the development of science, education and production: Collective monograph. - Fidelite editions, Namur, Belgique, 2017.

11. Петько Л.В. «Невизначеність якості» з огляду на модернізацію системи освіти в Україні / Л. В. Петько // Директор школи, ліцею, гімназії: всеукр. наук.-практ. журнал / засн. МОНмолодьспорту України, НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова ; голов. ред. О.І. Виговська. – 2012. – № 3. – С. 56–62.

12. Титова Н.М. Електронний журнал обліку успішності студентів як ефективний інструмент моніторингу якості вищої освіти / Н.М.Титова // Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – Р. 218–229.

The Use of Interactive Teaching Methods in the Process Learning the *Basics of Entrepreneurship* by Future Technical Education Teachers

Liashenko Maryna

Lecturer

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

This article discusses interactive teaching methods, emphasizing their important role in improving the quality of education. The author presents the kinds of active learning methods in the preparing future technical education teachers. Marked modern teaching methods and gives a summary of their content. Today, we should talk about the use of interactive methods of training, which encourage interest in the profession; promote the efficient acquisition of training material; form patterns of conduct; provide high motivation, strength, knowledge, team spirit and freedom of expression; and most importantly, contribute to the complex competences of future specialists. The author has been made to distinguish between ‘entrepreneurial experience’ and ‘entrepreneurial knowledge’. Different factors affect the entrepreneurial learning process. For instance prior knowledge and heuristics orient future technical education teachers to information cues and act to produce new knowledge on which entrepreneurs rely to recognize and exploit opportunities. Entrepreneurship competencies are likewise ambiguous, comprising a range of personal characteristics, attitudes, and skills such as problem solving, leadership, communication, self-awareness and assessment skills as well as business and managerial competencies.

Keywords: interactive teaching methods, technical education teacher, basics of entrepreneurship, bachelor, higher education.

Актуальність теми. Необхідність постійного пошуку вдосконалення модернізації освіти обумовлена швидким розвитком інформаційних технологій, процесами глобалізації економіки, інтеграцією української вищої системи освіти у світовий освітній простір. Актуальним завданням в цих умовах виступає забезпечення високого рівня освіченості студентів педагогічних вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку вчителів для нової школи. Одним із важливих рішень даного завдання є використання інтерактивних методів навчання, в основі яких особистісно-діяльнісний підхід до студента, здатних не тільки сформувати вміння та набути досвід через дії, а й розширити і поглибити знання, отримані в результаті теоретичної підготовки в більшому обсязі, ніж традиційні методи навчання.

Питання використання інтерактивних методів для посилення ефективності навчального процесу висвітлено у численних працях таких вчених як К.Баханов, В.Беспальна, М.Кларина, Т.Кравченко, О.Пометун, Я.Пироженко, Т.Туркот, І.Якиманської та ін. Проте не дослідженою залишається проблема застосування інтерактивних методів навчання для формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів трудового навчання і технологій.

Виклад основного матеріалу. У попередніх дослідженнях нами було теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх учителів технологій, яка ґрунтується на використанні компетентнісного та особистісно-діяльнісного підходів. Важливим компонентом реалізації технології формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх фахівців технологічної освіти є використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення спецкурсу «Основи підприємництва», що орієнтовані на підвищення активності та розвиток практичних навичок студентів [3, с. 91–102].

Вперше термін інтерактивна педагогіка ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц. «Інтерактивний» походить від англійського «interact» («inter» – «взаємний», «act» – «діяти»). Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Існують різні трактування поняття «інтерактивні методи навчання», але всі вони засновані на реалізації взаємодії студентів з викладачем і студентів між собою. Коротко зупинимося на деяких з інтерактивних методів.

Інтерактивна *міні-лекція* є однією з ефективних форм подачі матеріалу з основ підприємництва, так як дає можливість викладачу за 10–15 хв. донести інформаційне повідомлення на конкретно поставлену тему, а саме постановка проблеми – створення проблемної ситуації – вирішення лекційної проблеми. При викладанні спец курсу «Основи підприємництва» доцільно застосовувати міні-лекцію, використовуючи принцип наочності: схеми, таблиці, малюнки, відеозаписи, щоб підсилити контакт зі студентами.

Одним із дієвих інтерактивних методів при вивченні основ підприємництва майбутніми вчителями технологій є *«мозковий штурм»*, який використовується для вирішення творчих задач. Даний метод має два етапи: генерування ідей та прийняття рішень. Під час мозкового штурму відбувається стимулювання творчої активності

студентів, що призводить до появи цікавих неординарних ідей вирішення проблеми поставленої викладачем.

Доцільно також на заняттях з основ підприємництва використовувати *рольову гру* – це інтерактивний метод, який дозволяє навчатися на власному досвіді. Тобто це можливість студенту представити себе в різних ситуаціях, змодельовати свою поведінку залежно від взятої на себе ролі. Цей метод близький до методу аналізу конкретних ситуацій і методу ділової гри.

При формуванні практичних умінь і навиків з основ підприємництва пропонуємо використовувати *метод кейсів (метод Case Study)*. Це метод колективного навчання, відповідно студенти працюють в групах та підгрупах, відбувається постійний обмін інформацією. Отримавши теоретичні знання з різних тем спец курсу «Основи підприємництва», студенти у процесі вирішення запропонованих кейсів, які ґрунтуються на реальних подіях, що відбулися у сфері підприємницької діяльності, розвивають свої комунікативні, аналітичні, дослідницькі, творчі навички, а також уміння приймати управлінські рішення.

Для розвитку критичного мислення, відстоювання власної позиції та своїх думки, поглиблення знань з обговорюваної проблеми, формування підприємницької культури обговорення спірних питань під час семінарських занять з спецкурсу «Основи підприємництва» необхідно використовувати такий інтерактивний метод як *дискусія*.

Великого значення у процесі формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх вчителів технологій ми надаємо *методу проектів*. Метод проектів – це спосіб організації самостійної діяльності студентів щодо досягнення певного результату. Даний метод орієнтований на інтерес, на творчу самореалізацію особистості, розвиток її інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей і творчих здібностей в діяльності з вирішення будь-якої проблеми, яка цікавить студента [2, с. 70]. Використання даного методу при вивченні основ підприємництва орієнтує студента на результат (продукт проекту), що можна використати у подальшій реальній діяльності, а

отже комерціалізувати. У табл. 1 наведено інтерактивні методи навчання, які застосовувалися у процесі вивчення курсу «Основи підприємництва» бакалаврам технологічної освіти.

**Використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення
курсу «Основи підприємництва»**

№1	Тема заняття	Інтерактивні методи навчання	Приклад
1	Економічна сутність підприємництва	Міні-лекція	Сутність феноменів «підприємництво», «підприємець», «підприємливість»
2	Основні організаційно-правові форми підприємництва	Кейс-метод	Вибір організаційно-правової форми майбутнього підприємства для отримання максимального прибутку
3	Технологія заснування власної справи	Мозковий штурм Рольові ігри та моделювання	Пошук ідеї для бізнесу Імітація реєстрації бізнесу
4	Підприємницькі ризики	Дискусія	Ризики відкриття малого підприємства в Україні?
5	Менеджмент підприємницької діяльності	Ділова гра	Віртуальне підприємство за допомогою програмного засобу «Парус: Менеджмент та маркетинг»
6	Бізнес-планування у підприємницькій діяльності	Метод проектів	Розробка макета бізнес-плану: економічні вимоги до виготовлення виробу
7	Загальні основи маркетингу у підприємстві	Міні-лекція Мозковий штурм	Вивчення основних понять маркетингу (схема) Пошук ідеї для назви продукту чи компанії

У контексті сказаного зазначимо, що слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами. Наголосимо – неможливо побудувати весь процес навчання виключно на інтерактивних методах. Це один з багатьох прийомів, які допомагають досягнути мети і приносять результат тільки в поєднанні з іншими методами роботи [3; 4; 5; 6].

Висновки. Отже, застосування інтерактивних методів навчання у процесі вивчення майбутніми учителями трудового навчання і технологій спецкурсу «Основи

підприємництва» сприятиме: швидкому засвоєнню знань, підвищенню пізнавальної активності та мотивації студентів, формуванню уміння приймати управлінські рішення, «перетворення ідеї в дію».

References

1. Akimova N.S., Bezpalova O.O. *Dialoh yak metod interaktyvnoyi vzayemodiyi vykladacha ta studentiv u protsesi navchannya* [Dialogue as a method of interactive communication of teacher and students in the learning process] // VIII Vseukr. nauk.-metod. konf., 23 veresnya 2010 r. – Kharkiv : Vyd-vo KhDUKhT, 2010. – S. 23–24.
2. Humenyuk T.B. *Realizatsiya metodu proektiv u protsesi pidhotovky maybutnikh uchyteliv tekhnolohiy* [Implementation of the project method in the process of preparing future Technology teachers] / Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy. Issue 31 : zb. nauk. pr. – K. : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2012. – C. 69–76.
3. Lyashenko M.Yu. *Tekhnolohiya formuvannya fakhovoyi kompetentnosti uchyteliv trudovoho navchannya i tekhnolohiy z osnov pidpryyemnytstva* [The Technology of Formation of Professional Competence in the Technical Education Teachers] // Innovative processes in education : Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 91–102.
4. Pet'ko L.V. *Pidgotovka novogo pedagoga-ekonomista – vykyk suchasnij pedagogichnij universytets'kij osviti (na prykladi stvorennja novyh navchal'nyh program z inozemnoi' movy za fahom zi special'nosti 6.030601 «Menedzhment (upravlinnja personalom)»* [The preparation of a future teacher in economics as a claim for modern higher school pedagogical education (by way the illustration of the new study programs in specialty 6.030601 «Management» of the discipline «Foreign language in professional sphere»] / Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Vyp. 27. Serija: Filosofija, pedagogika, psykholohija: zb. nauk. prac'. – K. : Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 2013. – S. 95–101.
5. Pet'ko L.V. *Inozazychnoe obuchenie budushhih menedzherov obrazovatel'noj sfery v uslovijah universitetskoj podgotovki* [Foreign language preparation of future managers of educational institutions in the term of university education] // Innovacii v obrazovanii : nauchno-metodicheskij zhurnal. – M. : Sovremennaja gumanitarnaja akademija, 2013. – № 12. – S. 36–45.
6. Pometun O.I., Pirozhenko L.V. *Suchasnij urok. Interaktivni tehnologii navchannja* [The modern lesson. Interactive learning technologies] : nauk. metod. posib. – K. : V-vo A.S.K., 2004. – 192 s.
7. Turkot T.I. *Pedahohika vyshchoyi shkoly* [The pedagogy of high school]: navch. posib. dlya studentiv vyshchych navch. zakl.. – K. : Kondor, 2011. – 628 s.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.011.3-051:62/69

Ляшенко Марина. Використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення основ підприємництва майбутніми вчителями технологій

У статті розглядаються інтерактивні методи навчання як важливий компонент реалізації технології формування фахової компетентності з основ підприємництва у

майбутніх учителів трудового навчання і технологій, а саме міні-лекція, мозковий штурм, рольову гру, метод кейсів, дискусію, метод проектів, які засновані на взаємодії студентів з викладачем і студентів між собою. Автор наголошує на великому значенні методу проектів у процесі формування фахової компетентності з основ підприємництва у майбутніх вчителів трудового навчання і технологій, що орієнтує студента на результат. Наводяться приклади використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення двох змістовних модулів курсу «Основи підприємництва» бакалаврами технологічної освіти, які ґрунтуються на вирішенні реальних проблем. З'ясовано, що в освітньому процесі такі методичні інновації як інтерактивні методи сприяють швидкому засвоєнню знань студентів з основ підприємництва, підвищенню їх пізнавальної активності та мотивації, формуванню уміння приймати управлінські рішення, реалізації творчих здібностей через систему «перетворення ідеї в дію», створюються умови для розвитку креативного мислення та практичних навиків студентів необхідних їм для майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, вчитель технологій, фахова компетентність з основ підприємництва, основи підприємництва, бакалавр, вища освіта

Література

1. Акімова Н.С. Діалог як метод інтерактивної взаємодії викладача та студентів у процесі навчання / Н.С.Акімова, О.О.Безпалова // VIII Всеукр. наук.-метод. конф., 23 вересня 2010 р. – Харків : Вид-во ХДУХТ, 2010. – С. 23–24.
2. Гуменюк Т.Б. Реалізація методу проектів у процесі підготовки майбутніх учителів технологій / Т.Б. Гуменюк / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. – Вип. 31. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 69–76.
3. Ляшенко М.Ю. Технологія формування фахової компетентності учителів трудового навчання і технологій з основ підприємництва / М.Ю.Ляшенко // Innovative processes in education : Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 91–102.
4. Петько Л.В. Підготовка нового педагога-економіста – виклик сучасній педагогічній університетській освіті (на прикладі створення нових навчальних програм з іноземної мови за фахом зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)» / Л.В. Петько // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 27. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наук. пр. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. – С. 95–101. **URI** <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7832>
5. Петько Л.В. Иноязычное обучение будущих менеджеров образовательной сферы в условиях университетской подготовки // Инновации в образовании : научно-метод. журнал.. – М. : Современная гуманитарная академия, 2013. – № 12. – С. 36–45. **URI** <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7868>
6. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посіб. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

Genesis of Design Education In Ukraine

Shevchenko Anna

Lecturer

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

Studied Design education as a part of Art education in the conditions educational institutions which prepares future designers. Determined that the preservation of the people's spiritual wealth, the formation of personality's aesthetic culture and Ukrainian nation are pointed out as the main aim for national institutions in Design education because modern Design specialist should not only know innovative cultural-artistic, scientific-technical processes, but also bases on real cultural and technological achievements of historical progress.

Stated that Design education is one of the latest research subject of human civilization. Therefore, the question of its historical development and prospects in this area has got until a lot of different opinions, thoughts and discussions. This article presents a historical overview of Design education in Ukraine from period the XX-th centuries to present. It is given the main Design education centers in the eastern, central and western Ukraine.

Keywords: genesis, Design education, Design specialist, educational establishments.

Актуальність дослідження. Сучасний фахівець у сфері дизайну повинен володіти цілим рядом специфічних професійних характеристик, серед яких дуже затребуваними є такі, як почуття краси, почуття міри, стилю, інтуїція. Але цей перелік відразу ж стає не повним, якщо ми будемо міркувати про підготовку фахівця, який вміє самостійно приймати рішення в нестандартних ситуаціях, здатного реагувати на виклики соціальних змін, що володіє емпатією, толерантністю, вмінням вступати в діалог. Сучасний фахівець з дизайну повинен не лише контролювати інноваційні культурно-мистецькі й науково-технічні процеси, а й спиратися на реальні культурні та технічні здобутки історичного прогресу. Тому що, це об'єктивний смисловий ґрунт колективного буття й діяльність щодо вдосконалення своїх професійних якостей.

Тому, історія розвитку дизайну в Україні безперечно є актуальною проблемою, як історичний досвід, на якому ґрунтується і вдосконалюється дизайн-освіта.

Виклад основного матеріалу. Розвиток дизайн-освіти є предметом різнобічного дослідження науковців, зокрема, Віктора Даниленка, Лариси Оружи, Володимира Тименка, Ореста Голубця, Ольги Лагутенко, Миколи Яковлєва, Людмили Соколюк, Михайла Станкевича, Ростислава Шмагало, Олега Боднара; Оксани Фурси, Ігоря Безгіна та ін.

Метою даної статті є дослідження та висвітлення особливостей становлення і розвитку дизайн-освіти в Україні.

Перш за все, слід зазначити, що походження, виникнення та становлення у поєднанні цих складників утворює генезис, лише після пізнання якого можливе застосування тих чи інших заходів, спрямованих на прогресивний розвиток [4, с. 49]. Тож, дослідження генезису дизайн-освіти, очевидно, сприятиме подальшому розвитку даного напрямку мистецької освіти в Україні.

Історичний огляд дизайн-освіти на теренах України вказує на можливість розглядати її в часі і просторі. Так, весь період її розвитку можна поділити на етапи. I-й етап – дизайн-освіта розділеної України до XX ст.; II-й етап – дизайн-освіта радянського періоду; III-й етап – дизайн-освіта періоду незалежної України. Відтак, історія становлення дизайну як професії мала свій початок більше ста років тому. Саме в той час в Англії виник рух «за зв'язок мистецтва і ремесла», який очолив У.Морис. Згодом цей рух знайшов своє відображення в художній культурі США, Фінляндії та Швеції. Саме тоді були сформовані основні положення теорії та принципи дизайну, які вплинули на напрями дизайну наступних років .

В Україні перші кроки дизайну, спрямовані на союз художньої творчості з промисловістю, розпочиналися ще за доби модерну, коли дизайнерська галузь не відокремилася від декоративного мистецтва.

Як зазначає О.Фурса, раніше одна частина України входила до складу Російської імперії, а інша, – до складу ряду центральноєвропейських держав. Це, звісна річ, накладало відбиток на всі прояви життя, у тому числі й на формування дизайнерської освіти. Через ці процеси, які протікали на теренах Центральної, Східної та Південної України мали поміж собою багато спільних рис. Серед них і те, що були вони дещо відірвані від європейського життя. А от що стосується Західної України, то там становлення дизайнерської освіти відбувалося в межах загальноєвропейських художніх процесів [6]. З 1905–1914 р. у Львові діяла так звана «Вільна Академія Мистецтв», у 20–30-ті рр. – низка приватних шкіл і студій. Щодо становлення дизайнерської освіти на теренах Великої України, то тут склалися головні художні центри у містах Київ, Харків та Одеса.

За підручником В.Я.Даниленка особливий статус серед міст займає саме Харків. Як відомо з історичних джерел, у кінці XIX ст. місто перетворилося на потужний центр машинобудування, причому темпи його промислового розвитку значно перевищували темпи інших регіонів Російської імперії, що зумовлювалося «промислово-фінансовим бумом» у Південному промисловому регіоні. Такий поштовх запрограмував подальший історико-культурний і освітній розвиток Харкова, а отже, кардинально змінив його майбутнє [1, с. 320].

У площині дизайн-освіти Київські й Одеські художні освітні інституції перебували під опікою Петербурзької Академії мистецтв, Львівські – під впливом Австро-Угорської імперії. Харківська ж художньо-промислова школа розвивалась автономно. Утворена на базі школи малювання М.Раєвської-Іванової, що мала тоді художньо-промисловий напрям, і Харківського технологічного інституту, де методика підготовки інженерів містила в собі елементи дизайнерської освіти, вона стала першим закладом з підготовки дизайнерів.

Особливо прискорено розвивалася художньо-промислова освіта в Західній Україні у цілому, та у Львові, зокрема, починаючи з XIX століття. У 1946 р. сталінською владою відкривається Львівський інститут прикладного і декоративного мистецтва [5, с. 43]. Як бачимо, вітчизняна дизайн-освіта повільно, але впевнено розвивалася, незважаючи на те, що підвалини її становлення як в Україні так і в європейських державах було закладено саме з кінця XIX ст.

Отже, позитивні традиції у розвитку вітчизняної дизайн-освіти сформувалися у стінах Української академії мистецтва. На відміну від більшості академічних систем, де розвивалися лише станкові форми мистецтва, в Українській академії мистецтва прагнули розвивати ще й прикладні форми мистецтва. У 20-х рр. XX ст. в навчальних закладах Києва виокремився художньо-промисловий напрям [32 с. 32]. Унаслідок чого було відкрито текстильне відділення, трохи пізніше – відділення теле-фото-кіно. Такий розвиток дизайн-освіти зумовив переорієнтацію змісту та методів навчання. Великого значення набули практичні заняття у майстернях технічного призначення, а саме, – металооброблення, деревооброблення, оброблення текстилю та інших.

Відтак, 90-і роки минулого століття ознаменувалися в Україні тим, що стали з'являтися нові навчальні осередки з підготовки студентів за спеціальністю «Дизайн» у

технічних та інших вищих навчальних закладах. До їх числа належить найстаріша дизайнерська школа у Львівській політехніці, щойно створені кафедри дизайну в Київському технологічному інституті легкої промисловості (нині Національний університет технології і дизайну), в Українському лісотехнічному університеті (м. Львів), Луцькому державному технічному університеті, Прикарпатському університеті ім. Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), Київській політехніці, Дніпропетровському національному університеті, Херсонському державному технічному університеті, Запорізькому національному технічному університеті та деяких інших [5].

Характеризуючи вітчизняний дизайн, а саме наявну дизайнерську практику, на жаль, спостерігається лише наслідування сучасних модних форм, запропонованих дизайнерами інших країн – переважно західних. Коли дизайн-об'єкти виконується на високому, не нижче світового, професійному рівні – це вже цілком гідне досягнення. Але це досягнення все одно є, по суті, лише висококваліфікованим повторюванням того, що вже зроблено іншими. Тому, для успішної реалізації стратегії розвитку дизайн-освіти в Україні, особливу увагу слід приділяти аналізу тенденцій у сфері дизайну, як діяльності, вивченню інновацій та використовувати історичний досвід розвитку дизайн-освіти в Україні та світі.

Вивчаючи сучасну вітчизняну систему підготовки фахівців з дизайну [3; 8; 9; 10], постає питання приведення дизайн-освіту в Україні у відповідність сучасним вимогам соціального розвитку в успішних країнах світу. Для цього необхідно вирішити такі завдання: 1) виявити головні проблеми дизайн-освіти в Україні на різних рівнях (від економічних та правових аспектів – до змісту та методів навчання); 2) осмислити нові інтегративні процеси до світової системи дизайн-освіти, у співвідношенні з традиціями, що притаманні вітчизняній культурі; 3) проводити дослідження та брати участь у процесі формування нової законодавчої і нормативної бази у сфері дизайну та дизайн-освіти; 4) проаналізувати вплив економічних перетворень на процеси, що відбувалися в системі підготовки фахівців з дизайну; 5) розкрити та критично оцінити основні засади управління системою дизайн-освіти в Україні; 6) виявити суперечності у перебігу процесів в освітянській галузі, що впливають на сферу загального рівня

культури суспільства та, зокрема, дизайн-освіти; 7) визначити шляхи розвитку системи навчальних закладів України з орієнтацією на європейський освітній простір.

Висновки. Отже, виходячи з вище викладеного, можна стверджувати, що вивчення особливостей стану та розвитку дизайн-освіти в Україні шляхом дослідження та аналізу її генезису дає можливість визначити основні напрямки розвитку та тенденції щодо подальших досягнень у даній галузі.

References

1. Danilenko V.Y. Dizayn: pidruchnik dlya stud. vishchikh navch. zakl., yaki navch. za spets. "Dizayn" [Design: educational book for university students] / Kharkivs'ka derzh. akademiya dizaynu i mistetstv; Institut problem suchasnogo mistetstva Akademii mistetstv Ukrainy. – Kh. : Vydavnistvo KhDADM, 2003. – 320 p.
2. Danilenko V.Y. Dizayn Ukrainy v yevropeys'komu vymiri KhKh stolittya [Design of Ukraine in the European dimension of the twentieth century] / Narysy z istorii ukrayins'kogo dizaynu KhKh stolittya: zbirnyk. – Kyiv : Feniks, 2012. – P. 27–36.
3. Petko L.V. Shliakhy formuvannia profesiino oriyentovanoho inshomovnoho navchalnoho seredovyshcha dlia studentiv-dyzaineriv v umovakh universytetu [The ways of professionally oriented foreign language teaching environment formation for students-designers in the conditions of university] / L.V.Petko // Pedahohichniy almanakh: zb. nauk. pr. – Kherson : KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», 2016. – Vyp. 31. – S. 153–161.
4. Slovník ukrains'koi movy : v 11 tt. [Ukrainian dictionary] / AN URSR. Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. – K. : Naukova dumka, 1970 – 1980. – T. 2. – 49 p.
5. Sokolyuk L.D. Shlyakhi stanovlennya ukrains'kogo dizaynu [Ways becoming Ukrainian design] / Narysy z istorii ukrains'kogo dizaynu KhKh stolittya: zbirnyk st. red. M.I. Yakovlyeva. – Kyiv : Feniks, 2012. – P. 37–46.
6. Fursa O.O. Rozvitok dizayn-osviti v Ukraini i zarubizhzi: istoriko-porivnyal'niy aspekt [Development of design education in Ukraine and abroad: historical and comparative analysis]. – [Web site] –Access mode : <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-7002-33.pdf> Irina
7. Studiofashion Id / Dizayn i konstruirovaniye [Design and construction] [Web site]. – Access mode : <http://fashion id.ru>
8. Pet'ko L.V. Brainstorming and the formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university (for the specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design») / L.V.Pet'ko // Economics, management, law : challenges and prospects: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. – P. 214–217.
9. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design» / L.V.Pet'ko // Economics, management, law: realities and perspectives:

Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. – P. 466–470.

10. Shevchenko Anna. Pedagogical model training process for future designers to Art Design / Anna Shevchenko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 491–495.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.147:7.012(477)

Шевченко Анна. Генезис дизайн-освіти в Україні.

Досліджено функціонування системи мистецької освіти, до якої належить дизайн-освіта, що пов'язано, перш за все, із діяльністю навчальних закладів, де здійснюється підготовка дизайнерів. Визначено, що збереження духовного багатства народу, формування естетичної культури особистості та нації загалом, є пріоритетним завданням для вітчизняних закладів дизайн-освіти, тому сучасний фахівець з дизайну повинен не лише бути обізнаним в інноваційних культурно-мистецьких і науково-технічних процесах, а спиратися на реальні культурні та технічні здобутки історичного прогресу. Констатовано, що дизайн-освіта, є однією з пізніх плодів людської цивілізації. Тому питання її історичного розвитку та перспектив в даному напрямку до сьогодні викликають безліч різноманітних суджень, думок і дискусій. У статті представлено історичний огляд дизайн-освіти в Україні з ХІХ – ХХ ст. та до наших днів. Визначено основні осередки розвитку дизайн-освіти в східній, центральній та західній Україні.

Ключові слова: генезис, історія розвитку, дизайн-освіта, фахівець з дизайну, навчальні заклади.

Література

1. Даниленко В.Я. Дизайн : підручник для студ. вищих навч. закл., які навч. за спец. «Дизайн» / Харківська держ. академія дизайну і мистецтв; Ін-т проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. – Х. : Вид-во ХДАДМ, 2003. – 320 с.

2. Даниленко В.Я. Дизайн України в європейському вимірі ХХ століття / Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: зб. наук. пр. – К. : Фенікс, 2012. – С. 27–36.

3. Петько Л.В. Шляхи формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища для студентів-дизайнерів в умовах університету / Л.В.Петько // Педагогічний альманах: зб. наук. пр. ; редкол. В.В.Кузьменко та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – Вип. 31. – С. 153–161. **URI** <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11647>

4. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 2. – 49 с.

5. Соколюк Л. Д. Шляхи становлення українського дизайну / Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: зб. наук. пр. – К. : Фенікс, 2012. – С. 37–46.

6. Фурса О.О. Розвиток дизайн-освіти в Україні і Зарубіжжі: Історико-порівняльний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-7002-33.pdf>

7. Studiofashion Id /Дизайн и конструирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fashion id.ru>

8. Pet'ko L.V. Brainstorming and the formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university (for the specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design») / L.V.Pet'ko // Economics, management, law : challenges and prospects: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. – P. 214–217. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10739>

9. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design» / L.V.Pet'ko // Economics, management, law:realities and perspectives: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. – P. 466–470. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10254>

10. Shevchenko Anna. Pedagogical model training process for future designers to Art Design / Anna Shevchenko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 491-495.

The Formation of Future Teacher's Competencies in Specialization "Food Technologies" For Vocational and Technical Educational Institutions

Shaura Alina

Lecturer

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

The article presents the formation of future teacher's professional training competencies in specialization "food technologies" for the vocational and technical educational institutions. Professional training of a future teacher of Principles of Food Production Technologies at Higher Educational Institution is performed according to educational-and-qualification characteristic and educational-and-professional program of Bachelor training majoring in 015 "Professional Education. Food Technologies". Abilities and skills that should be developed in the students during professional-and-practical training according to educational-and-qualification characteristics and educational-and-professional program were defined. The author writes that modern education bases on the principles of competency-based approach in teaching: education content, software, information and all scientific and methodological support in the personal and professional development of personality. The specialty "Vocational and Technical Education" provides professional and pedagogical training future specialists. The system of competencies are formed through general, special and specialized professional competencies. The article gives specialized competence of vocational training teachers in specialization *Food Technology* for vocational and technical educational institutions and points out the way its development.

Key words: competence approach, competence, specialized competence, teacher training, food technology, the vocational and technical educational institutions.

Актуальність дослідження. Сучасна освіта базується на засадах компетентнісного підходу. Зміст освіти, програмне, інформаційне та все науково-методичне забезпечення спрямовано на формування і розвиток професійних компетентностей особистості. Тому природньо, що однією з основних проблем сучасної вищої освіти є формування компетентностей майбутнього педагога [2; 4; 7; 8], у контексті нашого розгляду, – педагога професійного навчання з харчових технологій для професійно-технічних навчальних закладів

Виклад основного матеріалу. В основу сучасної освіти закладено компетентнісний підхід. Як стверджує О.Пометун, компетентнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості [5].

У Законі «Про вищу освіту» визначено, що компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних,

світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1].

В Україні протягом багатьох років здійснюється підготовка кадрів для професійно-технічних навчальних закладів за спеціалізацією «Харчові технології». Випусникам вищих навчальних закладів, які навчались за спеціальністю «Професійна освіта», присвоюється кваліфікація «Педагог професійного навчання». Сьогодні в основу підготовки фахівців покладено компетентнісний підхід.

Відтак, з кваліфікаційної характеристики випливає, що педагог професійного навчання – це спеціально підготовлений фахівець у галузі професійної освіти, який здійснює теоретичну і практичну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів у професійно-технічних навчальних закладах. Він може працювати на посаді викладача, майстра виробничого навчання, асистента, молодшого наукового співробітника (наукового співробітника), методиста, інженера на підприємствах і в науково-дослідних установах галузі [3].

Зважаючи на те, що спеціальність «Професійна освіта» передбачає професійно-педагогічну підготовку майбутніх фахівців, то система їх компетентностей формується через загальні, спеціальні фахові та спеціалізовані компетентності.

До загальних компетентностей відносяться ціннісно-світоглядні, соціально-економічні, правові, життя- та здоров'язберігаючі, інформаційно-комунікативні, загальнонаукові.

Тоді як до спеціальних фахових компетентностей відносяться такі, які формують фахівця-педагога. Це – психолого-педагогічні та предметно-методологічні. Спеціалізовані компетентності формують фахівця в галузі харчових технологій (політехнічні та техніко-технологічні компетентності). У проекті стандарту вищої освіти спеціальності 015 Професійна освіта визначено зміст компетентностей, якими повинен володіти педагог професійного навчання з харчових технологій [6].

Політехнічні: 1) здатність усвідомлювати наявність інтеграційних процесів як умови існування і розвитку соціально-природного середовища, 2) здатність творчо підходити до виробничої діяльності, глибоко аналізувати виробничі процеси, порівнювати та узагальнювати їх, 3) здатність встановлювати зв'язок науки із новими

явищами і процесами у виробництві, об'єктами виробничої діяльності, 4) здатність до швидкого освоєння нової техніки, технологій і передових методів праці.

Техніко-технологічні галузеві: 1) здатність розробляти під керівництвом прогресивні технологічні процеси й оптимальні режими виробництва продукції; 2) здатність встановлювати операційний маршрут виробництва продукції і контроль за усіма операціями технологічної послідовності; 3) здатність розробляти техніко-технологічну документацію, вносити та оформляти зміни у зв'язку з коригуванням технологічних процесів і режимів виробництва, 4) здатність проводити під керівництвом патентні дослідження, упроваджувати інноваційні технологічні процеси та устаткування, виявляти причини браку продукції та готувати пропозиції щодо його запобігання і ліквідації; 5) здатність розробляти під керівництвом технічно обґрунтовані нормативи використання матеріальних, трудових та енергетичних ресурсів; 6) здатність контролювати додержання технологічної дисципліни у виробничих підрозділах підприємства і правил експлуатації устаткування; 7) здатність виготовляти харчову продукцію, використовуючи нові види професійного устаткування, нормативно-технологічну документацію, санітарно-гігієнічні вимоги та систему управління якістю; 8) здатність організовувати роботу на виробничій ділянці, контролювати і забезпечувати дотримання технології та раціональну експлуатацію устаткування; 9) здатність впроваджувати передові методи і прийоми роботи, прогресивні форми організації праці, 10) здатність дотримуватись вимог з охорони праці, протипожежної безпеки, захисту довкілля.

Представлені компетентності формуються через результати навчання, яких можливо досягнути за виконання умов, а саме: 1) проектування змісту підготовки, який забезпечується профільно-орієнтованими дисциплінами: теоретичні основи харчових виробництв, загальні технології харчових виробництв, процеси і апарати харчових виробництв, харчова хімія, експертиза харчових продуктів та ін.; 2) забезпечення дидактичних принципів навчання, використання сучасних педагогічних технологій у процесі навчання майбутніх педагогів професійного навчання; 3) кваліфікаційна відповідність та науково-педагогічний рівень викладацького складу: базова освіта, освітній ступінь, науковий ступінь, наукове звання; 4) матеріально-технічна база: навчально-дослідна лабораторія теоретичних основ харчових виробництв; навчально-

дослідницька лабораторія з процесів та апаратів харчових виробництв; навчально-дослідницька лабораторія з товарознавства та експертизи харчових продуктів, навчально-виробнича лабораторія з технології харчування; 5) програмне, інформаційне та науково-методичне забезпечення навчального процесу: навчальні програми вищезазначених дисциплін, підручники, посібники, навчально-методичні комплекси.

Висновки. Отже, дослідження питання формування компетентностей майбутніх педагогів професійного навчання з харчових технологій професійно-технічних навчальних закладів дозволяє зробити висновок про впровадження у процес підготовки фахівців сучасних підходів, що вказує на ефективний процес модернізації змісту і організації професійної підготовки фахівців у сучасних умовах розвитку суспільства. Це у свою чергу диктує цілий ряд вимог щодо оновлення матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів та удосконалення програмного, інформаційного та науково-методичного забезпечення навчального процесу. Не менш важливим є акцент на компетентність науково-педагогічних кадрів, до яких сьогодні висуваються високі вимоги.

References

1. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Law of Ukraine On education] vid 23.05.199 1r. No1060 – XII. – K. : Geneza, 1996. – 36 s.
2. Grebinnyk L. V., Pet'ko L. V., Olefirenko T. O. *Nimec'ka mova dlja vstupnykiv do magistratury zi special'nostej: 8.01010301 «Tehnologichna osvita» (za vydamy), 8.02020701 «Dyzajn», 8.02020501 «Obrazotvorche mystectvo» (za vydamy)* [The German language for Master Course Applicants specialties: 8.01010301 "Technological Education", 8.02020701 "Design", 8.02020501 "Fine Art"] : navch. posibnyk dlja studentiv, bakalavriv ta aspirantiv VNZ ; za red. Goncharova V.I. – K., 2012. – 154 s. {
3. Kosyrev V. P. *Systema nepreryvnoy metodicheskoy podgotovky pedahohov professyonal'noho obuchenyya* [System of continuous methodical training of teachers of vocational training] : Dys... d-ra ped. nauk : 13.00.08 / Vasylyy Petrovych Kosyrev. – M., 2007. – 469 s.
4. Ovsiienko L.M. *Innovatsiini protsesy v systemi formuvannia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv v Ukraini* [Innovative processes in system of professional-pedagogical competence formation in future Philology teachers in Ukraine] / L.M.Ovsiienko // Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – R.130-141.
5. Pometun O.I. *Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy istorychniy osviti* [Competence approach in modern history education] / O.I. Pometun // Istoryia v shkolakh Ukrainy, – 2007. – №6. – S. 9.

6. *Proekt standartu vyshchoyi osvity* [The draft standard of higher education]. SVO_PO_KHT - 2016. Riven' vyshchoyi osvity – pershyy. Stupin' vyshchoyi osvity – bakalavr. Haluz' znan' – 01 Osvita. Spetsial'nist' – 015 Profesiyna osvita. Kharchovi tekhnolohiyi. Kol.avtor. Humenyuk T.B., Zubar N.M., Volkova A.A. m. Brovary – 2016.– 25s.

7. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467–472.

8. Shaura A.Y. Reasons of teaching model for future bachelors of *food science and technology* in the conditions of pedagogical universities / A.Y. Shaura // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 488–491.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.011.3-051:664

Шаура Аліна. Формування компетентностей майбутнього педагога професійно-технічного навчального закладу за спеціалізацією «Харчові технології»

У статті розглядається питання формування компетентностей майбутніх педагогів професійного навчання з харчових технологій професійно-технічних навчальних закладів. Оскільки сучасна освіта базується на засадах компетентнісного підходу, тому зміст освіти, програмне, інформаційне та все науково-методичне забезпечення спрямовано на формування і розвиток професійних компетентностей особистості. Зважаючи на те, що спеціальність «Професійна освіта» передбачає професійно-педагогічну підготовку майбутніх фахівців, то система їх компетентностей формується через загальні, спеціальні фахові та спеціалізовані компетентності. В статті більш детально розглядаються спеціалізовані компетентності майбутніх педагогів професійного навчання з харчових технологій професійно-технічних навчальних закладів та умови їх формування.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, спеціалізовані компетентності, педагог професійного навчання, харчові технології, професійно-технічні навчальні заклади.

Шаура Алина. Формирование компетентностей будущего педагога профессионально-технического учебного заведения по специальности «Пищевые технологии».

В статье рассматривается вопрос формирования компетентностей будущих педагогов профессионального обучения по пищевым технологиям профессионально-технических учебных заведений. Поскольку современное образование базируется на основе компетентностного подхода, поэтому содержание образования, программное, информационное и все научно-методическое обеспечение направлено на формирование и развитие профессиональных компетенций личности. Несмотря на то, что специальность «Профессиональное образование» предполагает профессионально-

педагогическую подготовку будущих специалистов, то система их компетенций формируется через общие, специальные профессиональные и специализированные компетентности. В статье более подробно рассматриваются специализированные компетентности будущих педагогов профессионального обучения по пищевым технологиям профессионально-технических учебных заведений и условия их формирования.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетентность, специализированные компетентности, педагог профессионального обучения, пищевые технологии, профессионально-технические учебные заведения.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991р. №1060 – XII. – К.: Генеза, 1996. – 36с.
2. Гребінник Л.В. Німецька мова для вступників до магістратури зі спеціальностей: 8.01010301 «Технологічна освіта» (за видами), 8.02020701 «Дизайн», 8.02020501 «Образотворче мистецтво» (за видами): навч. посібник для студентів, бакалаврів та аспірантів ВНЗ / Л.В.Гребінник, Л.В.Петько, Т.О.Олефіренко ; за ред. Гончарова В.І. – К. : Ун-т «Україна», 2012. – 154 с.
3. Косырев В. П. Система непрерывной методической подготовки педагогов профессионального обучения : дис. д-ра пед. наук : 13.00.08 / Василий Петрович Косырев. – М., 2007. – 469 с.
4. Овсієнко Л.М. Інноваційні процеси в системі формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів в Україні / Л.М.Овсієнко // Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P.130-141.
5. Пометун О.І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті / О.І. Пометун // Історія в школах України, – 2007. – №6. – С. 9.
6. Проект стандарту вищої освіти. СВО_ПО_ХТ – 2016. Рівень вищої освіти – перший. Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта. Спеціальність – 015 Професійна освіта. Харчові технології / [Кол. автор. Гуменюк Т.Б., Зубар Н.М., Волкова А.А.]. – Бровари – 2016. – 25 с.
7. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020 / Lyudmila Pet'ko // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 467–472.
8. Shaura A.Y. Reasons of teaching model for future bachelors of *food science and technology* in the conditions of pedagogical universities / A.Y. Shaura // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. – P. 488–491.

Typological Transformation of the Ukrainian Magazine «Zhinka» («Woman»)

Kovalchuk Olena

Postgraduate student

Taras Shevchenko National University in Kyiv (Ukraine)

Abstract

This article examines the typological concept of the main women's magazine of Ukraine «Zhinka» as its information policy for almost a hundred years of its existence. In 1920 it was founded under the name of «Kommunarka of Ukraine» («Communards of Ukraine»). Defending the idea of national identity of Ukrainian women, the magazine did not meet the Kremlin's expectations of the Russification of the republic and was closed at the turn of the 1920s – 1930s.

After the end of World War II, the Kremlin propagandized socialism outwardly, including with the help of the Anti-Fascist Committee of Soviet Women, the International Democratic Party of the Soviet Union, in order to silence the post-war crop failure, famine and repression against the background of the destroyed industrial complex and housing stock on the territory of Ukraine, Belorussia, the European part of Russia and the Baltic region. A federation of women who «fought for the peaceful coexistence of socialism and capitalism», for the equality of women and the protection of children from any violence. It was in this way that the main women's magazine operated in Ukraine, revived since 1946 under the name «Radyanska Zhinka» («Soviet Woman»).

After the collapse of the Soviet Union, the editorial board changed the name of the magazine – «Zhinka» («Woman»), thereby emphasizing the reorientation of the readership from the class ideology to universal human values. The philosophy of national values, which the journal's editorial board managed to preserve for almost a quarter of a century, did not survive the financial pressure after the first quarter of 2016. «Zhinka» («Woman») was transferred to the gloss. On the one hand, prospects for development are outlined, but on the other hand, loss of identity is possible.

Key words: journal, «Zhinka» («Woman»), typology, information policy, types, Ukrainian women, propaganda of progressive views on the role of women in society.

Актуальність дослідження. Гендерна проблематика не перестає цікавити дослідників наукових шкіл різних країн. Кожний тип суспільства, вироблений людством, по-своєму використовував «жіноче питання» у своїх інтересах: від дискримінації жінок до їхньої рівноправної участі у всіх суспільних процесах. Однак та сама демократія поки не може зробити життя усіх жінок по-справжньому щасливим: позначаються стереотипи патріархального суспільства. Медійні публікації щодо цього, особливо на полосах спеціалізованих жіночих журналів, надають особливої актуальності цій проблемно-тематичній лінії.

Виклад основного матеріалу. На національних інформаційних ринках засобів масової інформації (ЗМІ) зафіксовано активний розвиток жіночих періодичних журналів як цілої підгалузі журналістики. Ця тенденція стала загальносвітовою і має

очевидне пояснення: жіночі часописи зуміли заявити про себе як про чітко певний тип видання.

До таких публікацій відноситься і головний жіночий журнал України «Жінка», який через три роки святкуватиме свою соту річницю. У 1920 р. він був заснований під назвою «Комунарка України» [2]. Уже тоді це був суперечливий, але різноплановий часопис, який з цікавістю сприймався як «внутрішньою», так і зарубіжною читацькою аудиторією.

Справа в тому, що на розвиток типології «Комунарки України» впливала група об'єктивних факторів: 1) суспільно-економічна формація, в якій перебувала тоді наша країна, – між вільним ринком праці й капіталу та крайньою централізацією управління економікою, націоналізацією промисловості і милітаризацією праці в період воєнного комунізму; 2) тип суспільства – між нещодавнім царським абсолютизмом, між демократичними спробами Національних змагань і народжуваним тоталітаризмом правлячої партії більшовиків; 3) законодавча база – мозаїка законів, прийнятих урядами різних типів суспільств; 4) кон'юнктура інформаційного ринку – від активного природного розвитку жіночої періодики з епохи Просвітництва та подальшої боротьби за політичні та соціальні права жінок до штучного звуження цієї журналістської підгалузі внаслідок ідеологічного контролю тоталітарної влади, загальних економічних злигоднів через I Світову війну та пов'язану з нею гіперінфляцію, а також масове безробіття; 5) менталітет населення як потенційної читацької аудиторії – конгломерат поглядів прибічників незалежності країни, відновлення царського режиму, утвердження влади більшовиків, анархістського заперечення будь-якої держави як знаряддя насильства над людиною тощо; 6) рівень розвитку інформаційних технологій і поліграфічної техніки – розвиток перших на рівні політичної пропаганди та агітації та брак другої через зупинку промисловості.

Наповнювання цих об'єктивних факторів людською діяльністю власників, засновників, видавців і головних редакторів певних ЗМІ приводить до утворення групи об'єктивно-суб'єктивних факторів, тісно переплетених з першою групою: 1) мета – у випадку з «Комунаркою України» – політична; 2) тип журналу – громадсько-політичний; 3) характер інформування – від об'єктивного через об'єктивований до суб'єктивного, від безоціночного через оціночний до змішаного; 4) цільова читацька аудиторія – жінки працездатного віку; 5) авторський склад – штатні та позаштатні кореспонденти; 6) організаційна структура редакції – редакторат, секретаріат, відділи редакції, редакційна

колегія, відділ кадрів і т. д.; 7) внутрішня структура – тематика та проблематика виступів у певних розділах та під певними рубриками, які ведуть певні відділи редакції, курують заступники головного редактора, а контролюють головний редактор, видавець, засновник, власник; сюди ж входять: жанри, форми та географія матеріалів; мова і стиль; 8) зовнішня структура – дизайн, формат, обсяг, тираж, періодичність журналу; 9) ареал і характер поширення – масштабність регіону поширення та збут (передплата або роздрібний продаж).

Загальна заідеологізованість населення, відзначена вище, нівелювала об'єктивно існуючі такі суб'єктивні фактори: 1) майстерність працівників редакції та друкарні – рівень їх кваліфікації; 2) кваліфікацію читачів – їхню підготовленість, характер читання, співтворчість, читацьку активність.

Відповідно до вказаних вище усіх факторів формується типологічна концепція певного ЗМІ як його інформаційна політика [8, р. 214–216]. Остання в «Комунарці України» після усунення політичної, соціальної та етнічної дискримінації українок унаслідок феміністського руху й гендерного дискурсу в ЗМІ загалом і в жіночих виданнях зокрема в перші двадцять років ХХ ст. сприяла залученню українського жіноцтва до національно-визвольного руху спочатку на Наддніпрянській Україні (до кінця 1920-х рр.), а згодом, у 1930-і рр., – на Західній Україні.

Успішна українізація багатонаціональної підрадянської України (1920–1933 рр.) змусила кремлівське керівництво силоміць припинити цей процес з одночасною ліквідацією будь-яких видань, у першу чергу українськомовних, які б сповідували національну ідею та відстоювали національну ідентичність. Таким чином, вихід «Комунарки України» був припинений.

Усі функції цього часопису були передані центральним жіночим журналам «Работница» і «Крестьянка» [4]. Голодомор, знищення українських селян як виробників продуктів сільського господарства та головних годувальників країни, передача їхніх земель у колективне господарювання, перетік працездатного населення (особливо молоді) із сіл у міста призвели до жаданої Кремлем втрати українцями своєї національної ідентичності та самоідентифікації через процеси радянзації і русифікації на теренах СРСР. Українські жінки зусиллями більшовицького агітпропу були переорієнтовані на «будівничих світлого майбутнього» в усіх сферах соціального організму [5]. За відсутності

достатньої кількості чоловіків, котрі перебували в таборах і в'язницях, жінкам навіювалося працювати на будь-яких роботах (включаючи важкі фізичні навантаження) не шкодуючи ані сил, ані самого життя «на благо соціалістичної Батьківщини» [6].

Після закінчення II Світової війни з метою замовчування повоєнного неврожаю, голоду й репресій на тлі зруйнованого промислового комплексу і житлового фонду на території України, Білорусії, європейської частини Росії та Прибалтики Кремль пропагував соціалізм ззовні – в тому числі з допомогою Антифашистського комітету радянських жінок, Міжнародної демократичної федерації жінок, які «боролися за мирне співіснування соціалізму та капіталізму», за рівноправність жінок і захист дітей від будь-якого насильства. Крім цього, міжнародні Сталінські/Ленінські премії присуджувалися громадським діячам зарубіжних країн за збіг їхньої соціальної позиції з політикою СРСР. У такому разі редакційна політика жіночих журналів передбачала активне висвітлення поглядів і вчинків лауреаток.

Саме в такому річищі діяв в Україні головний жіночий часопис, відроджений з 1946 р. під назвою «Радянська жінка» [9].

Після розпаду СРСР редакція головного періодичного видання для українських жінок внесла необхідні корективи в інформаційну політику журналу з метою переорієнтації читацької аудиторії з класової ідеології [7] на загальнолюдські гуманітарні цінності. Передусім це відобразилось у зміні назви щомісячного журналу («Жінка» [10] замість «Радянська жінка») та відмови від публікації матеріалів, що прославляли героїчну працю жінок заради батьківщини на фізично тяжких, небезпечних для здоров'я роботах, чим, як відомо, грішили усі жіночі радянські видання.

Замість цього редакційний колектив запропонував своєму читацькому колу нові рубрики, націлені на виховання у читачів високої культури в усіх галузях людського існування. Завдяки публікаціям про сильних і героїчних особистостей минулого та сьогодення в свідомості читачів жіночого видання поступово відбуваються світоглядні зміни, які виробляють гордощі за свою націю.

Таким чином, від пропаганди радянських часів у головного жіночого журналу країни не залишилося нічого, крім пропаганди передових поглядів на роль жінки в суспільстві.

З перших днів незалежності країни «Жінка» боролася за організацію в суспільстві соціально-політичного й культурного процесу та відповідного дискурсу, за збереження рідної мови. При цьому особлива роль відводилася саме українським жінкам як берегиням роду, сім'ї, вихователькам майбутніх поколінь у свідомому патріотичному дусі.

Цей редакційний курс періодично зазнавав випробувань з боку витратної частини журнального проекту: перманентно зростаючі ціни на енергоносії підтягнули собівартість поліграфічних послуг і підвищення передплати, за якою не встигали зарплати та пенсії читачів «Жінки». Філософія національних цінностей, яку редколегії жіночого журналу вдавалося зберігати майже чверть століття, не витримала фінансового пресингу після першого кварталу 2016 року. Щоб вижити на українському медіаринку, журнал вимушено знайшов собі нового спонсора, який змінив редакційну колегію включно з головним редактором і перевів «Жінку» в глянець [11; 12].

З одного боку, це фактично неминучий шлях усіх спеціалізованих видань, які переростають національні рамки й стають міжнародними проектами, що функціонують без будь-яких обмежень. Тим самим «Жінка» убезпечена від закриття, її перспективу визначено наперед.

З іншого боку, концептуалітика глянцевого журналу не охоплює жіночі інтереси та потреби усіх вікових категорій і статків. Це так само фактично відштовхне від «Жінки» значну частину її постійної та реальної аудиторії. Остання звикла до самотнього творчого обличчя улюбленого видання і не готова до появи на обкладинці і на розворотах лише фінансово успішних леді за американським принципом «зроби себе сама», що не працює в Україні.

Висновки. Типологічна концепція головного жіночого журналу України як його інформаційна політика диктує редакції певні типи.

У період Визвольних змагань 1917–1921 рр. і зі здобуттям Україною незалежності (але тільки в проміжок з грудня 1991 р. до квітня 2016 р.) це був «журнал-форум» як громадська трибуна, майданчик для обговорення найбільш злободенних проблем сіл, міст, областей, держави, місця країни в світі, її образу за кордоном.

Водночас у 1920-х рр. «Комунарка України» під тиском кремлівських ідеологів мала типаж «журналу-агітатора», «журналу-пропагандиста» та «журналу-колективного організатора мас на побудову комунізму» згідно з ленінськими настановами.

З початку 1950-х рр. до квітня 2016 р. «Радянська жінка»/«Жінка» позиціонувала себе як «журнал-господарка», яка займалася благоустроєм, наведенням порядку в адресах кореспонденцій своїх дописувачів через показ героїв, небайдужих до соціальних негараздів. Експлуатувався редакцією і споріднений типаж – «журнал-експерт», який разом з читачами екзаменував сферу обслуговування, обговорював підвищення цін, брав інтерв'ю у державних чиновників, консультувався в юриста, копав і саджав у городі, лікував народними засобами застарілі хвороби.

Тут же знаходилося місце ще двом типажам – «журналу-мамі» та «журналу-сусідці». Вони облаштовували дім, розповідали про щасливе та нещасливе кохання, виховували дітей, турбувалися про сиріт, організовували свята. Сюди слід віднести традиційну саме для «Жінки» вкладку “Краса та затишок”, де розміщувалися унікальні візерунки для вишиванок з усіх областей України, викрійки модного одягу, гороскоп, наводилися приклади різноманітного рукоділля, подавалися косметичні поради тощо.

Старіння сільського населення України, відтік молоді в обласні центри та до столиці зумовили появу типажу «селянки на заслуженому відпочинку», яка розповідала ровесницям про пільги для пенсіонерок, побутові будні, занепад сільських маєтків і брак робочих рук для обробки землі.

Для врівноваження вказаного типажу «Жінка» намагалася розміщувати полоси з розповідями про досягнення талановитої молоді. Цей типаж умовно можна назвати «журнал майбутнього покоління».

Усі вказані вище типажі спиралися на дві точки опори «читач-передплатник» і «читач-роздрібний покупець», які в реальності виявилися колосом на глиняних ногах. Переведення журналу в глянець багатьох названих типажів знищило, в інших – суттєво змістило акценти, а також викликало до життя нові типажі – «журнал-високооплачувана жінка», «журнал-успішно-репутаційна жінка» тощо. Проте останні спираються на три точки опори: «читач-онлайн» – «власник» – «рекламодавець». А це вже зовсім інші, значно більші фінансові можливості, які, утім, автоматично не забезпечують відповідність репрезентованих у жіночих часописах фемінізованих моделей поведінки соціальній дійсності.

References

1. Kovalchuk Olena. The genesis of the female subculture and its reflection in the universal and specialized press (past and present) / Olena Kovalchuk // *Obraz : scientific journal* / edited by. N. Sydorenko, O. Tkachenko ; Sumy State University ; Taras Shevchenko National University of Kyiv, The Institute of Journalism/ - Sumy ; Kyiv, 2016. - Issue 2 (20). - P. 56 – 64.
 2. «Kommunarka of Ukraine» («Communards of Ukraine»). – 1920. – November. – No 1.
 3. Pet'ko L.V. Vyvchennja gendernyh rolej ta vzajemovidnosyn u sim'i' zi studentamy VNZ na praktychnyh zanjattjah z inozemnoi' movy [Studying of gender roles and interaction in the family with the future social teachers in a higher education institution for the practice work in the process of foreign language learning] / Naukovyj chasopys NPU imeni M.P.Dragomanova. Serija 11. Social'na robota. Social'na pedagogika: zb. nauk. prac'. – Vyp. 14 (chastyna II). – K. : Vyd-vo NPU imeni M.P. Dragomanova. – 2012. – S. 112–123.
 4. Poda O. Yur. Soviet women's press and feature films of the 1920s-1940s as channels for gender communication of power / O. Yur. Poda // *State and regions : Series: Social communications. – Scientific and practical journal [Zaporizhzhia].* – 2011. – No. 2. – P. 149–154.
 5. Poda O. Yur. The concept of a «new woman» in the pages of the Soviet women's press / O. Yur. Poda // *Bulletin of Zaporizhzhia National University : Series: Philology.* – 2007. – No. 1. – P. 141–150.
 6. Poda O. Yur. The problem of gender indications in the Soviet women's press / O. Yur. Poda // *State and regions : Series: Social communications. – Scientific and practical journal [Zaporizhzhia].* – 2007. – No. 1. – P. 96–100.
 7. Poda O. Yur. The heroine of the time in the magazine «Radyanska Zhinka» («Soviet Woman») of the 1950s of the twentieth century: gender elements in the thematic biography field // *State and regions : Series: Social communications. – Scientific and practical journal [Zaporizhzhia].* – 2008. – No. 4. – P. 88–95.
 8. Prokhorov Yev. P. Introduction to the theory of journalism : Tutorial / Yev. P. Prokhorov. – Moscow : Moscow University Press, 1995. – 294 p.
 9. «Radyanska Zhinka» («Soviet Woman»). – 1946. – 1990. – No. 1–12; 1991. – No. 1–10.
 10. «Zhinka» («Woman») – 1991. – №№ 11–12; 1992 – 2015. – No. 1–12; 2016. – No.1–3.
 11. «Zhinka» («Woman») – 2016. – No. 4–12; 2017. – No. 1–3.
 12. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design» / L.V.Pet'ko // *Economics, management, law:realities and perspectives: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education.* – Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. – P. 466–470.
- URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10254>
13. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in conditions of university and upbringing of moral and ethical values (on illustration of the phenomenon «honesty» and «lie») / L.V.Pet'ko // *Intellectual Archive.* – 2016. – Volume 5. – No. 1 (January). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 98–111. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9449>

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 007 : 304 : 070 (477)

Ковальчук Олена. Типологічна трансформація українського журналу «Жінка».

У статті розглядається типологічна концепція головного жіночого журналу України «Жінка» як його інформаційна політика майже за сто років свого існування. У 1920 р. він був заснований під назвою «Комунарка України». Відстоюючи ідею національної ідентичності українських жінок, журнал не виправдав очікувань Кремля щодо русифікації республіки і був закритий на рубежі 1920-х – 1930-х рр.

Після закінчення II Світової війни з метою замовчування повоєнного неврожаю, голоду й репресій на тлі зруйнованого промислового комплексу і житлового фонду на території України, Білорусії, європейської частини Росії та Прибалтики Кремль пропагував соціалізм ззовні – в тому числі з допомогою Антифашистського комітету радянських жінок, Міжнародної демократичної федерації жінок, які «боролися за мирне співіснування соціалізму та капіталізму», за рівноправність жінок і захист дітей від будь-якого насильства. Саме в такому річищі діяв в Україні головний жіночий часопис, відроджений з 1946 р. під назвою «Радянська жінка».

Після розпаду СРСР редакція головного періодичного видання для українських жінок внесла необхідні корективи в інформаційну політику журналу з метою переорієнтації читачкої аудиторії з класової ідеології на загальнолюдські гуманітарні цінності. Це відобразилось у зміні назви щомісячного журналу («Жінка» замість «Радянська жінка»). Проте філософія національних цінностей, яку редколегії жіночого журналу вдавалось зберігати майже чверть століття, не витримала фінансового пресингу після першого кварталу 2016 р. «Жінка» була переведена в глянecь. З одного боку, перспективи розвитку видання окреслились, але, з іншого боку, стала можливою втрата його самобутності.

Ключові слова: журнал, «Жінка», типологія, інформаційна політика, типажі, українські жінки, пропаганда прогресивних поглядів на роль жінок у суспільстві.

Література

1. Ковальчук Олена. Генеза жіночої субкультури та її віддзеркалення в універсальній і спеціалізованій пресі (історія та сучасність) / Олена Ковальчук // Образ : наук. журн. / за ред. Н. Сидоренко, О. Ткаченко ; Сумський держ. ун-т ; Ін-т журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. - Суми ; Київ, 2016. - Вип. 2 (20). - С. 56 - 64.

2. Комунарка України. – 1920. – Листопад. – № 1.

3. Петько Л.В. Вивчення гендерних ролей та взаємовідносин у сім'ї зі студентами ВНЗ на практичних заняттях з іноземної мови / Л.В.Петько // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка: зб. наук. праць [за ред. А.Й.Капської]. – Вип. 14 (частина II). – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2012. – С. 112–123. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7871>

4. Пода О. Ю. Радянська жіноча преса і художнє кіно 1920–1940 рр. як канали гендерної комунікації влади / О. Ю. Пода // Держава та регіони : Серія : Соціальні комунікації : наук.-практ. журнал [Запоріжжя]. – 2011. – № 2. – С. 149–154.

5. Пода О.Ю. Концепція «нової жінки» на шпальтах радянської жіночої преси / О.Ю.Пода // Вісн. Запорізьк. нац. ун-ту. Сер. Філологія. – 2007. – № 1. – С. 141 – 150.

6. Пода О.Ю. Проблема гендерних настанов у радянській жіночій пресі / О.Ю.Пода // Держава та регіони : Серія : Соціальні комунікації : наук.-практ. журнал [Запоріжжя]. – 2007. – № 1. – С. 96–100.
7. Пода О.Ю. Героїня часу в журналі «Радянська жінка» 50-х рр. XX ст. : гендерні елементи в тематичному полі біографії / О.Ю.Пода // Держава та регіони : Серія : Соціальні комунікації : наук.-практ. журнал [Запоріжжя]. – 2008. – № 4. – С. 88–95.
8. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики : уч. пособие / Е.П. Прохоров. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1995. – 294 с.
9. «Радянська жінка». – 1946. – 1990. – №№ 1 – 12; 1991. – №№ 1–10.
10. «Zhinka» («Woman») – 1991. – №№ 11–12; 1992–2015. – №№ 1–12; 2016. – №№ 1–3.
11. «Zhinka» («Woman») – 2016. – №№ 4–12; 2017. – №№ 1–3.
12. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of specialties 023 «Fine Arts» and 022 «Design» / L.V.Pet'ko // Economics, management, law:realities and perspectives: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. – P. 466-470. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10254>
13. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in conditions of university and upbringing of moral and ethical values (on illustration of the phenomenon «honesty» and «lie») / L.V.Pet'ko // Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – No. 1 (January). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 98–111. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9449>

Manuscript Guidelines

1. All submitted papers **must** contain the Title, Name of author(s), Affiliation (if any), Abstract and List of References (Literature) **written in English**. The Abstract must count not less than 100 and not more than 300 words and must be the good representation of your article. Optionally paper may also contain this information duplicated in another language.
2. **Font faces**. Arial, Times, Times New Roman, Courier New and Helvetica.
3. **Language**. You may use any language for your paper text, however English is MUCH preferable.
4. **Title**. Font size - 16, bold. Position - central alignment.
5. **The author's name**. Font size - 14, bold. Position - central alignment.
6. **The affiliation** (your University etc). Font size - 14, regular (not bold). Position - left alignment.
7. **The word "Abstract"**. Font size - 12, bold-italics. Position - central alignment.
8. **The text of the abstract**. Font size - 10, regular (not bold).
9. **The word "Keywords"** (if any). Font size - 10, bold. Position - left alignment.
10. **The text of keywords** (if any). Font size - 10, regular (not bold). Position - left alignment.
11. **Text of article**. Font size - 14. Position - left alignment or fully justified. Line spacing - 1.5 lines.
12. **The word "References"** (if any). Font size - 12, bold-italics. Position - central alignment.
13. **The text of References** (if any). Font size - 12, regular (not bold).

In all other cases please use your own good judgment or contact our Editorial Board.

Where to find us

The "IntellectualArchive" is distributed to major libraries across Canada and the US, including **Library of Congress, USA** (<http://lccn.loc.gov/cn2013300046>), **Library and Archives Canada** (http://collectionsCanada.gc.ca/our/res.php?url_ver=Z39.88-2004&url_tim=2012-09-05T01%3A46%3A54Z&url_ctx_fmt=info%3Aofi%2Ffmt%3Akev%3Amtx%3Actx&rft_dat=40904933&rft_id=info%3Aid%2FcollectionsCanada.gc.ca%3Aamicus&lang=eng) and others.

The references to articles published in the "IntellectualArchive" are available in the **Google Scholar**, (<http://scholar.google.ca/scholar?q=%22IntellectualArchive%22>), **Arxiv.org** (<http://search.arxiv.org:8081/?query=%22Intellectual%20Archive%22&in=>), **WorldCat.org** (<https://www.worldcat.org/search?q=n2%3A1929-4700&qt=advanced&dblist=638>), **Academia.edu** (http://www.academia.edu/15503799/Light_diffraction_experiments_that_confirm_the_STOE_model_and_reject_all_other_models), **The National Research Council (Italy)** (<http://data.cnr.it/data/cnr/individuo/rivista/ID658222>), **Наукoва бiблiотека** of the University named after Dragomanov, Ukraine (<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7974?mode=full>), **Google.com** (<https://www.google.ca/#q=site:IntellectualArchive.com>) thousands of links etc.